
Draama parisuhteen apuna

Draamallisten menetelmien käyttö parisuhdekurssilla

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma

Lahdensivu, Wetterhoff 5.5.2010

Heta Helinä Hannuntytär Jonsson

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma
Hämeenlinna, Lahdensivu

Työn nimi   Draama parisuhteen apuna -
Draamallisten menetelmien käyttö parisuhdekurssilla

Tekijä   Heta Jonsson

Ohjaava opettaja   Hanna Hentinen

Hyväksytty   _____._____.20____

Hyväksyjä

HÄMEENLINNA
Ohjaustoiminnan koulutusohjelma

Tekijä Heta Jonsson **Vuosi** 2010
Yhteistyökumppani Virtaa välillämme parisuhdetoiminta

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön päätarkoituksena oli selvittää, kuinka valitut draamamenetelmät soveltuvat parisuhdekurssille ristiriitatilanteiden käsittelemiseksi. Työn toiminnallinen osuus toteutettiin Helsingissä pidetyllä parisuhdekurssilla helmikuussa 2010 yhteistyönä Suomen evankelisluterilaisen seurakunnan organisoiman Virtaa välillämme -parisuhdetoiminnan kanssa.

Opinnäytetyön osatavoitteina oli edistää draaman avulla parisuhteen keskinäistä yhteisymmärrystä ristiriitatilanteista saatujen uusien näkökulmien kautta. Tavoitteena oli myös turvallisen ja monipuolisen draamallisen ohjauskokonaisuuden kehittäminen uudeksi työskentelyvaihtoehdoksi Virtaa välillämme -kurssille. Ohjauskokonaisuus oli tutkimuksen produkti, toiminnallisen osuuden tuloksena laadittu valmis ohjaussuunnitelma kurssin suuttumus - ja ristiriidat -teemaan.

Tutkimuksen luonne oli kvalitatiivinen ja tutkimuksessa käytetyt menetelmät olivat draama, ryhmähaastattelu, havainnointi sekä kysely. Tutkimukseen osallistui kymmenen nuorta aikuista, jotka olivat osasanottajina Virtaa välillämme -parisuhdekurssilla.

Tulosten mukaan draamamenetelmien avulla parit saivat uusia näkökulmia ristiriitatilanteisiin sekä oppimiskokemuksia niin itsestään kuin kumppanistaankin. Menetelmät tarjosivat turvallisen, hauskan ja monipuolisen tavan työskennellä vaikean aiheen parissa ja menetelmillä onnistuttiin edistämään parien keskinäistä yhteisymmärrystä.

Asiasanat draamapedagogiikka, tutkiva teatteri, soveltavat draamamenetelmät, parisuhteen ristiriidat, parisuhdekurssi

Sivut 58s. + liitteet 14 s.

HÄMEENLINNA

Degree programme in Crafts and Recreation

Author

Heta Jonsson

Year 2010

Subject of Bachelor's thesis

The Suitability of Drama Methods on a Relationship Course

ABSTRACT

In this study the use of drama methods as a tool for dealing with conflict situations in a relationship was surveyed. The main research task was to explore whether the chosen drama methods were suited for a relationship course. Another task was to create a suitable activity session for the relationship courses run by the Finnish Lutheran church. The activity session planned for the co-operation partner is the product of this thesis.

The aim was to use the chosen drama methods to improve couples' consensus by providing new perspectives and learning experiences in conflict situations. The study was carried out in Helsinki in February 2010 in co-operation with Virtaa välillämme -relationship course.

The research was qualitative. Information was collected by using drama, focus group interviews, observation and questionnaire. The focus group of the research were ten young adults who participated in the relationship course.

According to the results, by using drama methods it is possible to receive new perspectives to conflict situations in a relationship and to learn something new about yourself and your partner. The chosen methods turned out to be a funny, easy and safe way to deal with conflict situations. Drama improved couples' consensus and suits well for dealing with difficult issues on the relationship courses.

Keywords drama pedagogy, explorative theatre, applied drama methods, conflicts in relationship, relationship course

Pages 58p. + appendices 14 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Innostus löytyi kokemuksesta	1
1.2	Tutkimuskysymys ja keskeiset tavoitteet.....	3
2	PARISUHDE JA SEN RISTIRIIDAT	3
2.1	Parisuhteen määrittelyä	3
2.2	Ristiriitoja aiheuttavat tekijät ja ristiriitojen merkitys parisuhteessa	4
2.3	Tausta-ajatukset omassa toiminnassani.....	6
3	TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ VIRTAA VÄLILLÄMME -KURSSIT.....	7
3.1	Kurssin tavoitteet ja toiminta-ajatukset.....	8
3.2	Kurssien vapaaehtoistoiminta	8
4	DRAAMA KÄSITTEENÄ JA MENETELMÄNÄ	9
4.1	Draama käsitteenä	9
4.2	Draama oppimisvälineenä.....	10
4.3	Draaman oppimiskäsitykset	11
4.4	Draamakasvatus ja pedagoginen draama	14
4.5	Psykodraamamenetelmät.....	15
4.6	Draaman kollektiivinen ja tutkimuksellinen luonne	17
4.7	Tutkimustuloksia draamamenetelmistä tiedon tuottajana	18
5	TYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	19
5.1	Tutkiva teatteri	21
5.2	Osallistuva havainnointi.....	22
5.3	Kysely.....	23
5.4	Ryhmähaastattelu	24
5.5	Tutkimuksen reliabelius ja validius.....	25
5.6	Tutkimuksen eettiset tekijät	26
6	UUSI TOIMINNALLINEN OSUUS PARISUHDEKURSSILLE	27
6.1	Toimintasuunnitelman muodostuminen.....	28
6.2	Draamaprosessin suunnittelun vaiheet	29
6.2.1	Ohjaajan tehtävät draamatyöskentelyssä	29
6.2.2	Toiminnan fokus ja päämäärä.....	30
6.2.3	Osallistaminen draamatyöskentelyssä	31
6.3	Ohjaamani toimintakokonaisuuden suunnittelun ja toiminnan vaiheet	31
6.4	Draamalliset pääharjoitukset.....	34
6.4.1	Kuvapatsas-harjoitus	34
6.4.2	Peili-harjoitus	35
6.4.3	Perustelut valituille harjoituksille.....	36

7	DRAAMAHARJOITUKSILLA UUSIA NÄKÖKULMIA PARISUHTEEN KONFLIKTEIHIN	37
7.1	Kyselyn tulokset.....	37
7.2	Vastaajien oma ääni kuuluvaksi avoimilla kysymyksillä	39
7.3	Ryhmähaastattelu draamaharjoitusten purku-osuutena.....	41
7.4	Ryhmähaastattelu kurssin päätöskeskusteluna.....	42
7.5	Havainnointi paljastaa kurssin tunnelman.....	44
7.6	Ohjauskokonaisuuden onnistuneet valinnat sekä puutteet.....	45
8	POHDINTAA JA ARVIOINTIA.....	47
8.1	Tavoitteiden saavuttaminen.....	47
8.2	Draamaosuuksien toteutus.....	49
8.3	Aineistonkeruumenetelmien toimivuus.....	51
8.4	Tutkimuksen soveltuvuus ja sovellettavuus.....	53
9	LÄHTEET	55
LIITE 1	Kyselylomake	
LIITE 2	Oma esittelyni ja ennakkotehtävä ennen kurssia	
LIITE 3	Virtaa välillämme – kurssin ohjelmarunko ja aikataulus	
LIITE 4	Opinnäytetyön produkti; Draamallinen ohjausvaihtoehto Virtaa välillämme kurssille – uusi ohjauskokonaisuus suuttumus ja ristiriidat teemaan	

1 JOHDANTO

Tarinoita rakastamisen vaikeudesta on käsitelty aina niin kirjallisuuden, runouden, musiikin kuin elokuvankin keinoin. Rakkaus ja rakkaussuhteet ovat mietityttäneet ihmisiä kautta historian. Opinnäytetyöni tarkoitus auttaa pareja parantamaan keskinäistä yhteisymmärrystään on mielestäni ajankohtainen aihe myös nykypäivänä. Tarjolla on useita erilaisia parisuhdeoppaita, jotka pyrkivät ohjaamaan ja opastamaan ihmissuhteiden mutkaisilla poluilla. Viime aikoina parisuhteeseen vaikuttavia tekijöitä ja ongelmia on käsitelty paljon myös eri aikakausi- ja iltapäivälehdissä. Näin ollen voisin olettaa, että tutkimukselleni löytyy sekä yhteiskunnallista kiinnostusta että yksilöllistä tarvetta.

Pyrkimykseni auttaa pareja ymmärtämään nimenomaan ristiriitoihin vaikuttavia seikkoja on myös hyvin perusteltu, kun otetaan huomioon ristiriitatilanteiden vaikutukset parisuhteen laatuun ja onnellisuuteen. Parisuhteen laatu vaikuttaa puolisoiden hyvinvoinnin lisäksi myös lapsiin ja koko perheen hyvinvointiin. Oletuksenani on, että tutkimukseni päätarkoitus edistää parien keskinäistä yhteisymmärrystä auttaa myös ennaltaehkäisemään suhteen ongelmia. Tämä puolestaan parantaa suhteen laatua, jolla taas on kauaskantoisempi positiivinen vaikutus niin parisuhteen kuin koko yhteiskunnan kannalta.

Parisuhteen hoitamisesta koituvia yhteiskunnallisia vaikutuksia tuovat esille mm. Markman, Stanley ja Blumberg (1997). Heidän mukaansa aviolliset ongelmat ovat suuri yhteiskunnallinen riskitekijä, sillä ne ovat esimerkiksi masennuksen yleisempiä syitä, ja masennus puolestaan on yhteiskuntamme yleisin mielenterveysongelma. Masennus vaikuttaa myös työntekoon, jolloin taloudelliset menetykset nousevat esiin vaikuttaen ihmisten fyysiseen terveyteen. (Markman ym.1997, 8.)

1.1 Innostus löytyi kokemuksesta

”Parisuhteita miettiessäni aloin pohtia, miten paljon suhteessa on opittava sekä yksin että yhdessä, jotta suhde kestää loppuun asti. Mitkä asiat siihen vaikuttavat, että suhteessa halutaan pysyä ja ennen kaikkea, mitkä seikat siihen vaikuttavat, että on mahdollista olla kauan yhdessä?” (Henkilökohtainen päiväkirjamietintä, 14.10.2008)

Näiden ajatusten siivittämänä ja innoittamana löysin itseäni kiinnostavan tutkimusaiheen opinnäytetyölleni. Omat kokemukseni ja oivallukseni parisuhteessani innostivat minua pohtimaan, kuinka saisin autettua toisia nuoria pareja saamaan uudenlaisia näkökulmia ja välineitä suhdettaan koskevien asioiden.

Opinnäytetyöni aiheena on tutkia, kuinka parisuhdekurssille valitsemani draamamenetelmät soveltuvat ristiriitojen tarkasteluun. Suunnittelemani ohjauskokonaisuuden toteutin Kirkkohallituksen Perheasioiden, hiippakuntien ja projektiseurakuntien organisoimalla Virtaa välillämme -kurssilla helmikuussa 2010. Valitsin kohteekseni nämä kurssit, koska koin niiden olevan kaikista tarkoituksenmukaisin toimintaympäristö tutkimaleni aiheelle.

Opinnäytteeni on toiminnallinen opinnäytetyö, johon kuuluu valmis tuotos, produkti. Tämä produkti on työni toiminnallisessa osuudessa testattu draamallinen ohjauskokonaisuus Virtaa välillämme kurssille suuttumus ja ristiriitojen ratkaiseminen -teemaan (Liite 4). Ohjauskokonaisuus tulee olemaan kurssin vapaaehtoisohjaajien luettavissa ja käytettävissä Virtaa välillämme -toiminnan verkkosivuilla.

Valitsin tämän aiheen, koska halusin auttaa muita pareja kehittämään keskinäistä kommunikointiaan sekä toistensa ymmärtämistä. Halusin löytää pareille toimivan, hauskan ja turvallisen tavan työstää konfliktitilanteita sekä omia henkilökohtaisia tunteita. Tavoitteenani oli myös auttaa pareja oivaltamaan oman taustan, tunteiden ja motiivien roolin merkitys tilanteissa, joissa syntyy väärinymmärryksiä ja konflikteja oman parin kanssa. Tarkoitukseni oli myös auttaa pareja ymmärtämään, että on olemassa useita erilaisia tulkinnan mahdollisuuksia ristiriitatilanteisiin.

Näitä tulkinnan mahdollisuuksia tahdoin voida tutkia jonkin havainnollistavan ja turvallisen menetelmän keinoin. Valitsin menetelmäkseni draaman, joka mielestäni on kaikista monipuolisin ja mielekkäin tapa työstää tutkimukseni aihetta. Se myös tuntui kaikista mielenkiintoisimmalta oppimisvälineeltä sekä tutkimusmetodilta.

Tutkimusotteeni on laadullinen, eli pyrin ymmärtämään niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat draamamenetelmien soveltuvuuteen konfliktitilanteiden käsittelemiseksi. Pyrin ymmärtämään tutkimuskohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja ennen kaikkea saamaan tietoa siitä, kuinka valitsemani draamamenetelmät soveltuivat parisuhdekurssille ja kuinka asetetut tavoitteet saavutettiin niiden avulla.

Käytän aineistonkeruumenetelminä draamaa, kyselyä (Liite 1), ryhmähaastattelua sekä osallistuvaa havainnointia. Ryhmähaastatteluiden, havainnoinnin ja kyselyn avulla pyrin saamaan syvempää tietoa osallistujien saamista kokemuksista draamamenetelmien avulla sekä ymmärtämään paremmin draaman avulla tuotettua tietoa.

1.2 Tutkimuskysymys ja keskeiset tavoitteet

Tutkimukseni päätarkoituksena on selvittää, miten valitsemani draamamenetelmät soveltuvat parisuhdekurssin suuttumus - ja ristiriidat teemaan.

Olen jakanut pääkysymykseni pienempiin osatavoitteisiin:

- löytää sopivimmat draamametodit uusien näkökulmien saamiseksi parisuhteen ristiriitatilanteisiin sekä edistää parien keskinäistä yhteisymmärrystä
- luoda tavoitteellinen, turvallinen ja monipuolinen draamallinen työskentelykokonaisuus parisuhteen konfliktitilanteiden ja omien henkilökohtaisten tunteiden sekä kokemusten käsittelemiseksi
- kehittää toimiva draamallinen ohjauskokonaisuus Virtaa välillämme - kursseille

2 PARISUHDE JA SEN RISTIRIIDAT

Tässä luvussa määrittelen, mitä parisuhteella käsitteenä tarkoitetaan omassa tutkimuksessani, sekä käyn läpi muutamia parisuhteen lajityyppejä. Lisäksi tuon esille niitä tekijöitä, jotka synnyttävät parisuhteen ristiriitatilanteita sekä pohdin ristiriitojen merkitystä parisuhteelle. Tuon myös esille omia ajatuksiani parisuhteesta sekä niitä tekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet tutkimusideani taustalla.

2.1 Parisuhteen määrittelyä

Parisuhteelle on vaikeaa löytää yksiselitteistä määritelmää, mutta omassa tutkimuksessani tarkoitan parisuhteella miehen ja naisen muodostamaa suhdetta, jossa kumpikin osapuoli on sitoutunut suhteeseen ja kumpikin haluaa toimia yhteisen kestävän onnen hyväksi.

Olen ottanut joitakin tarkentavia määrittelyjä parisuhteesta sosiologi Heli Vaaranen (2007) tekemästä pitkittäistutkimuksesta, jossa kerättiin tietoa kolmen vuoden ajan 25 suomalaisen heteroseksuaali-nuoren aikuisen parisuhdevuorovaikutuksesta ja arjesta.

Vaaranen (2007) nimesi erilaisia profiileja tutkimuksessa löytämilleen parisuhdetyypeille sekä kuvasi niiden keskeisiä piirteitä. Hän kuitenkin

muistuttaa, etteivät nämä parisuhdetyypit ole vakiintuneita kategorioita vaan nuoret usein siirtyvät elämäntilanteesta ja parisuhdetyypistä toiseen. Arvioin Virtaa välillemme -kurssille osallistuneiden pariin suhdetyypin olevan Vaarasan (2007) laatimien parisuhdeprofiilien mukaan enemmän rakkaus- kuin seurustelusuhde. Vaarasan (2007) mukaan rakkaussuhteen kuuluu, että pareilla on yhteinen suunta ja tulevaisuus, rakastuneet hyväksyvät toisensa ja ymmärtävät toisiaan eivätkä ole valmiita luopumaan toisistaan. Lisäksi he puhuvat itsestään me-muodossa ja oma kumppani on kaikkein luotetuin ihminen ja uskottu (Vaarasan 2007, 48).

Seurustelusuhteen profiilin Vaarasan (2007, 31) määrittelee siten, ettei suhteen päämäärä ole yhteinen tulevaisuus vaan elämän opettelu yhdessä. Suhde on myös monesti nuoren ensimmäinen vakava luottamussuhde omien vanhempien jälkeen ja parit usein eroavat erityyppisten tulevaisuudensuunnitelmiansa vuoksi. Muita Vaarasan (2007) määrittelemiä nuorten aikuisten suhdetyyppejä olivat mm. kevytsuhde sekä pikarakkaussuhde, joiden profiiliin kurssille osallistuneet parit eivät sopineet.

Arviointini siitä, että kurssille osallistuneet parit kuuluvat rakkaussuhteen profiiliin, perustuu kurssin puitteissa (kurssia ennen, sen aikana ja jälkeen) tehtyihin haastatteluihin sekä havainnointiin ja niistä keräämiini tietoihin suhteen laadusta. Kurssin etukäteishaastattelun toteutti sähköpostikyselynä kurssin vastuuohjaaja ja yhteistyökumppanini Minna Tuominen. Teettämästäni kyselystä sekä etukäteishaastattelusta selvisi seuraavaa tietoa kohderyhmästä:

Kurssille osallistuneet viisi paria olivat nuoria aikuisia, ikäjakaumaltaan 23–33 vuoden väliltä. Jokaista kurssilaista yhdisti halu vahvistaa parisuhdettaan sekä toive saada välineitä sen hoitamiseen. Kaksi kurssille osallistunutta paria oli naimisissa, yksi kihloissa ja kaksi olivat seurusteleva, ei yhdessä asuva pari. Suhteen kesto vaihteli pareilla vuodesta kahdeksaan vuoteen, mutta kaikkiaan kolme paria viidestä oli ollut yhdessä alle kolme vuotta.

Näin ollen testasin draamamenetelmien toimivuuden ryhmällä, joka on motivoitunut Virtaa välillämme toiminnan -tavoitteista ja joka vilpittömästi haluaa hyötyä kurssilla saamistaan kokemuksista suhteen laadun parantamiseksi ja hoitamiseksi. Parit ovat sitoutuneita toisiinsa, elävät rakkaussuhteessa ja haluavat suhteen kestävän. Uskonkin, että juuri tämän kaltainen, kurssin toiminnan tavoitteista motivoitunut ryhmä on oleellisen tärkeä menetelmieni onnistumisen ja toimivuuden kannalta.

2.2 Ristiriitoja aiheuttavat tekijät ja ristiriitojen merkitys parisuhteessa

Parisuhteessa vanha sanonta ”vastakohdat vetävät puoleensa” pitää hyvin usein paikkansa. Kuten Prashnig (1996) toteaa, meitä viehättävät toisessa usein sellaiset piirteet, jotka meiltä itseltämme puuttuvat tai jotka haluaisimme itse omata. Suhteen edetessä usein kuitenkin käy niin, että piir-

teet, joihin toisessa ensin ihastuimme ja rakastuimme, saattavatkin ajan mittaan alkaa ärsyttää. Tämä taas aiheuttaa pareille ongelmia tulla toimeen toistensa kanssa. (Prashnig 1996, 196.)

Tapahtumien kulku menee usein niin, että kun suhde jatkuu ja alkuhuuma osittain haihtuu, tyylierot tulevat entistä selvemmin esille. Tässä kohtaa alkaa herätä huoli yhteensopivuudesta, mutta rakastuneena tulee uskoteltua itselleen, että toisen ikävät piirteet häviävät tai ainakin lieventyvät ajan kanssa. Jotkut taas koettavat itsepintaisesti muuttaa ja ”korjata” toista, siinä kuitenkin onnistumatta, jolloin oma pettymys vain kasvaa. Tässä kohtaa parit usein päätyvätkin eroon. (Prashnig 1996, 169–170.)

Tästä syystä Prashnigin (1996, 171) mukaan on entistä tärkeämpää oppia ymmärtämään erilaisia käyttäytymistyynejämme, mutta kaikista tärkeintä on oppia arvostamaan erilaisuuttamme. Prashnig (1996) toteaaakin, että asiat olisivat suhteessa usein paljon helpompia, jos toisen ja oman tyylin tuntisi paremmin, niitä osaisi kunnioittaa ja jos eroavaisuuksien voittamisen eteen työskenneltäisiin. Ajatuksena olisi täydentää toinen toisiaan ja siten myös kasvaa yhdessä. (Prashnig 1996, 173.)

Porion ja Porion (1989) mukaan riidat ovat merkki toimivasta parisuhteesta. Ristiriitoja ei voida missään liitossa välttää. Riita merkitsee, että vaikea asia uskalletaan nostaa pöydälle ja tunteita on lupa ilmaista. Tällainen riitely on heidän mukaansa merkittävää elämän jakamista ja se luo läheisyyttä sekä lisää rakkautta (Porio & Porio, 1989, 11).

Amerikkalaisen professori John Gottman on tutkinut pareja 30 vuoden ajan. Hänen keskeisin löydöksensä on ystävyys, jonka onnellisessa ja kestävässä parisuhteessa elävät parit ovat saavuttaneet. (Kumpula & Malinen, 2007.) Gottman kuitenkin toteaa, ettei parisuhde ole aina pelkkää ystävyyttä, vaan konfliktit ovat suhteessa väistämättömiä. Kyky ratkaista ristiriitoja ja kyky tulla niiden kanssa toimeen ovat avain ystävyuden rakentumiselle. (Kumpula & Malinen 2007, 12.) Kumpula ja Malinen (2007) muistuttavatkin, että usein onnettomaan parisuhteeseen liittyy ongelmia ja toisesta on vieraannuttu sen vuoksi, ettei ole osattu rakentavasti riidellen jakaa asioita.

Kumpulan ja Malisen (2007, 79) mukaan onnelliset parit kykenevät myös hillitsemään itseään ristiriitatilanteissa ja käyttäytyminen on suhteellisen positiivista. Näin ollen toimintamallit ja käyttäytyminen ratkaisevat ristiriitatilanteissa, mihin tilanne johtaa. He myös muistuttavat, että on tärkeää erottaa riidan ja ristiriidan käsitteet toisistaan. Voi olla ristiriitoja, jotka välillä aiheuttavat riidan ja ristiriitoja, joiden kanssa parien on opittava elämään. Tällaisiin usein toistuviin samanaiheisiin riitoihin tulisi oppia suhtautumaan ikään kuin ”meidän riitanamme”. Tulisi myös oivaltaa ja saada ymmärrys siitä, mikä riitoja aiheuttaa ja mitkä tarinat niiden takana vaikuttavat. (Kumpula & Malinen 2007, 79.)

Konfliktit voidaan jakaa myös rakentaviin ja tuhoaviin konflikteihin. Tuhoaviin konflikteihin sisältyy vallan käyttöä, haavoittamista, puolus-

tusasemiin vetäytymistä ja kaiken vastakäiun kieltämistä. Rakentaviin ristiriitoihin taasen kuuluu, että hyväksytään toisen vaikuttavan omaan itseen, käsityksiin ja mielipiteisiin, sekä kompromisseille löytyy sijaa. Tällaiseen rakentavaan konfliktien käsittelyyn parien tulisikin pyrkiä. (Kumpula & Malinen 2007, 12.)

Samanlaisiin tuloksiin rakentavan ristiriitojen käsittelyn merkityksestä parisuhteessa ovat päätyneet toisetkin tutkimukset. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisussa, jossa tutkittiin parisuhteen laatua ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä todettiin, että parisuhteen laatu on yhteydessä parin kykyyn ratkaista ristiriitoja (Rytkönen & Hautsalo 1999, 7). Myös yksi laajimmin tutkittu aviopareille suunnattu projekti, yhdysvaltalainen ongelmien ennaltaehkäisevään ja suhteen parantamiseen tähtäävä ohjelma PREP (Prevention and Relationship Enhancement Program), on päätenyt samankaltaisiin tuloksiin. Tämän ohjelman ja viidentoista vuoden tutkimustyön tulokset Denverin yliopistossa tukivat ajatusta, että suhteen tulevaisuutta voidaan ennustaa parhaiten sen mukaan, kuinka ristiriidat ja erimielisyydet käsitellään. Ristiriidat ovat väistämättömiä, on vain opittava riitelemään rakentavasti. (Markman, Stanley & Blumberg 1997, 7.)

2.3 Tausta-ajatukset omassa toiminnassani

Opinnäytteeni idea lähti siitä, kun huomasin itselläni olevan omakohtaisia kokemuksia parisuhteen ristiriidoista sen verran, että katsoin olevani kykenevä käsittelemään tätä aihetta laajemminkin. Itse saamani oivallukset omassa parisuhteessani erityisesti ristiriitojen käsittelemisen osalta ovat olleet minulle henkilökohtaisesti hyvin merkittäviä. Tämän vuoksi tahdoin voida antaa samanlaisia oivalluksen ja oppimisen kokemuksia myös niille, jotka painiskelevat suhteessaan samojen asioiden kanssa kuin itsekkin olen joutunut.

Ydin-idea opinnäytetyössäni oli auttaa pareja ymmärtämään draamallisten menetelmien kautta ristiriitatilanteiden monitulkinnallisuutta ja niihin liittyviä erilaisia näkökulmia. Tarkoitukseni oli herättää osallistujissa oivalluksia, kuten miksi itse toimii tai miksi toinen toimii tietyllä tavalla. Erityisesti oma oivallukseni siitä, kuinka konfliktitilanteissa toisen sanojen kuuleminen ja erilaiset tavat tulkita tilannetta ovat suuressa roolissa silloin, kun sukset menevät ristiin. Samoin sen ymmärtäminen, kuinka omat motiivimme ja tapamme tulkita tilanteita kumpuavat jo eletystä elämästämme, eivätkä vain tästä hetkestä.

Usein syy riitaan ei olekaan itse ristiriitatilanteen aiheuttaneessa asiassa, vaan jossain aivan muussa tekijässä. Näitä taustalla vaikuttavia muita tekijöitä juuri haluaisinkin voida osoittaa draamamenetelmien avulla osallistujille. Jokainen meistä puhuu nojautuen omiin kokemuksiinsa ja jokainen meistä tulkitsee tilanteita aina omasta näkökulmastaan. On hyvä muistaa,

että oma tapa tulkita tilanteita ei aina ole se toimivin, vaikkakin itselle usein se ainoa oikea. Kuten yhdessä monista parisuhdeoppaista sanottiin:

Uskomukset ovat ainesta, jonka tuot mukanasit tiettyyn tilanteeseen. Tulkinnat taas ovat niitä merkityksiä, joita annat kullakin hetkellä tekemillesi aistihavainnoille. Tulkinnan käsitteeseen sisältyy asioiden erittely. Tulkintojen avulla muodostat oman maailmasi ja järjestät tietoaiksen mielekkääksi kokonaisuudeksi. Vain sillä on merkitystä, mikä on sinulle todellista. Toiset voivat nähdä ja kuulla samat asiat ja päätyä aivan toisiin johtopäätöksiin. (Miller, Miller, Nunnally, & Wackman 2003, 28.)

Oma mielipiteeni on, että kaiken parisuhteeseen liittyvän oppii vain käytännössä ja kokemuksen kautta, eikä parisuhdeoppaita lukemalla. Itse on tehtävä se tutkimustyö, että oppii tuntemaan oman parinsa ja sekä itsensä. Yksikään olemassa olevista parisuhdeoppaista ei ole opas juuri siihen tiettyyn ihmiseen, jonka kanssa on suhteessa, vaan ne perustuvat yleisiin mielipiteisiin tai kirjoittajan omiin käsityksiin ja kokemuksiin asioista. Tästä syystä omassa tutkimuksessani jätin kurssilla kokonaan pois neuvomisen ja keskityin käytännön harjoitusten tekemiseen ja kokemusten jakamiseen ryhmässä. Siten annoin pareille mahdollisuuden oivaltaa itse asioita draaman, yhteistoiminnallisen oppimisen, sekä tekemisen ja kokemisen kautta.

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ VIRTAA VÄLILLÄMME -KURSSIT

Toteutin draamallisten menetelmien ohjaamisprosessin osana yksittäistä Virtaa välillämme -kurssia. Virtaa välillämme -kurssit toteutetaan ja organisoidaan yhdessä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallituksen Perheasioiden, hiippakuntien ja projektiseurakuntien kanssa. Perheasiat vastaavat projektin suunnittelusta, markkinoinnista ja koulutuksesta hiippakuntien vastuuhenkilön välityksellä. Perheasiat toimivat projektiseurakuntien tukena. Seurakunnan vastuuhenkilö vastaa projektin tapahtumien paikallisesta toteuttamisesta yhdessä vapaaehtoisten ohjaaja- ja isäntäparien kanssa. (Lankinen 2005.)

Virtaa välillämme -toiminta on lähtenyt liikkeelle alun perin projektimuotoisena vuonna 2004, ja muuttunut vuodesta 2008 alkaen vakituiseksi toiminnaksi. (Virtaa välillämme -toiminnan kotisivut, n.d.)

3.1 Kurssin tavoitteet ja toiminta-ajatukset

Virtaa välillämme -kurssien tehtävänä ei ole opettaa tai jakaa hengellisiä näkemyksiä vaan pohtia parisuhteeseen liittyviä asioita yhdessä. Jokainen kurssi muotoutuu osallistujiensa näköiseksi kokonaisuudeksi ja tarkoituksena olisi, että kurseille olisi mahdollisimman matala kynnys osallistua. Kohderyhmänä ovat nuoret aikuiset. Seurakunta pyrkii kurssien kautta edistämään lähellä olemistaan nuorten parien elämässä. Suhdekurssi on pienryhmätoimintaa, jonka avulla seurakunta voi konkreettisesti tukea nuorten aikuisten parisuhteita. (Lankinen 2005.)

VV -kurssien tavoitteena on tarjota 18–30-vuotiaille nuorille aikuisille mahdollisuus kehittää omaa parisuhdettaan ja antaa mahdollisuus puhua omasta suhteestaan kumppanin kanssa ja kuulla muiden kokemuksia parisuhteesta elämisestä (Lankinen 2005). Kurssin tarkoituksena ei myöskään ole jakaa neuvoja parisuhteesta elämisestä vaan tarkoituksena on antaa tilaa nimen omaa omille oivalluksille ja havainnoille omasta itsestä, toisesta ja parisuhteesta (M. Tuominen, henkilökohtainen tiedonanto, tammikuu 2010).

Kurssin painopisteenä ovat tunteiden tunnistaminen, ilmaiseminen ja vastaanottaminen. Kurssi myös haastaa nuoria aikuisia pohtimaan omaa sitoutumistaan parisuhteeseen ja ottamaan vastuun yhteisestä suhteesta itseään ja toista kunnioittavalla tavalla. (Lankinen 2005.)

3.2 Kurssien vapaaehtoistoiminta

Suhdekurssin toteutuksesta vastaavat vapaaehtoiset pariskunnat. Kurssilla voi toimia joko isäntäparina tai ohjaajaparina. Suhdekurssilla ohjaajaparit vaihtuvat teemoittain, mutta isäntäpari on ryhmän mukana koko kurssin ajan. Ohjaajaparit vastaavat yhden tai useamman teeman työskentelyistä. Ohjaajaparin tehtäviin kuuluvat lyhyen alustuksen pitäminen sekä harjoitusten ja ryhmäkeskustelujen ohjaaminen. Kurssi sisältää viisi parisuhdetta käsittelevää teemaa ja päätöstilanteen, yhteensä 6 x 3 tuntia. Teemojen aiheet ovat tunteiden tunnistaminen, rakastumisesta rakkauteen, suuttumus – ja ristiriitojen ratkaisu, seksuaalisuus sekä arkirakkaus. (Virtaa välillämme -toiminnan kotisivut n.d.)

4 DRAAMA KÄSITTEENÄ JA MENETELMÄNÄ

Tässä luvussa käyn laajemmin läpi draaman teoriaa ja käsitteitä, jotka auttavat ymmärtämään paremmin sitä viitekehystä ja esiymmärrystä, jotka tutkimukseni taustalla vaikuttavat. Tämä luku auttaa myös ymmärtämään paremmin niitä syitä, miksi valitsin draaman työskentelyvälineeksi Virtaa välillämme -kurssille ja miksi koen draaman olevan merkittävä oppimista edistävä menetelmä.

Suunnittelemani toimintaosuuden valintoihin ja ideoihin ovat vaikuttaneet oma hiljainen tietoni, esiymmärrys sekä odotukseni tästä aiheesta, mutta myös lukemani kirjallisuus draaman teoriasta. Selvennän kuitenkin, että suurimman osan valinnoistani ja ideoistani draamamenetelmien ja ohjaamisen osalta olen tehnyt ensin itse oman hiljaisen tietoni avulla. Tämä hiljainen tieto on peräisin omaamastani monen vuoden teatteri-ilmaisukokemuksesta. Perehdyin draaman teoriaan vasta suurimman osan ideoista ja valinnoista tehtyäni, jotta toimintani saisi tukea myös kirjallisuudesta. Omat valintani ja ideani ovatkin täsmentyneet ja täydentyneet paljon tutkimustyön edetessä.

4.1 Draama käsitteenä

Kaikessa yksinkertaisuudessaan omassa tutkimuksessani draaman tehtävänä on toimia niin tutkimusmenetelmänä kuin havainnollistavana, yhteistoiminnallisena välineenä jonkin uuden asian oppimisessa ja ristiriitojen käsittelemisessä.

Yksiselitteistä draama -käsitteen määrittelyä ei ollut mahdollista löytää, sillä draamaan liittyvässä kirjallisuudessa havaitsin, että draaman käsitteistö ja elementit ovat varsin moninaiset. Myös kansainvälisesti draaman käsitteistä on monenlaisia nimityksiä ja kuvauksia. Suomessa näitä ulkomaisia nimityksiä eri draaman muodoille on lainattu tai käännetty suoraan suomenkielelle. Suomessa on kehitelty myös omia termejä ja käytänteitä (toisistaan lainaavia ja toisiaan muokkaavia) tyyllilaji (genre) -ehdotuksia. (Heikkinen 2005, 62–63.)

Tällaisia draaman tyyllilajeja voivat olla esimerkiksi luova toiminta, ilmaisutaito, ilmaisukasvatus, teatteri-ilmaisu, teatterikasvatus, draamapedagogiikka ja pedagoginen draama (Heikkinen 2005, 64). Draamaa voidaan kutsua myös sateenvarjokäsitteeksi, jonka alle mahtuu monenlaista toimintaa. Draama voi olla kasvatus-, psyko-, sosio-, teatteri-, pedagogista-, tanssi-, taikka kirjallisuusdraamaa. (Vähänikkilä 1995, 123.) Heikkisen (2005) mukaan kaikkea draamaa yhdistää kuitenkin tutkiminen ja tekeminen sekä toiminnallisuus ja vastaanottaminen.

Draama voidaan määritellä myös seuraavasti: se on oppimisväline (pedagoginen draama), sosiaalipedagogista toimintaa (sosiadraama) sekä taide-

aine, jossa on keskeistä esteettinen elämys, yleisön kohtaaminen, yleisölle esittäminen ja kertominen (Vähänikkilä 1995, 127). Kaikkein laajimmalle levinnyt draaman käyttötapa Vähänikkilän (1995, 126) mukaan on kuitenkin holistinen paradigma, jossa sosiaaliset, pedagogiset, psykologiset ja esteettiset tavoitteet ovat sisällytetty samaan käytäntöön.

4.2 Draama oppimisvälineenä

Kun draamasta puhutaan oppimisvälineenä, sen avulla pyritään ajattelun kehittämiseen ja ymmärrykseen. Draaman avulla on mahdollista lujittaa, selkeyttää ja muuttaa arvoja, asenteita, tarpeita sekä uskomuksia. (Vähänikkilä 1995, 127.)

Heikkisen (2005, 8) mukaan draaman tavoitteena on yhteistoiminnallisesti, toimimalla ajatellen, tutkia ja luoda merkityksiä, mikä taas edesauttaa oppimista. Draaman kautta oppii myös katsomaan ilmaisuja, aiheita, teemoja ja muita ihmisiä uudella tavalla. (Rooyakers 1994, 13).

Draaman kautta tilanteita voi myös oppia käsittelemään näyttelemällä ne. Voi siis oppia, kuinka reagoida ja käyttäytyä tietyssä tilanteessa. Näyttelemisen myös laajentaa ihmisen itsetuntemusta, sillä draaman kautta henkilö saattaa uskaltautua sanomaan asioista enemmän esimerkiksi ilmaisemalla itseään myös elein ja ilmein. Kaikki eivät myöskään yksinään aina kykene näkemään tilanteen ydintä tai muuttamaan mielipidettään asioista. Koettu esitys toimii siis ikään kuin peilinä. (Rooyakers 1994, 13.)

Boltonin (1998) mukaan draaman kautta saadut oppimishetket tapahtuvat usein siinä ”esteettisen kahdentumisen” tilassa, jossa todellinen ja fiktiivinen maailma kohtaavat. Parhaimmillaan me saamme näkökulman siihen, mitä jokin asia merkitsee – ei vain itselle vaan toiselle, vaan myös miltä tuntuu olla toisen henkilön kengissä. (Heikkinen 2005, 8.)

Myös Owens ja Barber (1998) tuovat esille monta syytä, miksi draamaa on hyvä käyttää opetusmenetelmänä. Heidän mukaansa draaman avulla on mahdollisuus oppia leikin ja kuvitteellisen tekemisen kautta. He tähdentävät, että draaman avulla tuetaan oppijakeskeistä oppimiskulttuuria, jolloin aiempia kokemuksia hyödynnetään ja ymmärrystä kehitetään ajattelemalla ja keskustelemalla kriittisesti ryhmässä jakaen. Draamatarinat tarjoavat mahdollisuuden hyödyntää erilaisia oppimistyyylejä, toimintoja sekä ryhmätyön muotoja. Ne kuitenkin edellyttävät yksilöiltä emotionaalista, fyysistä ja älyllistä kyvykkyyttä toimia ryhmässä. (Owens & Barber 1998, 10–12.)

Heikkisen (2005, 24) vielä tähdentää, että silloin kun draama koskettaa, oppimiselle suotuisa hetki avautuu. Tällöin on mahdollista oppia niin draamasta, itsestä kuin toisista.

Draamasta opitun arviointi

Heikkisen (2005, 43) mukaan draamatyöskentelyn myötä saatu kokemus ei itsessään ole oppimisen tae, vaan kokemus täytyy tunnistaa ja luokitella. Tällä tavoin saadulle oppimiskokemukselle on mahdollista antaa merkitys. Samaa toteaa Lintunen (1995, 111), että kokemus ei yksinään takaa oppimista, vaan että tärkeää oppimisprosessissa on ilmiöiden havainnointi ja pohdiskelu. Tämä johtaa kokemuksen tietoiseen ymmärtämiseen ja käsitteellistämiseen. Heikkinen (2005, 43) selventää, että käsitteellistämisen kautta kokemus muuntuu; kokemuksen kohde pysyy samana, mutta näkökulma, josta kokemusta tarkastellaan, on muuttunut.

Heikkinen (2005) tähdentää vielä, että kun draaman kautta saatuja oppimisprosesseja käydään läpi, on ensin palattava itse kokemukseen ja palautettava se mieleen. Draaman oppimisprosesseissa kokeminen tulee ensin ja sitten oppimiskokemus. Oleellista on myös, että saatu kokemus jaetaan ryhmässä ja vasta tämän jälkeen tulee reflektion ja analyysin aika. Arvioinnin tuloksena syntyy uusia näkökulmia, käyttäytymisen muutoksia sekä valmiuksia opitun soveltamiseen. (Heikkinen 2005, 52–53.)

4.3 Draaman oppimiskäsitykset

Lintunen (1995, 109) toteaa: *Draamaa pidetään yhtenä kokemuksellisen oppimisen menetelmänä ja etenkin pedagoginen draama sisältää monia kokemuksellisia menetelmiä yhdistettyinä.*

Myös Heikkisen (2005, 37–38) mukaan draaman oppimiskäsitys pohjautuu kokemukselliseen oppimiseen sekä pragmatismiin. Hänen mukaansa pragmatismien kokemuksellinen näkökulma testauttaa teorian ja ajatukset käytännössä. Heikkinen (2005) myös lisää, että päämääränä on asioiden laajempi ja syvällisempi ymmärtäminen, mikä taas tukee konstruktivistista oppimiskäsitystä.

Sosiokulttuuristen oppimisteorioiden mukaan oppiminen tapahtuu ryhmässä ja sosiokognitiivisten oppimisteorioiden mukaan ryhmässä tekeminen auttaa yksilöllisiä oppimisprosesseja (Heikkinen 2005, 8). Yhdessä pohtien huomaa, että on muitakin käsityksiä asioista kuin omat ja saa laajennettua omaa ajatusmaailmaansa (Heikkinen 2005, 37–38).

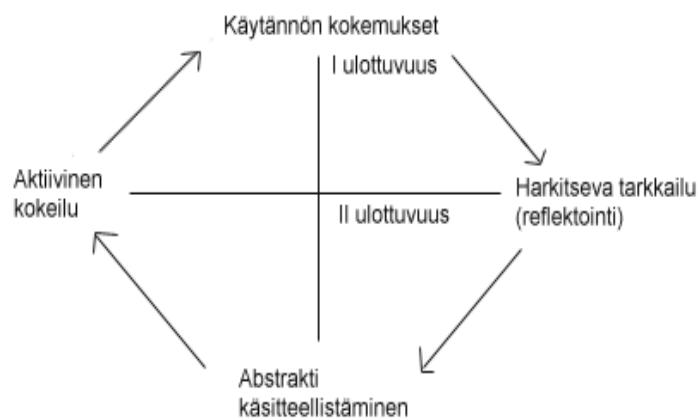
Yhteistoiminnallinen oppiminen

Ahosen (1994, 89–90) mukaan yhteistoiminnallinen oppiminen perustuu ajatukseen oppimisesta vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Yhteistoiminnallisen oppimisen ajattelun mukaan oppilas on aktiivinen osallistuja oppimistilanteissa ja yhteistoiminnassa muiden kanssa hän voi vertailla omaa ja muiden oppimisprosessia.

Yhteistoiminnallisessa oppimisessa ja draamaopetuksessa on samanlaisia periaatteita oppimisesta, kuten esimerkiksi osallistujien keskinäinen positiivinen riippuvuus toisistaan eli kokemus tunteesta, että ollaan ”samassa veneessä”. Samoin myös vuorovaikutteinen viestintä, yksilöllinen vastuu, sosiaaliset ryhmätaidot sekä toiminnan pohtiminen yhdessä ovat yhteistoiminnallista oppimista ja draamaopetusta yhdistäviä tekijöitä. (Ahonen 1994, 90.)

Kokemuksellisen oppimisen malli

David A. Kolbin (1984) kehittämässä kokemuksellisen oppimisen mallissa oppiminen nähdään kokemusten muuttumisena ja laajentumisena, tiedon luomisen prosessina, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön ja oman itsen kanssa (kuvio 1). Tämä oppimismalli on myös varsin yhtenevä pedagogisen draaman taustalla vaikuttavan teoreettisen mallin, Neelandsin (1992a) kehittämän oppimisen prosessimallin kanssa. (Lintunen 1995, 109.)

KUVIO 1. Kolbin (1984) kokemuksellisen oppimisen malli (Verkkotutor 2002)

Kaikki Kolbin perusolettamukset löytyvät myös Neelandsin oppimisen prosessimallista, johon myös sisältyvät oppimisen prosessimaisuus, kokemukseen perustuminen, ongelmanratkaisu, holistisuus ja vuorovaikutus. Neelandsin oppimisen prosessimallissa lähdetään siis liikkeelle oppijan aikaisemmista kokemuksista, jolloin on mahdollista päästä siihen oppimisaiheeseen, jota halutaan käsitellä. Seuraavassa prosessimallin vaiheessa työskennellään käsiteltävän aiheen parissa käyttäen draaman työtapoja ja opitaan niihin liittyvistä oivalluksista ja merkityksistä. Työskentelyvaiheen jälkeen kokemuksista keskustellaan ja pohditaan, mitä on opittu. (Lintunen 1995, 113.)

Humanistinen oppimiskäsitys ja kokemuksellisuus

Humanistisen oppimiskäsityksen keskeinen oppimismalli on kokemuksellinen oppiminen. Se painottaa kokemusten ja elämysten merkitystä opetuksessa. Opiskelu tapahtuu pääasiassa ryhmissä, joiden sisällä pyritään jakamaan opetettavaan asiaan liittyviä kokemuksia ja laajentamaan opiskelijan tieto- ja kokemuksenttää. (Kauppila 2007, 30–31.)

Käytännössä humanistis-kokemuksellinen oppiminen toimii parhaiten yhdistettynä konstruktiiiviseen tai sosiokonstruktiiiviseen oppimisenäkemykseen. Humanistis-kokemuksellinen oppimiskäsitys korostaa sitä, että opiskelija tuo oppimiseen mukanaan omat ainutlaatuiset kokemuksensa, jotka parhaimmillaan monipuolistavat ja laajentavat oppimisen kohteena olevia asioita. Humanistinen ja sosiokonstruktiiivinen oppimiskäsitys jakavat keskenään ajatuksen, että vaikka kokemukset ovatkin henkilökohtaisia, ne voidaan jakaa muiden opiskelijoiden ja opettajien kanssa. (Kauppila 2007, 30–31.)

Konstruktiiivinen ja sosio-konstruktiiivinen oppimiskäsitys

Konstruktiiivisessa oppimisenäkemyksessä ajatellaan, ettei tieto ole passiivista ja pelkästään valmiiksi pureskeltua, vaan se muodostuu opiskelijan omasta tiedon rakentamisesta, konstruoimisesta, sekä uuden tiedon liittämistä aikaisemmin opittuun tietoon tai näkemykseen. Konstruktiiivisen oppimisen peruskäsite on ymmärtäminen, joka liittyy saadun tai hankitun informaation vastaanottamiseen oppimistilanteessa. (Kauppila 2007, 40.)

Konstruktiiivisessa oppimisenäkemyksessä korostetaan ajatusta tiedon rakentumisesta. Konstruktiiivisen oppimiskäsityksen mukaan oppimisprosessi alkaa havainnoinnista, jossa valikoidaan informaatiota jo aiemmin opitun perusteella. Havaittu opittu tieto siis liitetään jo aiemmin opittuun tietoon. Käsitteen mukaan tiedolla on dynaaminen, muuttuva ja suhteellinen luonne ja sitä on vaikeaa välittää sellaisenaan toiselle. Tämä myös liittyy käsitykseen yksilön omaamasta hiljaisesta tiedosta, jota on hankala sällistää muille jaettavaan muotoon. (Kauppila 2007, 39.)

Sosiokonstruktiiivisen oppimisenäkemyksen mukaan oppiminen tapahtuu sosiaalisessa ja yhteisöllisessä kontekstissa, jossa opettaja toimii tasavertaisena keskustelijana. Tarkoituksena on, että opiskelija kyseenalaistaa omia ajatusprosessejaan muiden kautta, reflektoi ja oppii muilta. (Verkkoluotsi n.d.) ja että oppiminen konstruoidaan eli rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Siten se korostaa oppimisen sosiaalisuuden, yhteisöllisyyden ja yhteistoiminnan luonnetta. Oppimisenäkemyksessä ja opetuksessa korostuvat myös yhteistoiminnalliset menetelmät ja toimintamuodot. (Kauppila 2007, 48–52.)

Sosiaalista vuorovaikutusta pidetään oppimista edistävänä ja strukturoivana tekijänä, vaikka itse tiedonmuodostus- ja oppimisprosessien katsotaan olevan yksilöllisiä (Kauppila 2007). Kognitiivista konfliktia (tiedollista ristiriitaa) pidetäänkin Kauppilan (2007) mukaan oppimisen keskeisempä-

nä mekanismina. Tällöin sosiaalisella vuorovaikutuksella on merkitystä käytännön toiminnan tasolla lähinnä yksilön ajattelun aktivoijana sekä jaetun tiedon ymmärtämisen muodostamisessa yksilöiden kesken (Kauppila 2007, 51). Sosiokonstruktiivisen oppimisen tulisi myös virittää opiskelijassa halun oppia, sen tulisi ottaa huomioon oppimisen prosessi ja tavoitteellisuus, sekä luoda yhteistoiminnallisuutta ja lisätä sosiaalisia taitoja (Kauppila 2007, 117).

4.4 Draamakasvatus ja pedagoginen draama

Heikkisen (2001, 86) mukaan draamakasvatuksessa on kyse erilaisten näkökulmien ja vaihtoehtoisten mahdollisuuksien luomisesta. Heikkisen (2001, 88) myös näkee, että erilaisten draamaprosessien kautta voimme oppia käsittelemään asioita ja ilmiöitä. Draamakasvatuksen tehtävä ei siis hänen mukaansa ole mekaaninen ja välittävä, vaan ajattelun avaaminen ja merkityksen antaminen ilmiöille.

Heikkisen (2005, 7) mukaan draamakasvatus rakentuu draaman, teatterin ja kasvatuksen konteksteista. Heikkisen (2005, 24) mukaan draamakasvatuksessa on myös kyse luovasta ryhmäprosessista, joka on oivalluksia ja kokemuksia tuottavaa.

Osternin (Heikkinen 2001, 85) mukaan erilaiset draaman tyyllilajit määrittävät draamakasvatusta, eli erilaisten tyyllilajien kautta ikään kuin liikutaan draamakasvatuksen eri tiloissa. Heikkinen (2005, 73–79) jakaa draaman tyyllilajit kolmeen päälajiin:

1. Osallistava draama

Osallistava draama on toimintaa, jossa tutkiminen tapahtuu joustavasti fiktiono-
tiono menemällä ja siellä toimimisella ja taas sieltä poistumisella. Valitsemissani menetelmissä hyödynnetäänkin ideaa liikkumisesta fiktiivisen ja todellisen maailman välillä.

2. Esittävä draama

Esittävässä draamassa on kyse siitä, että tehdään jotain katsottavaksi, eli tekstistä tai ideasta syntyy esitys.

3. Soveltava draama

Soveltava draama yhdistelee erilaisia draaman tyyllilajeja toisiinsa ja sen tavoitteena on saada aktiivisia katsojaosallistujia mukaan draaman maailmaan sekä myös refleктоimaan kokemaansa. Tutkimukseeni valitsemani draamamenetelmät lukeutuvat juuri näihin soveltavan ja osallistavan draaman lajeihin.

Osallistavan draaman tyyliin kuuluu Teerijoen ja Lintusen (2001,132) mukaan myös yhteisöteatteri, prosessidraama, Theatre In Education, sorrettujen teatteri, sosiadraama, tarinateatteri, improvisaatioteatteri sekä harrastelija- että lastenteatterit.

Draamakasvatuksen käsitettä lähelle tulee myös draamapedagogiikka eli pedagoginen draama. Pedagogisen draaman peruspiirteisiin kuuluu, ettei sillä tarvitse olla yleisöä, vaan osallistujat itse ovat oma yleisönsä, ja he havainnoivat itse itseään kuin yleisön silmin. (Salmivaara 1995, 29.) Pedagogisen draaman piirteisiin kuuluukin, että draamaa voidaan käyttää välikappaleena jonkin asian omaksumiseen (Jääskä, 1995, 277).

Laakso ja Ostern (Heikkinen 2001, 84) sen sijaan pitävät draamapedagogiikka-termiä yläkäsitteenä, joka pitää sisällään näkemyksen draamasta taidemuotona sekä oppimismenetelmänä. Salmivaaran (1994) mukaan taas draamapedagogiikan perustavoitteena on elämisen perusharjoittelu. Draamaopettajat käsittelevätkin tunteillaan useimmiten ideoiden tutkimis-, jakamis-, ja kyseenalaistamisprosesseja enemmän kuin tuotoksia, niiden esittämistä ja näyttämötaiteen hallintaa (Salmivaara 1994, 27- 28).

Tämän päivän draamapedagogiikassa ajatellaan myös vallitsevan useita samanaikaisesti vaikuttavia virtauksia. Tämä sen vuoksi, että kasvatuksellisessa draamassa draamaa käytetään oppimiseen, draamaterapiassa toisten auttamiseen, sosiadraamassa ihmisten välisten suhteiden käsittelemiseen ja teatterissa yleisölle näyttelemiseen. (Vähänikkilä 1995, 124.) Deweyn (1957) mukaan draamapedagogiikan avulla kuitenkin pyritään ihmisen neljän perustarpeen tyydyttämiseen, joita ovat tekemisen, keksimisen, sosiaalisen sekä taiteellisen toiminnan tarpeet (Teerijoki 2001, 73).

4.5 Psykodraamamenetelmät

Psykodraaman ja siihen liittyvät sosiadraaman, roolityöskentelyn ja sosiometrian menetelmät kehitti Jakob L. Moreno 1930-luvun paikkeilla (Blatner 1997, 13). Psykodraamakouluttaja Adam Blatnerin (1997, 19) mukaan kaikille psykodraaman työskentelytavoille ja tilanteille on yhteinen käsitys, että ongelmia voidaan analysoida ja käsitellä ikään kuin ne olisivat eräänlaista näytelmää, jota voidaan luovasti esittää uudelleen ja korjata. Blatner (1997, 155) selventää, että psykodraama on siten käytännön toimintaa ja käytäntö taas on yhdistelmä menetelmällisiä ratkaisuja ja niitä periaatteita, joille näiden tekniikoiden soveltaminen perustuu. Itse psykodraama nimityksen johdannaisina käyttöön ovat tulleet myös termit roolityöskentely ja sosiadraama. (Blatner 1997,19.)

Blatnerin (1997, 13) mukaan psykodraamamenetelmiin sisältyy kokemuksellinen ja osallistuva työskentelymalli, jonka tarkoituksena on synnyttää niitä ajatuksia ja tunteita, jotka eivät yleensä nouse esille silloin kun tilanteesta vain keskustellaan. (Blatner 1997, 13.) Monet kaikkein vahvimista lähestymistavoista tämän hetken psykoterapiassa ja kasvatuksessa ovatkin

lähtöisin psykodraaman metodista, jossa ihmistä autetaan kuvittelemaan ja esittämään toiminnallisesti ongelmansa sen sijaan, että he vain puhuisivat siitä (Blatner 1997, 13).

Blatnerin (1997) mukaan psykodraamaa voidaan käyttää niin yksilö-, ryhmä- kuin perhetyössä, mutta usein sitä kuitenkin käytetään ryhmämenetelmänä. Hän myös mainitsee, että menetelmiä voidaan soveltaa hyvin myös avioliitto-, ja parisuhdeneuvonnassa.

Psykodraamaa lähelle tulee myös sosiodraama. Sosiodraama tarkoittaa sellaisen pulmatilanteen tutkimista, joka kietoutuu johonkin rooliin tai roolisuhteisiin ja jotka ovat ajankohtaisia mukana oleville ihmisille. Esimerkkinä voisivat olla vaikka nuoret parit jakamassa tunteitaan vauvan hoidosta aiheutuneesta stressistä tämän ensimmäisen elinvuoden jälkeen. (Blatner 1997, 28.)

Periaatteena on, ettei sosiodraamatyöskentelyä päästetä liukumaan syvien tunneperäisten teemojen käsittelyyn, joka on psykodraama työskentelylle ominaista. Psykodraama voi liikkua vaihtelevasti päähenkilön elämän alueilla ja yleensä se etenee kohti näitä suhteellisen syviä tunteita. Sosiodraamaa voidaan käyttää psykodraaman lämmittelyvaiheessa, mutta on epäeettistä edetä tällä tavoin, jos kaikki paikalla olijat eivät ole hyväksyneet niin henkilökohtaiseen työskentelyyn menemistä. (Blatner 1997, 29.)

Psykodraaman ohjaamisen edellytykset

Suomessa psykodraamaohjaajan koulutukseen hakevalla tulee olla suoritettu toiminnallisen ryhmätyön ohjaajan tutkinto. Opiskelemaan hyväksytään hakijat, joilla arvioidaan olevan edellytyksiä heidän valitsemansa instituutin antamassa koulutuksessa valmistua aikanaan psykodraamaohjajiksi. (Mopsi ry, n.d.)

Päästäkseen toiminnallisen ryhmätyön ohjaajan koulutukseen hakijalla tulee olla opisto- tai korkeakoulutason tutkinto tai Mopsin kouluttajakollegion päätöksellä jokin muu soveltuva koulutus. Työn ja tutkinnon tulee liittyä terveydenhuoltoon, kasvatukseen, koulutukseen tai organisaatioiden kehittämiseen. (Mopsi ry, n.d.)

Blatner (1997) muistuttaa, että psykodraama on vahva menetelmä, joka kouluttamattoman ohjaajan käsissä voi olla vaarallinen. Hänen mukaansa aivan liian usein ammattitaidoton ohjaaja ei ole kyennyt käsittelemään niitä vahvoja tunteita, joita ryhmässä on tullut esille. Blatner (1997, 157) toteaa, ettei pätevän ohjaajan meriiteiksi ja psykodraaman tunnusmerkeiksi riitä, että on koonnut jonkin verran oppimiskokemuksia, luovaa draamaa ja teatteriharjoitusten tekniikoita taikka muita toiminnallisia harjoituksia. Blatnerin (1997) mukaan psykodraama edellyttää sekä erikoistekniikoiden hallintaa että toiminnan perustamista laajempaan ammatilliseen tietoon.

Ohjaajana tulee olla ymmärtävä analyytikko, parantava terapeutti, esteettisen draaman tuottaja ja joustava ryhmän ohjaaja. Ohjaajan on myös var-

mistettava, että ympäristö tukee prosessia ja että sekä eettiset että toimimisen vapauteen ja turvallisuuteen liittyvät seikat ovat hallinnassa. (Blatner 1997, 157.) Blatner (1997, 161) muistuttaa myös, että psykodraaman opiskelijoiden täytyy saada itse kokea prosessi kaikissa psykodraaman käytössä olevissa rooleissa.

Tästä syystä en siis olisi voinut valita liian syvälle meneviä draamallisia harjoituksia Virtaa välillämme kurssille, sillä en ole niiden ohjaamiseen riittävän ammattitaitoinen. Oma tutkimukseni ja ohjaamiseni eivät siis tietoisesti pyrkineet kokeilemaan psykodraaman tekniikoita, mutta toisessa valitsemassani draamaharjoituksessa oli vaihe, jossa kokeiltiin yhtä psykodraamamenetelmää, roolinvaihtoa. Valitessani roolinvaihdon käytettäväksi toimintakokonaisuudessa en vielä tiennyt sen kuuluvan psykodraaman tekniikoihin. Asia selvisi minulle vasta jälkikäteen tutkimusraporttia laatiessani.

4.6 Draaman kollektiivinen ja tutkimuksellinen luonne

Esslin (1980, 26) tuo esille, että draama toimii kollektiivisena kokemukse-
na, yhteisöllisyyden sekä identiteetin vahvistajana. Tämä tarkoittaa sitä,
että esimerkiksi omat pelot, ahdistuksen tai häpeän tunteet saattavat lie-
ventyä kun havaitaan muidenkin reagoivan yhteisesti koettuun asiaan sa-
malla tavalla kuin itse. Tämä saattaa myös vahvistaa hyväksytyksi tulemi-
sen tunnetta (Esslin 1980, 121). Draaman kollektiivinen luonne myös ke-
hittää kykyä tulla toimeen toisten ihmisten kanssa ja edistää kypsymistä
sosiaalisuuteen (Suihko 1995, 141).

Ketonen (2008, 46) tuo myös esille, että joissain draamamenetelmissä ku-
ten tarinateattarissa (tai ohjaamassani kuvapatsasharjoituksessa), käsitelty
tarinat kuvaavat parhaimmillaan todellisuuden eri näkökulmia. Tavoittaes-
saan jonkin yleisää yhdistävän ja koskettavan aiheen, se mahdollistaa yh-
teisen reflektiopinnan ja jakamisen kautta syntyvän yhteisöllisyyden ko-
kemuksen.

Draaman on myös nähty tieteellisenä tutkimusmenetelmänä, jossa voidaan
tutkia, tarkastella ja kokea inhimillistä käyttäytymistä eri tilanteissa (Ess-
lin 1980, 26). Tämä tapahtuisi ikään kuin sisällyttämällä toimintaan kysy-
myksen; mitä tapahtuisi, jos..? Esslin (1980, 21) toteaa, että draamalla
on kaikki todellisen maailman ominaisuudet, erona vain on, että koke-
mamme asiat draaman kautta ovat leikkiä eivätkä tapahtumat ole peruut-
tamattomia. Esslin (1980, 21) myös toteaa, että draaman tapahtumat sat-
tavat ikuisessa presensissä, eivät siellä ja silloin vaan tässä ja nyt.

Näin ollen Esslin (1980) huomauttaakin, että draaman katsojien on pakko
muodostaa tapahtumista oma tulkintansa, koska kaikki tapahtuu katsojan
silmien edessä aivan kuten todellisuudessa (Esslin 1980, 123). Tällöin
draaman katsojille myös avautuu suuri tulkinnan vapaus näkemästään ja

kokemastaan, sillä draaman tehtävänä on toimia ajattelun ja oivalluksen välineenä (Esslin 1980, 107).

Juuri tämä draaman tutkimuksellinen ja kollektiivinen luonne ovat niitä tärkeimpiä tekijöitä, jotka mahdollistavat saamaan uusia näkökulmia ja oppimiskokemuksia ristiriitatilanteisiin, joita valitsemillani menetelmillä tavoittelen.

4.7 Tutkimustuloksia draamamenetelmistä tiedon tuottajana

Tutkimuksia, joissa käsitellään draamamenetelmien soveltuvuutta parisuhdekursseilla tai ristiriitojen käsittelyssä en valitettavasti onnistunut löytämään. Draamamenetelmien toimivuudesta oppimista edistävänä menetelmänä sitä vastoin on varmasti olemassa paljonkin todisteita ja tutkimuksia. Omassa tutkimuksessani käytin vertailututkimuksena hanketta, jossa on tutkittu soveltavien draamamenetelmien toimivuutta tiedon tuottajana.

Vertailuaineistona käyttämäni tutkimus oli Suomen Akatemian rahoittamana kolmevuotinen metodologinen ja monialainen tutkimushanke nimeltä DRAMA, joka toteutettiin vuosina 2004–2006. Hankeen tarkoituksena oli tutkia soveltavan draaman metodien (tarinateatterin, forumteatterin ja draamatyöpajan) ja dramaturgisten mallien sekä käsitteistön soveltuvuutta käyttäjäkeskeisen tuotesuunnittelun tarpeisiin. (Mehto 2008, 11.)

Tutkimuksen ydinkysymyksenä oli mm. selvittää, millaista tietoa draamametodit tuottavat. Tutkimuksen tavoitteena oli laajentaa draamametodien sovellettavuusaluetta ja etsiä uusia muotoja alojen väliselle yhteistyölle, sekä saada ihmisten tarpeet paremmin kuuluviin teknologia-alan tuotekehittäelyssä. (Mehto 2008, 11.)

Tutkimuksen kohderyhmänä oli yli 55-vuotiaat eläkeikää lähestyvät hoito- ja sosiaalialan, seurakuntien ja opetustoimen työntekijät. Tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa siitä, miten näillä aloilla toimivat kokevat eläkkeelle siirtymisen. Tutkimuksen toimijaryhmä kuului Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian esittävän taiteen koulutusohjelmaan. (Mehto 2008, 12.)

Tärkeimmät johtopäätökset DRAMA -tutkimuksessa olivat, että draamametodit tuottavat kokemuksellisesti, emotionaalisesti ja yhteisöllisesti rikastunutta tietoa, joka täydensi tuotekonseptisuunnittelun haastattelumetodeilla kerättyä tietoa. Lisäksi tutkimuksen mukaan draamatilanteet synnyttivät paljon henkilökohtaisemmalla tasolla ilmaistuja tarinoita kuin haastattelu. (Mehto 2008, 24.)

Tutkimus myös osoitti, että draamametodit tarjoavat osallistujille kokemuksellisuutta, toiminnallisuutta, uusia perspektiivejä sekä itseen että ympäristöön, ja jopa välineitä yhteisöllisten ja yksityisten ristiriitojen näke-

miseen ja käsittelemiseen. Tutkimuksessa lisäksi selvisi, että draamamethodit ovat sekä osallistujamääriensä että toimintatapojensa puolesta nopeasti asioiden ytimeen pääsevä tutkimustapa. Tutkimuksen mukaan draamasesioissa mukanaolo antaa tutkijalle paremman kuvan kohderyhmästä, sillä saman innostuksen, kokemuksellisuuden, empatian ja jakamisen tunne voi olla tutkijalle keskeinen käyttäjätarpeiden tunnistamisessa. (Mehto 2008, 24–25.)

DRAMA -tutkimuksen tulokset tukivat erinomaisen hyvin omia draamalle asettamia päämääriäni ja tavoitteita. DRAMA -tutkimuksessa todetut tulokset lisäsivät varmuuttani draamamenetelmien toimivuudesta nimenomaan oman tutkimuksen tarkoituksessa edistää parien keskinäistä yhteisymmärrystä ristiriitatilanteista saamiensa uusien näkökulmien avulla.

DRAMA -tutkimuksen lisäksi löysin toisen oman opinnäytetyöni aiheeseen liittyvän tutkimuksen, sosionomi-opiskelija Riikka Klaavun tekemän opinnäytetyön vuodelta 2005. Tämä *Virtaako välillämme?* -opinnäytetyö oli tehty Pieksämäen Diakonia-ammattikorkeakoulun diakoninen sosiaali-, terveys ja kasvatustieteiden koulutusohjelmaan.

Opinnäytteessään Klaavu (2005) tutki sitä, kuinka Virtaa välillämme -kurssin kaikkien viiden teeman tavoitteet toteutuivat osallistujien kokemuksen mukaan. Hänen tutkimuksensa oli kvantitatiivinen ja hän haastatteli strukturoidun kyselylomakkeen avulla 102:ta kurssille osallistunutta paria. Tulokset osoittivat suuttumus- ja ristiriidat teeman tavoitteiden osalta, että ristiriitatilanteiden ratkaiseminen ja ratkaisutavat olivat suurin yksittäinen keskustelunaihe parien kesken. (Klaavu 2005, 44–45.) Tämä osoittaa, että tarve ristiriitatilanteiden selvittämiseen liittyvistä aiheista on varsin suuri parien keskuudessa. Näin ollen voisi ajatella, että opinnäytetyöni aihe ja produkti vastaavat hyvin tähän Klaavun (2005) työssä esiintulleeseen tarpeeseen. Työni keskittyminen juuri ristiriitatilanteiden käsittelemiseen ei siis olisi paremmin voinut osua kohdalleen.

5 TYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimusotteeni ollessa laadullinen lähtökohtana oli, että tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä ja että aineistoa tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Tarkoitukseni oli käsitellä tässä tutkimuksessa tapauksia ainutlaatuisina sekä tulkita aineistoa sen mukaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 16.)

Lisäksi koska tutkimuksen tarkoituksena on tutkia yksittäistä tapausta, on tutkimuksen tutkimusstrategia tapaustutkimus. Tutkimuksen tutkimuskohteena on yksittäinen ryhmä, josta pyrin saamaan yksityiskohtaista, intensiivistä tietoa. Tapaustutkimuksessa kiinnostuksen kohteena ovat usein prosessit, jolloin yksittäistä tapausta tutkitaan osana ympäristöänsä ja tar-

koituksena on ilmiön tarkka kuvailu. (Hirsjärvi ym. 2009, 134–135.) Tutkimuksessani pyrin kuvaamaan tarkasti kaikki toimintavaiheet sekä tutkimuksessa ilmenneet ja siihen vaikuttaneet seikat.

Tutkimuksessani olen käyttänyt metodologista triangulaatiota, jolla tarkoitetaan useiden menetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa (Hirsjärvi ym. 2009, 233). Käyttämäni tutkimusmenetelmät draama, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelut ja kyselylomake toimivat toisiaan täydentävällä tavalla. Tutkimusmenetelmiä yhdistämällä sain riittävän monipuolista ja kattavaa tietoa tutkimastani aiheesta. Lisäksi pidin jatkuvasti päiväkirjaa, joka osoittautui prosessin alusta asti äärimmäisen tärkeäksi apuvälineeksi. Päiväkirjan pitäminen auttoi selkeyttämään ajatuksia liittyen koko opinnäytetyöhön ja toiminnallisen osuuden suunnitteluprosessiin. Lisäksi se edisti huomattavasti opinnäytetyöni kirjallisen osuuden etenemistä.

Koska tarkoitukseni oli kerätä mahdollisimman paljon tietoa ryhmäläisten, niin parien kuin yksilöidenkin asenteita, mielipiteitä, ajatuksia ja tunteita liittyen valitsemiini metodeihin, on kyselyn, haastattelun ja havainnoinnin yhdistäminen hyvä tapa kerätä näitä tietoja monipuolisesti. Sellaista, mitä joku ei haastattelussa sano, on saattanut tulla ilmi kyselystä tai havainnoinnin aikana, ja sitä mikä ei ole näkynyt havainnoinnissa on voinut tulla ilmi haastattelussa tai kyselystä. Kvalitatiivisessa aineistossa aineistolähteitä onkin usein monia, jolloin tutkija voi tarkistaa aineistoa ristiin tai trianguloida sitä, eli tarkistaa eri lähteistä saatua informaatioita (Robson 2001, 176).

Aineistonanalyysissä olen pyrkinyt ymmärtävään analyysiin eli ymmärtämään miksi menetelmäni toimivat tai eivät toimineet, ja mitkä tekijät siihen vaikuttivat. Koska koko tutkimukseni on muotoutunut pikku hiljaa prosessin edetessä, on myös aineistonanalyysini edennyt enemmän polveilevasti kuin lineaarisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 222–224.)

Aineistonanalyysia tehdessäni analysoin takaisin saadut kyselylomakkeet ja tutkin, kuinka moni oli valinnut samoja vastausvaihtoehtoja, vastasivatko saadut tulokset asettamiani hypoteeseja sekä sitä, kuinka nämä kyselylomakkeella saadut vastaukset tukivat tai selvensivät ryhmähaastatteluista ja havainnoinnin avulla keräämiäni tietoja. Tämän jälkeen keskityin tekemään johtopäätöksiä menetelmien toimivuudesta saatujen vastausten perusteella. Lisäksi vertasin saatuja tuloksia draamamenetelmille asettamiini tavoitteisiin sekä vertasin käyttämäni draamamenetelmien toimivuutta DRAMA -hankkeen tutkimuksen tuloksiin.

5.1 Tutkiva teatteri

Tutkimuksessani käyttämäni draamamenetelmät toimivat ikään kuin keinoina tuottaa tietoa, kun taas haastattelujen ja osallistuvan havainnoinnin avulla pyrin selvittämään, kuinka moni koki saaneensa draamamenetelmien avulla uusia oppimiskokemuksia. Lisäksi pyrin draaman avulla tuottamaan tietoa suunnittelemani draamakokonaisuuden toimivuudesta ja sille asettamieni tavoitteiden toteutumisesta.

Tutkivalla teatterilla tarkoitetaan tutkimuksellista teatteria, joka toimii tutkimuksen apuna eli metodina. Tutkiva teatteri on soveltavan teatterin ja myös omalla tavallaan laadullisen tutkimuksen muoto. Lyhyesti sanottuna se on toiminnalla, draamalla tutkimista. Tutkiva teatteri on käsitteenä nuori, ja sen suhde muuhun taiteen ja tutkimuksen rajapinnalla muodostuvaan termistöön hakee vasta muotoaan, kuten vaikkapa taiteelliseen tutkimukseen tai kokeelliseen taiteeseen. (Mehto 2008, 6.)

Tutkiva teatteri toimii käytännössä siten, että valitusta aiheesta saatavaan tietoon perehdytään mahdollisimman hyvin, jonka jälkeen tämä taustatieto on mahdollista muuttaa draamalliseen, esitykselliseen muotoon. Näin se voidaan tuoda kollektiivisen tarkastelun piiriin, jossa aihetta tutkitaan saaden uutta tietoa näyttämölle ruumiillistettujen ihmisten toiminnan kautta (Mehto 2008, 6). Tutkimuksessani tämä taustatieto liittyy omaan kokemukseeni parisuhteesta ja sen ristiriitoihin, mutta draamalliseen esitykseen muutettuna tänä taustatietona on käytetty kurssille osallistuneiden parien kertomia tarinoita omista ristiriitatilanteistaan.

Tutkivan teatterin muotoja Mehdon (2008, 15) mukaan ovat soveltavan draaman osallistavat menetelmät, kuten tarinateatteri, draamatyöpaja ja forumteatteri. Näissä kaikissa soveltavan draaman menetelmissä on paljon samoja ideoita ja toimintaperiaatteita, kuin valitsemisissäni kurssilla käyttämissäni menetelmissä. Seuraavaksi selostan hieman tarkemmin näiden menetelmien toimintaperiaatteita, sillä haluan tuoda esille, etteivät omissa menetelmissä käyttämäni ideat ole minun kehittämiäni, vaan muualta lainattuja.

Tarinateatteri perustuu siihen, että osallistujien tarinoista luodaan näyttämölle kiteytettyjä kuvia tai pidempiä tarinoita, joiden tarkoituksena on tutkia yksilön kokemusta peilaamalla sitä takaisin. Draamatyöpaja taas perustuu osallistujien aktiiviseen fyysiseen toimintaan, jossa käsitellään annettua aihetta yhdessä. Työmuotoina voivat olla esim. aiheesta muodostetut patsaat, keskustelut tai kohtausten tekeminen. Forumteatterin ideana on, että katsojat esittävät ratkaisuehdotuksia näkemiinsä kohtauksiin ja tavoitteena on auttaa osallistujia tunnistamaan ja muuttamaan valtasuhteita sekä ristiriitatilanteita, ja etsimään niihin ratkaisuja. (Mehto 2008, 15.)

5.2 Osallistuva havainnointi

Valitsin osallistuvan havainnoinnin yhdeksi aineistonkeruumenetelmäksi siksi, että ohjasin ja osallistuin itse paljon projektin tutkimukselliseen toimintaan, jolloin havainnointi oli hyvä tapa kerätä tutkimusaineistoa paikan päältä. Osallistuvan havainnoinnin piirteisiin usein kuuluukin, että tutkija pyrkii pääsemään havainnoitavan ryhmän jäseneksi. Siten tutkija myös voi myös jakaa omia elämäkokemuksiaan ryhmän kanssa. (Hirsjärvi ym. 2009, 216.)

Ryhmän jäseneksi pääseminen ei ollut kovin suuri ongelma projektissani, sillä en ollut menossa kurssille ainoastaan ohjaajaksi, vaan osallistuin kurssin muihin teemoihin samoin kuin kaikki muutkin ryhmän jäsenet. Näin ollen minulla oli kaksi roolia kurssilla; ohjaajan ja osallistujan. Roolini erosi muista myös siten, että olin paikalla yksin enkä oman kumppanini kanssa. Huolimatta siitä, että kumppanini ei ollut mukana kurssilla, pystyin ottamaan osaa kaikkiin muihin tehtäviin, jotka eivät vaatineet työskentelyä oman parin kanssa. Lisäksi olen käynyt itse Virtaa välillämme -kurssin oman kumppanini kanssa keväällä 2009, joten olen tehnyt jo aiemmin kurssiin liittyvät paritehtävät ja pystyin jakamaan kokemuksiani myös niistä.

Havainnointia käytin myös sen vuoksi, että halusin saada välitöntä ja suoraa tietoa yksilöiden ja ryhmän toiminnasta sekä käyttäytymisestä. (Hirsjärvi ym. 2009, 213). Havainnointi on Hirsjärven ym. (2009, 213) mukaan loistava menetelmä myös vuorovaikutuksen tutkimisessa ja tilanteissa, jotka ovat vaikeasti ennakoitavissa ja nopeasti muuttuvia.

Hirsjärvi ja Hurme (1995) kuitenkin toteavat, että havainnointi on menetelynä vaativa ja edellyttää huolellista koulutusta aiheeseen, ellei apuna ole esim. videokameraa. Heidän mukaansa tiedon ja havainnoitavan materiaalin tulva voi olla liian suuri, eikä kaikkea tapahtuvaa pysty rekisteröimään. Näin ollen jos minulta jäi jotain havainnoimatta, oli haastattelun avulla vielä mahdollisuus paikata näitä syntyneitä aukkoja, kuten Hirsjärvi ja Hurme (1995) esittävät. Hirsjärvi ja Hurme (1995) muistuttavat myös, että havainnointi koskee usein vain tätä hetkeä, mutta haastattelulla voidaan käsitellä myös menneisyyttä.

Tutkijan täytyisi olla myös tietoinen kaikista ennako-oletuksistaan liittyen havainnoitavaan aiheeseen ja tilanteeseen, jotta hän pystyisi kohdistamaan huomionsa tutkimuksen kannalta oleellisiin seikkoihin ja myös ymmärtämään näitä paremmin. Itselläni olikin vahvoja esioletuksia draaman toimivuudesta tässä teemassa. Nämä esioletukset ovat samoja kuin draamalle asettamani hypoteesit. Eskolan ja Suorannan (2008, 102) mukaan havainnointi voi tosin olla hyvin valikoivaa, jos ennako-oletukset suuntaavat havainnointia muiden seikkojen jäädessä taka-alalle. Tätä riskiä pienentää kuitenkin se, että käytän tutkimuksessani myös muita aineistonkeruumenetelmiä kuin havainnointia.

5.3 Kysely

Aineistonkeruumenetelmänä käyttämäni kysely oli muodoltaan kontrolloitu kysely, tarkemmalta nimitykseltään informoitu kysely (Hirsjärvi ym. 2009, 196). Informoidulla kyselyllä tarkoitetaan kyselyn muotoa, jossa tutkija jakaa kyselyt henkilökohtaisesti, selostaa tutkimuksen tarkoitusta ja vastaa mahdollisiin kysymyksiin. Vastajat täyttävät kyselyt omalla ajallaan ja palauttavat ne joko ennalta sovittuun paikkaan tai postitse. (Hirsjärvi ym. 2009, 197.)

Jaoin kyselylomakkeet pareille kirjekuussa kurssin toisen päivän päätteeksi. Jokainen pari sai oman yhteisen kirjekuoren, joka sisälsi kummallekin oman kyselylomakkeen. Tämä sen vuoksi, että tarvittaessa pystyin vertailemaan pariskuntien välisiä vastauksia toisiinsa, kun ne saapuivat samassa kirjekuussa.

Kyselyyn vastasi kahdeksan kurssille osallistunutta henkilöä. Monista muistutteluviesteistä huolimatta yhden parin kyselylomakkeet jäivät saamatta, mikä on sääli senkin vuoksi, että kyseessä oli pari joka osallistui ainoana parina toiseen draamaharjoitukseen muiden ollessa katsojina. Heidän antamansa vastaukset olisivat olleet erittäin mielenkiintoista verrattavaksi muiden antamiin vastauksiin. Nyt minun oli tyytyminen ryhmähaastattelun aikana parilta saamiini kommentteihin ja vastauksiin.

Kyselylomake sisälsi sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset olin sijoittanut heti valmiiden vastausvaihtoehtojen jälkeen. Hirsjärven ym. (2009, 199) mukaan avoimen vastausvaihtoehdon tarkoituksena olisi tuoda esiin näkökulmia ja vastauksia, joita tutkija ei ole ottanut itse huomioon kyselyä laatiessaan. Tällainen kysely on Hirsjärven ym. (2009, 199) mukaan strukturoidun ja avoimen kysymyksen välimuoto.

Päädyin monivalintakysymyksiin siksi, että ne sallivat vastaajien vastata samaan kysymykseen siten, että vastauksia on mielekästä vertailla. Lisäksi ne auttavat vastaajaa tunnistamaan asian sen sijaan, että hänen tulisi muistaa se. (Hirsjärvi ym. 2009, 201.) Halusin myös auttaa vastaajia tunnistamaan idean, mitä olin hakemassa draamamenetelmien avulla ja millaisiin vaikutuksiin niillä pyrin, eli antamillani valmiilla vastausvaihtoehdoilla pystyin selkeyttämään, mihin asioihin vastaajan tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Olin selvittänyt osallistujille jo ennen kurssia lähettämässäni esittelyssä (joka sisälsi myös ennakkotehtävän) draamamenetelmille asetamani tavoitteet (Liite 2). En kuitenkaan voinut olettaa, että osallistujat olisivat sisäistäneet nämä tavoitteet, saati muistaisivat niitä, joten päädyin senkin vuoksi valmiisiin vastausvaihtoehtoihin kyselyssäni. Tarkoitukseni ei kuitenkaan ollut johdatella vastaajia vastaamaan haluamallani tavalla.

5.4 Ryhmähaastattelu

Tein kurssilla kaksi eri ryhmähaastattelua, joista ensimmäinen oli välittömästi suuttumus- ja ristiriidat -teeman jälkeen ja keskittyi saamaan tietoa vain ohjaamistani draamaharjoituksista. Tämä ryhmähaastattelu toimi myös draamaharjoitusten purku-osuutena.

Toinen ryhmähaastattelu järjestettiin koko kurssin päätteeksi ja haastattelu koski sekä koko kurssia että edellisen päivän draamaharjoituksia. En tehnyt ryhmähaastatteluista täysin avointa, vaan laadin kysymyksiä haastattelun tueksi, jotta teema pysyisi kasassa ja haastattelu etenisi. Ryhmähaastatteluista keräämiäni kommentteja ja vastauksia kirjoitin koko ajan ylös paperille sitä mukaan kuin ehdin. Tämä oli jokseenkin helppoa, sillä jokainen ryhmästä puhui omalla vuorollaan ja suhteellisen vähän, joten keskustelua oli helppo seurata ja kirjata ylös.

Kumpikin haastattelu kesti puolisen tuntia. Aika saattaa kuulostaa lyhyeltä, mutta koska ryhmän kesken ei syntynyt suurempaa keskustelua, oli tämä aika riittävä. Uskon myös, että tässä ajassa haastateltavat olivat sanoneet kaiken mitä halusivatkin sanoa ja loput ajatukset kävi ilmi kyselylomakkeesta, jonka sai lähettää jälkeempään. Lisäksi uskon, että pidempi haastattelu-aika olisi näkynyt pitkästyksenä ja turhautumisena ryhmäläisissä.

Eskolan ja Suorannan (2008, 94–95) mukaan ryhmähaastattelu on hyvä aineistonkeruumenetelmä siksi, että yhdessä haastateltaessa unohtaminen ja väärin ymmärtäminen on vähäisempää. Lisäksi siinä saatetaan Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan saada tietoa tavallista enemmän, sillä osallistujat voivat yhdessä muistella, tukea, rohkaista tai innostaa toisiaan puhumaan koetuista tapahtumista.

Hirsjärvi ym. (2009, 205) taas toteavat, että haastattelu valitaan tutkimusvälineeksi usein silloin, kun halutaan korostaa sitä, että ihminen nähdään tutkimuksessa subjektina, tai kun kysymyksessä on vähän kartoitettu tuntematon alue. Haastattelu soveltuu heidän mukaansa tutkimusmenetelmäksi myös silloin, kun halutaan syventää ja selventää saatuja tietoja tai tiedetään jo ennalta, että tutkimuksen aihe tuottaa vastauksia monitahoisesti ja moniin suuntiin. Omassa tutkimuksessa ajatuksenani oli, että saisin riittävän tarkkaa tietoa osallistujien kokemuksista kurssilla käyttämistäni draamamenetelmistä. Ajatuksenani oli myös tutkia, kuinka draamamenetelmien kautta voi oppia jotakin uutta itsestään ja toisesta ristiriitatilanteissa.

Tutkimuksessani en käyttänyt aiemmin suunnittelemaani yksilö- ja parihaastattelua sen vuoksi, ettei aikaa tähän yksinkertaisti ollut. Luotin laatimani kyselylomakkeen antavan riittävästi tietoa osallistujien kokemuksista. Lisäksi tein niin, että pyysin pariskuntia lähettämään lomakkeet minulle takaisin samassa kirjekuussa, jotta pystyin vertailemaan parien antamia vastauksia keskenään.

5.5 Tutkimuksen reliabelius ja validius

Tutkimuksen kohderyhmän ollessa koko ajan sama ja projektin kertaluontoinen, otos ei ollut niin suuri kuin mitä se parhaimmillaan olisi voinut olla. Jo se, että testattavana olisi ollut useampi kuin yksi ryhmä, olisi antanut kattavampaa informaatiota menetelmien toimivuudesta. Toisaalta, tavoitteeni oli edistää parien keskinäistä yhteisymmärrystä, joten viiden parin kohderyhmä oli tähän tarkoitukseen juuri sopiva.

En kuitenkaan voi pyrkiä yleistykseen draamakokonaisuuteni toimivuudesta kaikilla ryhmillä, mutta uudella hiotummalla ohjaussuunnitelmalla on siihen ainakin paremmat mahdollisuudet. Tekemäni tutkimus on kuitenkin mielestäni täysin toistettavissa, eli tutkimuksellani on hyvät mahdollisuudet olla reliabeli.

Se, että tutkimani kohderyhmä on pieni ja tutkimus kertaluontoinen, ei myöskään ole este saada uutta tietoa, sillä tutkimalla yksityistä tapausta kyllin tarkasti voidaan saada näkyviin se, mikä ilmiössä on merkittävää. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena ei myöskään ole tehdä aineistosta päätelmiä yleistyksiä varten, vaan ajatuksena on, että yksityisestä toistuu yleinen eli nähdä se, mikä toistuu usein ilmiötä yleisemmällä tasolla tarkasteltaessa. (Hirsjärvi ym. 2009, 182.)

Toinen seikka, mikä saattaa vaikuttaa tutkimukseni luotettavuuteen, on sen kyky mitata sitä, mitä oli tarkoituskin mitata, eli onko tutkimus riittävän validi. En esimerkiksi esitestannut kyselylomakettani saatikka valitsemiani draamaharjoituksia ennen kurssia, joten muiden kuin tutkimukseni kohderyhmän mielipiteet menetelmieni vajavaisuuksista jäivät kuulematta.

Vastaajat ovat myös saattaneet ymmärtää kyselylomakkeeni kysymykset eri tavalla, kuin olen ne tarkoittanut. Ja koska olen analysoinut kyselylomakkeella saadut vastaukset oman alkuperäisen ajattelumallini mukaisesti, eli siten miten olen itse laatimani kysymykset ymmärtänyt, ei kyselylomakkeen tuloksia voida välttämättä pitää riittävän pätevinä. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.)

Kyselylomakkeella saamiani vastauksia kuitenkin vahvistavat ja tukevat kyselyn avoimet kysymykset, sekä haastatteluista ja havainnoinnin avulla saamani tiedot, joten voisin silti todeta, että tutkimusmenetelmät kokonaisuudessaan ovat mitanneet sitä mitä oli tarkoituskin. Se, että käytin useampia aineistonkeruumenetelmiä tiedon hankkimisessa paransi tutkimuksen validiutta.

Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa merkittävin luotettavuuden kriteeri on kuitenkin tutkija itse. He täsmentävät, että luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Verrattuna kvantitatiivisiin tutkimuksiin kvalitatiiviset tutkimusraportit ovat yleensä myös paljon henkilökohtaisempia, tutkijan omaa ääntä ja pohdintaa sisältäviä. (Eskola & Suoranta 2008, 210.) Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaakin tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta

ja tämä tarkkuus koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita (Hirsjärvi ym. 2009, 232).

Juuri tähän olen pyrkinytkin tutkimuksessani, että tuon esille kaikki prosessiin liittyneet vaiheet ja vaikuttimet. Lisäksi olen tuonut esille sitä esiymmärrystä, joka minulla tutkimuksen aiheeseen liittyen on ollut, kuten parisuhteen ristiriidoista ja draaman toimivuudesta kokemuksellisenä oppimismenetelmänä. Tämän esiymmärryksen tiedostaminen on auttanut myös itseäni kohdentamaan tutkimuskysymykset oikein.

5.6 Tutkimuksen eettiset tekijät

Varmistin osallistujien suostumuksen heidän tietojensa käyttämiseen tässä tutkimuksessa erillisellä suostumuslomakkeella. Suostumuslomakkeessa pyysin saada käyttää anonymisti kaikkien käytössäni olleiden aineistonkeruumenetelmien avulla kerättyä osallistujia koskevaa tietoa opinnäytetyössäni. Jokainen allekirjoitti suostumuksensa.

Vaikka kaikki esiintyisivätkin tutkimuksessa vapaaehtoisina, ei se kuitenkaan takaa heidän vapaaehtoisuuttaan. Joku on saattanut tuntea myös jonkinlaista painostusta suostumuksen antamiseen. Lupa-anomus oli siten vain osa koko prosessia. (Robson 2001, 53.) Kuten Sieber (1998, 31) toteaa: ”Yksilön ymmärrykseen hänen suostumuksensa merkityksestä ja oman aseman hyväksyminen itsenäisenä päätöksentekijänä vaikuttaa huomattavasti se, miten hänet otetaan mukaan vuorovaikutukseen” (Robson 2001, 53).

Näin ollen tutkijan asenteella on merkittävä vaikutus luottamuksen saamiseksi tutkittavilta. Ystävällisyys, kunnioitus ja toisen osaan eläytyminen lisäävät yleistä turvallisuuden tunnetta ja luottamusta tutkijaan. Haastattelijan ja haastateltavien taustan olisi myös hyvä olla yhteen sopiva, jotta haastateltavat kokisivat voivansa paljastaa todelliset ajatuksensa haastattelijalle. (Robson 2001, 53.) Näin ollen uskon, että oma ryhmään kuulumiseni Virtaa välillämme kurssilla edesauttoi paljon sitä, kuinka paljon ja mitä ryhmä halusi minulle kertoa.

6 UUSI TOIMINNALLINEN OSUUS PARISUHDEKURSSILLE

Tässä luvussa käyn yksityiskohtaisesti läpi koko sitä prosessia, joka on vaikuttanut Virtaa välillämme -kurssilla ohjaamani toimintakokonaisuuden muotoutumiseen sekä prosessin aikana tekemiini valintoihin. Prosessin avaaminen auttaneee ymmärtämään niitä tekijöitä, jotka ovat tutkimukseni valmiin produktin, eli uuden ohjauskokonaisuuden Virtaa välillämme kurssille syntyminen taustalla.

Aivan ensimmäiseksi esittelen ne tekijät, jotka ovat olleet koko prosessin muotoutumisen kannalta oleelliset, eli Virtaa välillämme -kurssille valitsemilleni ja ohjaamilleni draamamenetelmille asettamani odotukset eli hypoteesit, sekä menetelmille asettamani kriteerit. Nämä hypoteesit ja kriteerit ovat kummunnut suurimmaksi osaksi omaamastani hiljaisesta tiedosta, mutta ovat täydentyneet ja täsmentyneet draaman teoriaan tutustumiseni jälkeen.

Asettamani hypoteesit:

- Draama toimii menetelmänä, jonka avulla on mahdollista muuntaa yksilölliset kokemukset ja tapahtumat eläviksi, tässä ja nyt tapahtuviksi oppimisareenoiksi, joissa on mahdollista kokeilla erilaisia ajatuksia ja toimintamuotoja käytännössä
- Oppimista tapahtuu yhteistoiminnallisuuden ja kokemuksellisuuden kautta
- Draama mahdollistaa löytämään, tutkimaan sekä ymmärtämään erilaisia toimintamuotoja, tulkintatapoja, merkityksiä ja ilmiöitä
- Draama mahdollistaa hyödyntämään erilaisia oppimistyyliä

Valitsemilleni draamamenetelmille asettamani kriteerit:

- Ne mahdollistavat hauskan, turvallisen ja helpon työskentelyn ristiriitojen käsittelemiseksi
- Mahdollistavat hyödyntämään osallistujien aiempia kokemuksia
- Tarjoavat mahdollisuuden tarkastella omaa itseä, kumppania ja ristiriitatilanteita eri näkökulmista
- Mahdollistavat kokemusten ja erilaisten tulkintojen jakamisen ryhmässä
- Mahdollistavat erilaisten oppimiskokemusten ja uusien oivallusten saamisen

6.1 Toimintasuunnitelman muodostuminen

Tavoitteenani oli siis suunnitella uudenlainen draamapainotteinen kokonaisuus Virtaa Välillämme -kurssille. Aluksi oli mietittävä, milloin, missä ja millä aikataululla ohjaukset toteutettaisiin. Oli myös päätettävä, ohjaisinko draamamenetelmiä kaikissa viidessä kurssin teemassa vai vain yhdessä. Päätettävä oli myös, millainen ohjausvastuu minulla olisi kurssiin kokonaisuuden kannalta. Lisäksi oli suunniteltava ja valittava soveltuvimmat draamamenetelmät ja saatava ne sopimaan koko kurssin toimintakokonaisuuteen sekä aikataulutukseen ja ristiriitatemalle varattuun aikaan (Liite 3). Halusin myös, että menetelmät tukevat Virtaa välillämme -toiminnan omia tavoitteita.

Draamallinen Virtaa Välillämme -kurssi päätettiin toteuttaa intensiiviviikonloppuna, perjantai, lauantai ja sunnuntai -päivinä. Tämä siksi, että yhteistyökumppanini ja Virtaa Välillämme -kurssin vastuuohjaaja oli sitä mieltä, että kurssille osallistuvien olisi helpompi irrottaa kalenteristaan yksi kokonainen viikonloppu kuuden viikon sijaan, jolloin tapaamisia olisi kerran viikossa kolmen tunnin ajan. Lisäksi kurssin intensiivisyyden vuoksi, mikä tulee viikonloppuna toteutettavaan kurssimuotoon, saadaan ryhmäytyminen onnistumaan paremmin. Ajankohdaksi valittiin viikonloppu helmikuulta 2010 ja toteutuspaikkakunta oli Helsinki.

Oma ohjauskokonaisuuteni päätettiin järjestää siten, että minulla oli veto-vastuu lauantain suuttumus- ja ristiriita -teemasta, ja muihin teemoihin minä suunnittelin ja ohjasin alkuharjoitukset. Osallistuin itse kurssin muihin teemoihin samoin kuin muutkin kurssilaiset, joten kuuluin osaksi ryhmää sen lisäksi, että ohjasin heitä.

Suuttumus ja ristiriita -teemaan varattiin aikaa nyt poikkeuksellisesti neljä tuntia, tunti enemmän mitä muiden teemojen läpikäymiseen. Siitä huolimatta oli haastavaa saada riittävän monipuolinen, mutta hallittu draamakokonaisuus mahtumaan tälle ajalle. Syy, miksen suunnitellut draamallisia harjoituksia kaikkiin teemoihin oli se, että olin rajannut aiheen koskemaan ristiriitojen selvittämistä. Projektista olisi tullut liian laaja, jos olisin ottanut tehtäväksi olla vastuussa koko kurssista ja suunnitellut draamallisen toimintaosuuden kaikkiin teemoihin. Lisäksi muut teemat eivät olisi sisältäneen enää palvelleet tutkimukseni aihetta ja siihen hakemiani vastauksia. Muut kurssin teemat olivat tunteiden tunnistaminen, rakastumisesta rakkauteen, seksuaalisuus sekä arkirakkaus.

Suunnittelemani toimintakokonaisuudesta sen testaamisen jälkeen tarkoitukseni oli laatia valmis ohjaussuunnitelma muille vapaaehtoisille kurssin ohjaajille, jotka olisivat kiinnostuneita käyttämään draamaa harjoitusvälineenä kurssilla. Näin ollen tämä draamallinen toimintasuunnitelma on opinnäytteeni produkti. Tämä suunnitelma tullaan sijoittamaan paremman tavoitettavuuden vuoksi sekä kustannuksellisista syistä Internetiin Virtaa Välillämme -toiminnan kotisivuille. Minun ei näitä sivuja tarvitse suunnitella eikä toteuttaa, vaan siitä huolehtivat kurssin ohjaajapari ja yhteistyökumppanini Minna ja Ilkka Tuominen.

6.2 Draamaprosessin suunnittelun vaiheet

Draamaprosessin suunnittelussa tulee ottaa huomioon tiettyjä vaiheita, jotta onnistunut draama työskentely voidaan taata. Näin ollen etukäteissuunnittelulla onkin suuri merkitys. Neelands (1992b) kuvaa koko draamaprosessin suunnitteluvaiheet seuraavasti:

1. *Päämäärien ja tavoitteiden selvitys: kun aihe/teema on keksitty, pohditaan sen oppimistavoitteet. Draaman käyttämisestä tulee pohtia suhteessa teemaan, eli on päätettävä, käytetäänkö sitä lähtökohtana, motivoijana vai oppimisvälineenä aiheen käsittelyssä. Lisäksi olisi hyvä miettiä, mitä taitoja työskentely vaatii.*
2. *Aiheen/teeman valitsemisessa otetaan huomioon oppijoiden aiemmat kokemukset ja aiheen tulisi liittyä joihinkin osallistujien kokemusmaailmaan, sillä liian vieras aihe saattaa olla oppimisen esteenä. Lähtötilanteen tulisi siten olla sellainen, että se motivoi ja virittää toimintaan.*
3. *Draamatilanteiden ja työtapojen miettiminen: mietitään, millaisia työtapoja ja tilanteita olisi hyvä käyttää aiheen/teeman käsittelyssä.*
4. *Ideat ja työtavat asetetaan sellaiseen järjestykseen, että se pysyy ohjaajan hallinnassa ja on tarkoituksenmukaista. Aihetta/teemaa olisi myös hyvä pystyä kehittämään syvemmälle, mikä myös tulisi ottaa huomioon työtapojen järjestystä mietittäessä. (Lintunen 1995, 115.)*

Lisäksi draamaprosessin suunnittelussa tulee Novitskyn (1989) mukaan ottaa huomioon seuraavia asioita silloin, kun kyse on vain yhdestä draamakerrasta:

1. *Lämmittelyvaihe, jossa pyritään luomaan hyvä, työskentelyä edistävä ilmapiiri esim. pelien ja leikkien avulla. Kaikki osallistujat otetaan huomioon ja ohjaaja voi samalla tarkkailla ryhmän dynamiikkaa, viireystilaa ja mielialoja.*
2. *Kehittelyvaiheessa ohjaajan täytyy tarkkaan miettiä sopivat työtavat, jotka sopivat teemaan ja jotka ovat turvallisia ryhmän jäsenille.*
3. *Lopetuksessa draamatyöskentely päätetään ja siitä saaduista kokemuksista keskustellaan ja opittu arvioidaan. (Lintunen 1995, 116.)*

6.2.1 Ohjaajan tehtävät draamatyöskentelyssä

Jotta draamatyöskentely voi onnistua, on vastuu siitä draamaohjaajalla. Draamaohjaajan tärkeimpiin tehtäviin kuuluu, että tämän asenne ei ole autoritaarinen vaan turvallisuutta ja hyväksyvää ilmapiiriä luova, jolloin tämä myös sallii erilaisten tunteiden esille tulemisen. Ohjaajalla tulee olla tietoa ryhmädynaamisista prosesseista ja hänen tulee huolehtia, että kaikki ryhmän jäsenet huomioidaan ja päästetään mukaan. Opettajan tulee olla yksi osallistuja ja oppija ryhmässä, sekä aktiivinen kuuntelija mieluummin kuin ohjaaja. (Kujasalo 1994, 34–35.)

Boltonin (1984) mukaan ohjaajan tehtävä ei myöskään ole osallistua draamalliseen esittämiseen vaan suunnitella ja ohjata sitä. Ohjaajan tehtävä on myös luoda sellaiset puitteet ja ilmapiiri, jossa osallistujien on mahdollista ehyesti, spontaanisti ja tietoisesti astua fiktiiviseen maailmaan. Muita perustehtäviä ohjaajalla on ohjata osallistujia kohti toiminnan aiheuttamia merkityksiä. (Kujasalo 1994, 36–37.) Ohjeistaessaan draamakasvatuksen työpajatyöskentelyä Heikkinen (2005, 130) opastaa myös, että ohjaajalla tulee olla käytössään kysymyssarja, jotka ohjaavat ja suuntaavat yleisön huomiota. Tällaisia kysymyksiä esitin myös omissa harjoituksissani, kuten: ”mitä näitte/näette? miltä tuntui/tuntuu? mitä ajatuksia näkemänne herätti? oliko näkemänne ok? ja voisiko jokin olla toisin?”

Kohosen (1988) mukaan ohjaajan rooli on toimia oppimisen ohjaajana, tukijana, avustajana sekä palautteen antajana. Lisäksi opettajajohtoisuuden asteen valinnassa tulee huomioida oppijoiden ikä ja oppimistehtävän luonne. (Lintunen 1995, 112.) Koska omat ohjattavani olivat aikuisia, oli mahdollista pysytellä riittävän taka-alalla antaen tilaa osallistujien omille oivalluksille ja näkökulmille sekä tulkinnalle. Jos kysymyksessä olisi ollut lapsiryhmän ohjaaminen, olisi roolini ohjaajana ollut varmasti huomattavasti osallistuvampi ja dominoivampi. Vaikka tässä projektissa olin ohjeistuksessa ja haastatteluissa onnistunut välttämään sen, että yrittäisin ohjaila osallistujien ajatuksia omien motiivieni mukaan tai antaa valmiita vastausvaihtoehtoja, valitettavasti itse ohjauksessani sorruin tähän muutaman kerran, kun vahingossa innostuin liikaa tapahtumien kulusta.

Ohjaajan tulisi myös valita (pedagogisessa) draamatyöskentelyssä käytettävät työtavat ottamalla huomioon niiden käyttötarkoitus. Neelandsin (1992) laatimien luokittelujen mukaan omat valitsemani työtavat yhdistivät sekä *tulkittamiseen* pohjautuvia että *ajattelutoimintaa* herättäviä työtapoja. Tulkintaan paneutuvat työtavat tuovat esille uusia näkökulmia käsiteltäviin asioihin ja työskentely perustuu pitkälti symboliseen esittämiseen (vrt. käyttämäni kuvapatsaat) ja se edellyttää jonkin verran puhe- ja näyttelemistaitoa (vrt. käyttämäni peili-harjoitus). Ajattelutoimintaa herättävissä työtavoissa taas pyritään arvioimaan ja kehittämään erilaisia tapahtumia ja ratkaisumalleja (vrt. kuvapatsaat, Peili-harjoitus). (Lintunen 1995, 116.)

6.2.2 Toiminnan fokus ja päämäärä

Kuten Barber ja Owens (2002, 23) neuvovat, draamatyöskentely voi muuttua helposti hämmentäväksi, jos toiminnan päämäärä ei ole selkeä. Heidän mukaansa oikean fokuksen löytäminen ja valitseminen on tavallaan sen löytämistä, mikä näyttäisi saavan ryhmän toiminnan kannalta eniten merkitystä ja sisältävän piileviä mahdollisuuksia oppimiseen ja ilotteluun.

Koska jo tiesin etukäteen, että kohderyhmääni yhdistää samankaltainen tarve vahvistaa ja parantaa omaa parisuhdettaan ja siihen liittyviä taitoja, tiesin valitsemani teeman olevan merkityksellinen ryhmälle. Lisäksi koska

olin valinnut käsiteltäväksi parien oikeassa elämässä kohtaamat ristiriidat, tiesin myös etukäteen tulevan toiminnan fokuksen.

Mitä tulee menetelmille asettamieni tavoitteiden turvallisuuden ja hauskuuden suhteen, olen samoilla linjoilla kuin Airi Pyykkö (1999, 72–79) siitä, että esitysten ja niiden aikana syntyneiden yhteisten elämysten tarkoituksena on hoitaa ja auttaa, eikä vain nostaa esille vaikeita asioita. Tästä syystä pareille lähettämälläni ennakkotehtävällä halusin varmistaa, että draamamenetelmissä käsiteltävät tarinat eivät aiheuta lisää pahaa mieltä kertojilleen. Pyykön (1999, 72–79) mukaan saattaa olla myös helpottavaa nähdä muiden tarinoissa jotain samanlaista, kuin mitä itse on kokenut. Tähän olen pyrkinyt omissa harjoituksissani, että draama tukisi kollektiivista kokemusta ja oppimista.

6.2.3 Osallistaminen draamatyöskentelyssä

Halusin rakentaa kurssille draamallisen toimintakokonaisuuden, joka osallistaisi jokaisen ryhmäläisen riittävän mielekkäällä tavalla sekä katselijana että toimijana.

Menetelmien tulisikin Owensin ja Barberin (2002, 23) mukaan sallia ryhmän kaikkien jäsenten osallistua draamatyöskentelyyn organisoidulla ja riittävän haasteellisella tavalla. Tämän pyrin huomioimaan draamaharjoituksia valitessani myös siten, että käytetyt menetelmät mahdollistavat jokaisen parin osallistumisen toimintaan riittävän matalalla kynnyksellä.

Kuten Owens ja Barber (2002, 23) huomauttavat, erilaiset työtavat ja tekniikat mahdollistavat osallistumisen työskentelyyn eri tasoilla. Heidän mukaansa asteikon toisessa päässä osallistujat voivat olla mukana pelkäämättä joutuvansa tekemään jotain kiusallista tai hämmentävää, kun taas samaan aikaan on mahdollista ottaa vastaan suuriakin henkilökohtaisia haasteita. Valitsemissani menetelmissä olin huomioinut nämä seikat siten, että menetelmien haasteellisuuden aste ja itse toimintamuoto vaihtelivat riittävästi ensimmäisen ja toisen harjoituksen välillä.

6.3 Ohjaamani toimintakokonaisuuden suunnittelun ja toiminnan vaiheet

Kuten aiemmin totesin, oli monta asiaa, joiden piti ensin hahmottua, jotta pääsin aloittamaan itse draamallisen toimintakokonaisuuden harjoitusten sisällön ja toteutustapojen suunnittelun. Suunnitteluni lähti liikkeelle kysymyksestä, mitä asioita konkreettisesti tulisimme käsittelemään draaman avulla? Koska draama vaati toimiakseen aina jonkin aiheen/teeman, oli minun päätettävä, mistä nämä aiheet saisin. Päädyin kuitenkin hyvin pian siihen, että halusin aiheiden käsittelevän ristiriitatilanteita parisuhteessa.

Pohdin myös, käyttäisinkö menetelmissä oikeita vai fiktiivisiä aiheita. Mietin sitäkin, että kehitettäisiinkö aiheet paikan päällä ja jos näin olisi, niin miten tämä toteutettaisiin. Lopulta päädyin siihen, että aiheet saavat olla parien oikeassa elämässä kokemia. Kuten Owens ja Barber (2002, 22) opastavat, menneiden tapahtumien tietäminen antaa näkökulman nykyhetkessä tapahtuvaan toimintaan. Tämän vuoksi halusin hyödyntää kursseille tulleiden parien aiempia kokemuksia ristiriitatilanteista ja teetin ennakkotehtävän, jotta parien jo eletty riitatilanne saataisiin tarinaksi ja muille jaettavaksi.

Pareille antamassani ennakkotehtävässä parin tuli yhdessä pohtia jokin jo koettu ja ratkaistu ristiriitatilanne, jonka he halusivat jakaa kurssilla. Näin sain hyödynnettyä parien aiempia kokemuksia ristiriitatilanteista ja antamani ennakkotehtävä oli myös oivallinen paritehtävä ennen kurssia. Kysymykset ennakkotehtävääni olen lainannut oppaasta ”Eläköön erilaisuus, oppimisen vallankumous käytännössä – opas paremmin elämiseen, oppimiseen ja työskentelyyn” (Prashnig, 1996, 183). Ennakkotehtävä myös säästi huomattavasti kurssilla käytettävää aikaa. Lisäksi koska pareilla oli kuukausi aikaa tehdä tämä tehtävä, päätyminen kummallekin osapuolelle sopivaan konfliktitilanteeseen oli todennäköisempää, kuin kurssilla kiireessä valittuna. Ennakkotehtävän avulla pystyin myös paremmin varmistamaan sen, että parien valitsema riitatilanne on varmasti turvallinen otettavaksi kurssilla uudelleen esille.

Tämän jälkeen oli päätettävä, käytäisiinkö pareilta saatuja tarinoita läpi kaikissa valitsemisani draamaharjoituksissa vai kehittäisinkö aiheisälöksi jotakin muutakin kuin parien omat tarinat. Päädyin kuitenkin hyödyntämään aiheisältonä ainoastaan parien tarinoita ajankäytön rajallisuuden vuoksi ja sain myös suunniteltua kaikista yksinkertaisimman toimintakokonaisuuden. Lisäksi oli vielä ratkaistava, mitkä draamamenetelmät valitaan, kuinka monen parin tarinat käsiteltäisiin niiden avulla ja millä perusteella jakaisin käytettävät tarinat valitsemiini menetelmiin. Tähän ongelmaan sain vastauksen vasta paikanpäällä, jolloin sain luettavakseni parien ennalta laatimat tarinat.

Päätökseen, kuinka jaoin tarinat eri menetelmiin, vaikutti myös ryhmän luonne, joka oli mahdollista selvittää vasta kurssin alettua. Lopulta saamieni tarinoiden sisältö ratkaisi kuitenkin sen, mitä niistä halusin käyttää missäkin menetelmässä. Taustalla vaikutti myös käytössä olevan ajan rajallisuus, joten ajan säästämiseksi päädyin tekemään valinnat ja ratkaisut itse, enkä kysynyt pareilta itseltään, kumpaan draamaharjoitukseen he halusivat osallistua. Koin, että kaikista yksinkertaisin tapa menetellä suhteellisen vieraan ryhmän kanssa oli, että tein päätökset yksin. En kuitenkaan väitä, ettei yhteistoiminnallisempi toimintamuotokin olisi voinut onnistua.

Kävin tosin varmistamassa pareilta, keitä päätökseni koski toisen näyttelemistä vaativan harjoituksen osalta, sopiko suunnitelmani heille. Oikeastaan koko toisen harjoituksen toteutuminen riippui siitä, suostuvatko parit näyttelemään. En ollut edes varautunut kunnolla tähän mahdollisuuteen,

vaan otin tietoisien riskin ja luotin siihen, että halukkaita näyttelijöitä löytyy. Ja löytyihän niitä, onneksi.

Viimeisimpänä muttei vähäisimpänä oli suunniteltava toimiva aikataulu teeman läpi viemiseen sekä varasuunnitelma aikataululle. Suunnittelin lopulta kolme erilaista versiota aikataulusta, sillä halusin varautua riittävästi siihen, ettei olettamani aika tietyn osuuden läpikäymiseen toteutuisikaan. Lopullinen aikataulu hahmottuikin vasta paikan päällä. Oli hyvin vaikeaa arvioida, kuinka paljon aikaa ensimmäisen harjoituksen läpikäymiseen tarvitaan, ja kuinka paljon aikaa toiseen harjoitukseen kuluu. Näin ollen päädyin varaamaan mieluummin enemmän aikaa kummallekin harjoitukselle kuin liian vähän. Inhottavinta olisi ollut, jos olisin joutunut hoputtamaan ihmisiä ja hosumaan kiireessä. Lisäksi halusin, että loppurefleksioinnille jäisi riittävästi aikaa. Olin kuitenkin varannut vielä yhden tehtävän draamallisten osuuksien jälkeen, jos ylimääräistä aikaa jäisikin.

Suunnitelma muuttuu ohjaustilanteessa

Suunnitelma, miten tarkoituksenani oli toimia toisessa draamaharjoituksessa, muuttui vielä hetkeä ennen harjoituksen aloittamista. Tämä uusi toteutusmuoto vaati kuitenkin toteutuakseen edelleen kahden parin suostumuksen.

Alkuperäisen suunnitelmani mukaan tarkoituksenani ei nimenomaan ollut laittaa ketään paria näyttelemään *omaa* ristiriitatilannettaan. Tämä sen vuoksi, että pinnalle olisi saattanut nousta jo eletty kiukku tai ahdistus, mikä taas ei olisi enää palvelut menetelmän tarkoituksena hauskan ja turvallisen toiminnan osalta. Minulla ei myöskään ole psykodraaman ohjaajan pätevyyttä, jota ohjaajalta vaaditaan vahvojen tunnetilojen käsittelemiseksi. Päädyin kuitenkin toimimaan aivan päinvastaisella tavalla, eli pyysin pareja näyttelemään itse omat tarinansa, jolloin menetelmästä tuli hieman riskialtis mutta toimi onneksi lopulta hyvin.

Tein tämän ratkaisun siksi, että olin päättänyt jo aiemmin, että yhden parin tarinaa ei käsitellä ollenkaan kahdesta syystä: itse tarinan monitahoisuuden ja ajanpuutteen vuoksi. Jotta tämä pari kuitenkin pääsisi myös estradille kuten muutkin parit, valitsin heidät sijaisnäyttelijöiksi toiselle parille. Alkuperäisen suunnitelman mukaan olin ajatellut, että sijaisnäyttelijöille vain kerrottaisiin tarina, joka heidän tulisi näytellä. Vähän ennen toiseen draamaharjoituksen aloittamista kuitenkin aloin epäilemään, että sijaisnäyttelijöiden olisi helpompi sisäistää tarina, jos he voisivat sekä kuulla että *nähdä* sen. Lisäksi kaikkein tärkein seikka, joka vaikutti päätökseeni toimia tällä tavalla oli se, että asianomaisen parin tarina oli aiheeltaan riittävän turvallinen heidän itsensä esittämäksi. Varmistin myös asianomaiselta parilta itseltään, että he kokivat turvalliseksi ”mennä” tilanteeseen vielä ker-

6.4 Draamalliset pääharjoitukset

Ohjaamani suuttumus ja ristiriidat -teema koostui lyhyestä alustuksesta liittyen ristiriitoihin, alkuharjoitukseen liittyen erilaisiin tapoihin käsitellä ristiriitatilanteita, kahdesta draamallisesta toimintaosuudesta eli pääharjoituksesta, lopputehtävästä liittyen anteeksiantamiseen sekä teeman purkuosuuteen ryhmäkeskusteluna pienellä ohjeistuksella. Alustus, alkuharjoitus ja lopputehtävä olivat ideoiltaan samat kuin Virtaa välillämme -kurssilla yleensäkin, mutta olin muuttanut niitä toiminnaltaan hieman erilaisemmiksi ja lyhyemmiksi. Ne eivät kuitenkaan kuuluneet tutkimukseni kohteena oleviin varsinaisiin toimintoihin eli draamallisiin pääharjoituksiin, joten niiden sisältöä tai toimivuutta en käy tässä tutkimuksessa läpi ollenkaan.

Toiminnan perusideana oli siis käsitellä ristiriitatilanteita draamamenetelmien avulla. Valikoin kurssilla käytettäväksi draamamenetelmiksi harjoituksia, joihin on matala kynnyksellä osallistua ja joissa oli mahdollisuus hyödyntää parien omia kokemuksia. Näin ollen työskentelyn luonne oli hyvin toiminnallinen ja havainnollistava. Lopulta päädyin kahteen soveltavan draaman menetelmään.

Itse toimintakokonaisuuden toteutin siten, että alustuksen ja alkulämmittelytehtävän jälkeen siirryttiin ensimmäiseen draamaharjoitukseen, jossa kävimme yhteen menoon kolmen parin tarinat läpi patsasmenetelmällä, jonka jälkeen siirryimme tauon jälkeen toiseen, näyttelemistä vaativaan peiliharjoitukseen. Peiliharjoituksessa käsiteltiin vain yhden parin tarina, joiden sijaisnäyttelijöinä toimi pari, jonka omaa tarinaa ei käsitelty harjoituksissa ollenkaan.

6.4.1 Kuvapatsas-harjoitus

Ensimmäisessä harjoituksessa käytettiin kuvapatsaita, joissa tarkoituksena oli tulkita parien ristiriitatarinoita erilaisina kuvina. Idean tähän toimintamalliin olen lainannut Augusto Boalin kehittämästä sorrettujen teatteri -menetelmästä, jonka käyttöä kokeilin luovien menetelmien Erasmus -intensiivikurssilla 2009. Sorrettujen teatterissa patsaita käytetään siten, että ryhmä jaetaan pienempiin ryhmiin, jotka kukin pohtivat tilanteen, jossa tapahtuu jonkinasteista sortamista yhteiskunnassa. Ryhmien tulee siis löytää jokin epäkohta, sortaja-sorrettu-asetelma, jota voidaan koko ryhmän voimin pohtia. Näistä asetelmista muodostetaan kuvapatsas, joka sitten esitetään muille ja muut saavat tulkita sitä vapaasti ja antaa muutosehdotuksia omien tulkintojensa mukaan. Vasta lopuksi ryhmä kertoo, mistä kuvassa oli oikeasti kyse. Tämän menetelmän avulla on mahdollista herättää erilaisia ajatuksia liittyen erilaisiin epäkohtiin ja vallan käyttöön sekä oppia uusia toiminta ja ajatusmalleja.

Omassa tutkimuksessa käytin harjoitusta siten, että jokainen pari loi omasta tarinastaan tilannekuvan, jota muut parit saivat tulkita luoden tälle merkityksiä sekä ehdottaa muutosvaihtoehtoja. Muut parit eivät siis vielä tienneet, mistä kuvassa oli oikeasti kyse vaan sen sai asianomainen pari kertoa jälkeensä. Muutosehdotusten tekeminen tehtiin siten, että jokainen kursilla olija sai muuttaa patsaita liikuttamalla niitä siten, kuinka he haluaisivat tilanteen nähdä eli ehdottaa ratkaisua, jotta tilanne olisi heidän mielestään parempi. Kun kuvaa oli tarkasteltu, tulkittu, pohdittu ja muokattu tarpeeksi, siirryttiin seuraavaan kuvaan. Kunkin parin tarinan käsittelemiseen tällä menetelmällä käytettiin aikaa noin 20 minuuttia.

Harjoituksen kautta oli siten mahdollista saada uusia näkökulmia ristiriitatilanteisiin sekä jakaa ajatuksia ja annettuja merkityksiä yhdessä ryhmän kanssa. Kuvapatsaat mahdollistavat antamaan monenlaisia tulkintoja nähdystä kuvasta, sillä niihin pystyi heijastamaan omia tunteitaan ja kokemuksiaan. Menetelmän avulla oli mahdollista oppia muiden kautta erilaisia tulkintamalleja ja vertailemaan omia ajatusmalleja toisten näkemyksiin.

6.4.2 Peili-harjoitus

Toisessa valitsemissani harjoituksessa on yhdistetty roolinvaihdon, rekonstruktion sekä forum-teatterin ideoita. Harjoituksella ei ollut varsinaista nimeä vielä itse ohjaustilanteessa, vaan annoin sille vasta myöhemmin nimen ”Peili-harjoitus” sen omaa toimintaa peilaavan luonteensa vuoksi. Harjoituksen tarkoituksena oli kokeilla valitsemani parin tarinan esittämistä sijaisnäyttelijöiden avulla, joina toimi toinen kurssille osallistunut pari. Kurssilla ohjaamassani versiossa tähän harjoitukseen kuului yhteensä neljä vaihetta. Peili-harjoitukselle olin varannut aikaa noin 45 minuuttia.

- Vaihe 1: Pari esittää itse muille oman tarinansa niin kuin se oikeasti tapahtui.
- Vaihe 2: Etukäteen valittu sijaisnäyttelijäpari esittää tapahtuman uudelleen juuri esiintyneelle parille (ja muille). Näin pari, jolle tilanne oli oikeastikin tapahtunut, pystyy näkemään ”itsensä” ikään kuin sivustakatsojina.
- Vaihe 3: Kokeillaan roolinvaihtoa, eli pari, jolle tarina kuului, esittävät tarinansa vielä kerran niin, että he vaihtavat osia keskenään. Näin on mahdollista kokeilla, miltä tuntuu olla toisen osapuolen asemassa, eli mies esittää naistaan ja nainen miestänsä.
- Vaihe 4: Neljännessä vaiheessa, joka ei kuulunut alkuperäiseen suunnitelmaani ja joka toteutettiin spontaanisti yleisön pyynnöstä, sijaisnäyttelijät esittävät vielä neljännen version esityksestä. Tässä versiossa oli tarkoituksena esittää tarina siten, ettei se johtaisikaan riitaan. Muutosehdotuksen saivat päättää

pari, jolle tarina kuului. Tämänkin ratkaisun teki ryhmä, sillä ehdotettuani, että kuka vain ryhmästä voisi ehdottaa muutostarkaisua, kukaan ei halunnut. Muut parit kokivat, etteivät tahdo olla neuvomassa, mitä jonkun tulisi tehdä ja mitä ei.

Peili-harjoituksen tavoitteina oli tarjota parille, jonka tarina käytiin menetelmällä läpi, mahdollisuus nähdä itsensä ja tilanteensa ulkopuolisen silmin. Roolinvaihdossa ajatuksena oli voida asettua konkreettisesti toisen asemaan ja nähdä itsensä toisen (oman kumppanin) silmin. Tarkoituksena oli saada oppimiskokemuksia liittyen itseen ja toiseen, sekä omiin käyttäytymistapoihin ristiriitatilanteissa. Muille ryhmäläisille tämä menetelmä mahdollistaa saamaan samaistumisen kautta oivalluksia ja oppimiskokemuksia itsestä ja toisesta. Se myös antaa uutta näkökulmaa siihen, kuinka muut toimivat ristiriitatilanteissa.

Yleisesti näiden menetelmien yhteiset tavoitteet olivat antaa oppimiskokemuksia ja oivalluksia liittyen itseen, toiseen sekä ristiriitatilanteisiin.

6.4.3 Perustelut valituille harjoituksille

Asetin valitsemilleni menetelmille tavoitteen, että ne olisivat riittävän monipuolisia ja mahdollistaisivat monenlaisten näkökulmien ja tulkintojen esille tulemisen. Näin myös menetelmien kautta saatujen oppimiskokemusten määrä olisi mahdollisimman suuri.

Kuten Owens ja Barber (2002, 23) opastavat, draaman työtavat ja tekniikat ovat tapa käsitellä toimintaa, ja tarkoituksena on synnyttää merkityksiä. Juuri tähän pyrin itsekin draamatyöskentelyn kautta eli ohjaamaan toimintaa, joka mahdollistaa saamaan uusia oppimiskokemuksia ja näkökulmia sekä antamaan niille merkityksiä.

Pohtiessani, kuinka monta erilaista menetelmää minun kannattaisi kokeilla kurssilla, yritin pitää mielessäni Owensin ja Barberin (2002, 23) neuvon, että yleisin virhe draamatyöskentelyssä on se, että pyritään liian lyhyessä ajassa käsittelemään liian monia asioita. Tämän vuoksi päätin, että rajaan kurssilla käyttämieni menetelmien määrän kahteen ja sain keskitettyä menetelmille asettamani tavoitteen paremmin. Käytössä ollut aika ei olisi myöskään riittänyt useamman menetelmän kokeilemiseen.

Valitsemani draamaharjoitukset erosivat toisistaan siten, että patsasharjoitus oli onnistuvuuden kannalta varmempi ja olin myös itse kokeillut kyseistä toimintamallia (sorrettujen teatteria). Patsasharjoitus oli myös luonteelta helppo ja turvallinen, ei esiintymistä vaativa, sekä tarkoitustaan hyvin palveleva. Kenenkään ei tarvinnut pelätä joutuvansa näyttämään ja jokaisella oli mahdollisuus saada äänensä kuuluviin. Tavoitteiksi kuvapatsamenetelmälle olin asettanut mahdollisuuden vapaaseen tulkintaan omien ajatusten/tunteiden heijastamiseksi, joka taas mahdollistaisi uusien näkökulmien ja oppimiskokemusten saamisen. Se myös kehitti vaihtoehtoisten toimintatapojen tarkastelua yhdessä ja mahdollisti uusien oivallusten saamista itsestä sekä toisesta.

Peili-harjoituksen valitsin siksi, että halusin testata kurssilla myös menetelmän, joka sisältäisi näyttelemistä ja jonka avulla pystyttäisiin paneutumaan syvemmin yhden parin tarinaan. Menetelmä mahdollisti konkreettisemmin toisen asemaan asettumisen sekä mahdollisuuden itsensä näkemiseen ulkopuolelta. Kuvapatsasharjoituksessa ei ollut niin tärkeää, mikä tarina kuvan taustalla oikeasti oli, sillä jokainen sai heijastaa siihen omia tulkintojaan, ajatuksiaan ja tunteitaan. Peili-harjoituksessa tärkeää taas oli nimenomaan se, mistä tarinassa oli oikeasti kyse ja kuinka asianomainen pari sen koki.

Ajatuksenani oli, että kaksi erityyppistä toimintamuotoa tuovat riittävää vaihtelevuutta työskentelyyn ja auttavat pitämään mielenkiintoa yllä. Kumpaakin näistä harjoituksista yhdistää kuitenkin se, että jokainen pari pystyy saamaan tarinoista oivalluksia ja uudenlaisia näkökulmia omaan tai toisen toimintaan ristiriitatilanteissa.

7 DRAAMAHARJOITUKSILLA UUSIA NÄKÖKULMIA PARISUHTEEN KONFLIKTEIHIN

Tässä luvussa esittelen tutkimustyöstäni saamia keskeisimpiä tutkimustuloksia sekä käsittelen tulosten pohjalta tekemiäni tulkintoja ohjaamani draamakokonaisuuden ja harjoitusten toimivuudesta.

7.1 Kyselyn tulokset

Kyselyyn vastasi kahdeksan kurssilaista, sillä yksi pari jätti kyselyn palauttamatta. Olin laatinut kyselylomakkeeni siten, että olin jakanut kysymykset eri teemoihin. Ensimmäiseksi osuudeksi olin sijoittanut parien taustaa kartoittavat kysymykset, kuten parien ikä, suhteen kesto, syy kurssille tulon sekä oliko mies vain nainen kiinnostuneempi kurssista vai molemmat yhtä paljon. Lisäksi selvitin, oliko tieto kurssin draamapainotteisuudesta lisännyt kiinnostusta osallistua kurssille. Muutaman osallistujan kohdalla näin oli tapahtunutkin.

Kyselyn toisessa osuudessa kysymykset keskittyivät arvioimaan yksilöllisiä kokemuksia koko kurssista sekä sitä kuinka koko kurssin oli koettu vaikuttaneen parisuhteeseen. Näiden kysymysten jälkeisessä kolmannessa osuudessa keskityin selvittämään itse tutkimukseni pääaihetta, eli parien yksilöllisiä kokemuksia lauantaan draamallisten harjoitusten osalta. Kysymyksissä pyydettiin arvioimaan draamaosuuksien luonnetta, kestoja, ohjaustilanteen laatua, niiden osallistamiskykyä ja ohjaajan taitoja, menetelmien tavoitteiden toteutumista sekä antamaan kokonaisarviointi draamamenetelmistä. Keskitin kysymykseni tässä osuudessa moneen eri aihepiiriin

sen vuoksi, että siten pystyin keräämään laajempaa tietoa sekä ymmärtämään paremmin draamakokonaisuuteen vaikuttaneita tekijöitä. Kyselyn loppuosuudessa pyysin antamaan kokonaisarvioinnin koko kurssista.

Koko kurssin vaikutuksista kysyttäessä kaikki kahdeksan osallistujaa vastasi kokeneensa, että side kumppaniin vahvistui. Seitsemän osallistujaa koki yhteenkuuluvuuden tunteen lisääntyneen sekä oppineensa jotakin uutta suhteestaan kurssin ansioista. Lisäksi viisi kurssille osallistunutta koki oppineensa uutta kumppanistaan ja kuusi koki saaneensa välineitä suhteen hoitamiseksi. Neljä osallistujaa ilmoitti oppineensa uutta itsestään. Ainoastaan kaksi osallistujaa ilmoitti, ettei saanut välineitä suhteen hoitamiseksi. Näin ollen vastauksista voi päätellä, että se mitä parit lähtivät koko kurssilta hakemaan, eli vahvistusta parisuhteelle ja välineitä sen hoitamiseen, toteutui varsin hyvin.

Draamallisten osuuksien luonnetta arvioitaessa sai valita kolme kokemuksia parhaiten vastaavaa vaihtoehtoa. Joku oli myös valinnut vastauksia enemmänkin. Enemmistö eli kuusi osallistujaa koki menetelmien olleen hauskoja ja viisi niiden olleen mielenkiintoisia. Neljän osallistujan mielestä menetelmät olivat helppoja, toimintaan sopivia sekä helposti osallistavia. Vastaajista kolme koki menetelmien olleen monipuolisia, kaksi koki niiden olleen mielekkäitä ja yksi koki menetelmät innostaviksi. Näin ollen asettamani tavoitteet menetelmien luonteen osalta toteutuivat oikein hyvin, sillä kukaan ei sanonut niistä mitään negatiivista.

Draamamenetelmien tavoitteiden toteutumisesta kysyttäessä selvisi, että valitsemieni menetelmien avulla oli mahdollista edesauttaa parien keskinäistä yhteisymmärrystä ja saada uusia näkökulmia ristiriitatilanteisiin. Vastaajista viisi koki saaneensa uusia näkökulmia ristiriitoihin ja neljä koki oppineensa tunnistamaan omia taustalla vaikuttaneita tunteitaan ja motiivejaan riitatilanteissa. Kolme vastaajaa koki pystyvänsä ilmaisemaan itseään paremmin draamaharjoitusten ansiosta. Kolme vastaajaa myös koki toisen osapuolen ymmärtävän heitä paremmin harjoitusten avulla.

Lisäksi kaksi vastaajaa ilmoitti oppineensa uutta itsestään, yksi koki oppineensa uutta kumppanistaan ja yksi mainitsi oppineensa uutta suhteestaan. Avoimeen kohtaan sai laittaa vielä jonkin muun vaihtoehdon ja siinä yksi osallistuja ilmoitti oppineensa toisen asemaan asettumista ja yksi ilmoitti oppineensa sen, että muillakin pareilla voi olla samantyyppisiä ongelmia kuin itsellä. Yksikään antamistani positiivisista draaman vaikutusta kuvaavista vastausvaihtoehdoista ei jäänyt valitsematta. Näin ollen valitsemani draamaharjoitukset näyttäisivät olevan monipuolinen oppimista edistävä työväline parisuhteen ristiriitojen käsittelemiseksi.

Menetelmien osallistamiskykyisyyttä arvioitaessa selvisi, että kaikki kahdeksan vastaajaa koki harjoituksiin olleen helppo osallistua ja niitä olleen helppo seurata. Kysyttäessä, innostivatko harjoitukset jatkamaan ja pysymään mukana toiminnassa, oli jonkin verran eriäviä vastauksia. Yksi ei ollut tästä kohdasta mitään mieltä ja yksi oli vastannut sekä olleensa tätä mieltä ja ettei ollut kokenut asiaa näin. Lisäselvityskohdasta kävi ilmi, että

kyseiselle vastaajalle ei ollut selvää, mikä oli harjoitusten tarkoitus eli mitä draamamenetelmiltä haettiin ja tämän hän koki vaikuttaneen innostumisansa laatuun jatkaa ja pysyä mukana.

Draamaharjoitusten ohjaustilanteen laadusta kysyttäessä kaikki vastaajat olivat kuitenkin sitä mieltä, että ohjeistus draamaosuuksiin oli selkeää. Luultavasti kaikki olivat ymmärtäneet tämän kysymyksen siten, että kohdassa pyydettiin arvioimaan sitä, kuinka toimintavaiheet oli ohjeistettu. Jos olisin kysynyt erikseen, oliko toiminnan tarkoitus selvillä, vastaukset olisivat saattaneet olla muunlaisia. Tätä en kuitenkaan lomakkeessa kysynyt. Lisäksi kaikki vastaajat kokivat, että käytössä ollut tila oli riittävän kokoinen harjoituksille ja että näkyvyys sekä kuuluvuus olivat hyviä harjoitusten aikana. Kaksi vastaajaa tosin kokivat, että ohjaustilan lämpötila ei ollut sopiva, mutta se ei kuitenkaan tuntunut vaikeuttaneen osallistumista oleellisesti.

Ohjaajan taitoa arvioitaessa kaikki vastaajat kokivat, että ohjaaja oli selkeä ja johdonmukainen sekä tehtävässään asiallinen ja ammattimainen. Ainoa kysymys, mistä ei kyselyn mukaan oltu yksimielisiä, arvioi ohjaajan taitoa ottaa huomioon kaikki osallistujat tasapuolisesti. Vastaajista neljä koki, että ohjaaja ei ollut tasapuolinen kaikkia kohtaan kun taas neljä vastaajaa ajatteli päinvastoin. Avoimesta lisäselvitysvastauskohdasta ilmeni tähän syyksi se, samoin kuin ryhmähaastatteluistakin, että kaikkien tarinoita ei käsitelty samalla tavalla ja yhtä ei ollenkaan draamamenetelmien avulla. Peili-harjoitus koettiin jonkun mielestä paremmaksi kuin kuvapatsasharjoitus. Toinen taas koki, että toiset parit hyötyivät harjoituksista ehkä enemmän kuin toiset, lähinnä ne jotka saivat osallistua peiliharjoitukseen.

Osallistujien kokemusta menetelmien epätasaisuudesta tukee myös saadut vastaukset **draamaharjoitusten kestosta** kysyttäessä. Seitsemän vastaajaa oli sitä mieltä, että harjoitukset olivat kestoltaan riittävän pitkiä, mutta tästä oltiin yhtä mieltä vain ensimmäisen kuvapatsasharjoituksen osalta. Kolme vastaajaa koki, että Peili-harjoitus oli liian pitkä.

7.2 Vastaajien oma ääni kuuluvaksi avoimilla kysymyksillä

Loput kyselylomakkeeseen laatimani kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, joiden tarkoituksena oli saada vastaajan oma ääni kuuluviin ja saada syvempää tietoa vastaajien kokemuksista.

Draamamenetelmien osallistamiskykyä selvittäessäni kysyin avoimella kysymyksellä sitä, mitkä seikat helpottivat harjoituksiin osallistumista. Vaikuttaviksi tekijöiksi osallistujat ilmoittivat ryhmän pienen koon sekä rennon ja luottamuksellisen ilmapiirin. Lisäksi helpottavana tekijänä koettiin ryhmän riittävä tuttuus, teeman sijoittuminen sopivaan kohtaan kurssia, oma esiintymiskokemus sekä helppo ohjeistus. Helpottavaksi tekijäksi

koettiin vielä se, ettei patsasmenetelmä vaatinut näyttelemistä ja että oma tarina oli helppo näyttää sen ollessa itselle tuttu.

Omista ohjaajan taidoista kysyessäni pyysin arvioimaan sitä, mikä oli parasta ohjaajan työskentelyssä sekä missä olisi vielä parantamisen varaa. Parhaaksi puoleksi minusta ohjaajana mainittiin oma innostuneisuuteni, itsevarmuuteni, vuorovaikutustaitoni sekä äänenkäyttöni, mutta myös se, että kuuluin osaksi ryhmää. Lisäksi hyväksi seikoiksi mainittiin se, että olin perehtynyt ohjaamaani aiheeseen jonkin verran, ja että johdin tilannetta hyvin ja harjoitukset etenivät sen vuoksi.

Kehittämisehdotuksiin ohjaajana sain vastaukseksi, että voisin antaa enemmän aikaa osallistujien pohdinnalle suunnittelun osalta sekä tilaa osallistujien omalle pohdinnalle. Joku nimittäin koki, etten antanut riittävästi tilaa osallistujien omille tulkinnoille. Ehdotettiin, että antaisin enemmän aktivoivia kysymyksiä kuin omia vastauksia. Lisäksi pyydettiin, että selkeyttäisin enemmän menetelmien tavoitteita ja suunnittelisin menetelmät osallistujien kannalta tasapuolisemmin.

Selvittäessäni, mikä oli parasta draamamenetelmissä, vastaajat mainitsivat niiden rennon luonteen, ajoituksen päiväohjelmaan nähden sekä niiden aikaansaamat keskustelut sekä niiden jakamisen yhdessä. Erityisesti vastaajat kuitenkin kehuivat ensimmäistä kuvapatsasharjoitusta. Sen koettiin olleen opettavainen, monipuolinen ja helppo, sillä sen avulla oli mahdollista tulkita ja projisoida omia tunteita ja ajatuksia, sekä kuulla monia erilaisia näkemyksiä ja tulkintoja samasta tilanteesta. Sen avulla sai uusia näkökulmia ja oppi myös uutta omasta kumppanista sekä itsestä.

Menetelmien huonoksi puoleksi mainittiin, että jos pareja olisi ollut enemmän kuin viisi voisi olla puuduttavaa katsoa kaikkien tarinat läpi pelkästään jommallakummalla menetelmällä. Toisaalta mainittiin myös, että jo viiden parin patsaan katsominen olisi ollut puuduttavaa, joten kolmen parin tarinan käsitteleminen ensimmäisen patsasharjoituksen avulla oli vastaajien mielestä hyvä valinta. Huonoksi asiaksi koettiin myös menetelmien epätasapuolinen luonne. Joku myös koki, että jokin muu menetelmä olisi saattanut antaa enemmän välineitä pareille kuin nyt käytetyt. Tämän vastaajan kohdalla tosin vaikutti se, ettei hän ollut ymmärtänyt kunnolla harjoitusten tarkoitusta, kun en ollut niitä erikseen selvittänyt.

Kehittämisehdotuksissa mainittiin, että ennakkotehtävän annossa voisin selvittää tarkemmin, millaista ristiriitatilannetta on hyvä käsitellä draaman avulla. Vastaajana oli siis pari, jonka tarinan olin jättänyt käsittelemättä muun muassa sen vuoksi, että heidän tarinansa oli niin monitahoinen. Joku ehdotti myös, että peiliharjoituksesta jätettäisiin kokonaan kaksi vaihetta pois, sillä nyt se oli aivan liian pitkä yhden parin tarinan käsittelemiseksi. Lisäksi pyydettiin, että antaisin valita itse, mihin draamamenetelmään halua osallistua sen sijaan, että ohjaaja päättää.

Arvioitaessa parhaimpia asioita koko kurssiin liittyen vastattiin, että parasta olivat innostavat ja motivoituneet ohjaajat, yhdessä oleminen sekä avoin

ja iloinen sekä kannustava ja rakentava ilmapiiri. Koko kurssin parhaiksi asioiksi mainittiin myös keskustelut ja tehtävät oman parin kanssa, monipuoliset näkökulmat suhteeseen sekä havainnollistavat harjoitukset. Myös sen kuuleminen, että muillakin on ongelmia, koettiin helpottavaksi asiaksi.

Mitä toivottiin olevan toisin koko kurssin osalta oli, että ohjaajat olisivat pysyneet samoina koko kurssin ajan. Toivottiin myös, että kurssi olisi ollut pidemmällä aikavälillä toteutettu, jotta olisi saanut hiukan levätä välissä ja pohtia kunnolla opittuja ja koettuja asioita. Toisiin olisi ollut myös kiva tutustua paremmin ja ryhmäkeskusteluja olisi saanut olla enemmän. Lähes kaikki kokivat, että hengellisyyttä olisi saanut olla enemmän. Joku myös kaipasi lisää tietoa suhteenteoriasta, yksi taas ei yhtään enempää.

7.3 Ryhmähaastattelu draamaharjoitusten purku-osuutena

Ryhmähaastattelun kurssille osallistuneita pareja kahdesti kurssin aikana; heti draamallisten harjoitusten jälkeen ja toisen kerran seuraavana päivänä koko kurssin päätteeksi.

Ensimmäinen ryhmähaastattelu toimi myös draamaharjoitusten purku-osuutena. Purku-osuudessa annoin pareille tehtäväksi miettiä tarkasti jotain sellaista draamatyöskentelyyn liittyvää hetkeä, missä tapahtui omasta mielestä jotain merkityksellistä. Tämän jälkeen näistä kokemuksista keskusteltiin yhdessä, jos halusi jakaa kokemansa muille. En ollut suunnitellut ensimmäiseen ryhmähaastatteluun erityistä runkoa kysymysten osalta, vaan annoin keskustelun edetä omalla painollaan pitäen kuitenkin huolta sen sujuvasta etenemisestä.

Haastattelu eteni siten, että jokainen pari käytiin vuorollaan läpi ja jokaisella oli puheenvuoro. Haastattelun myötä ilmeni, että draamamenetelmien parhaimmaksi anniksi koettiin niiden tarjoamat uudet näkökulmat ristiriitatilanteisiin. Seuraavassa olen lainannut jokaista ryhmäläistä ensimmäisen ryhmähaastattelun osalta. Kysymys kohdistui draamamenetelmien antamiin kokemuksiin.

- *Patsaat herättivät ajatuksia.*
- *Draamamenetelmät yllättivät positiivisesti. Patsasmenetelmä olivat vilpittömästi hauska, helppo ja opettavainen tapa työstää vaikeaa teemaa. Yksi kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa*
- *Menetelmät antoivat samaistumisen kokemuksia.*
- *Perspektiivin saaminen ja muutosehdotusten näkeminen herättivät ajatuksia.*
- *Oppi asettumaan toisen asemaan ja ymmärtämään, mitä sillä toisella on siellä taustalla.*
- *Tärkeää muistaa, että toisen tapa toimia on ihan yhtä oikeutettu kuin omakin.*

- *Oivallus, että pitäisi löytyä yhteinen tyyli toimia, ei pelkkä sinun tai minun tyyli. Ei hyödytä pitää kiinni aina vain omasta tyylistä; kun on erilaisia tapoja, on myös paljon erilaisia mahdollisuuksia toimia.*
- *Yleisoivallus, että muutkin ovat kokeneet samoja asioita ja ongelmia, mikä on helpottavaa huomata.*
- *Menetelmien avulla pystyi peilaamaan itseään, oli jopa ärsyttävää, kun näki huonot puolet itsestään. Opin, että myös minä voin pyytää anteeksi ja olla se, joka on väärässä.*

Peili-harjoituksen osalta haastattelin ryhmän kuullen suhteellisen pitkään vain sitä paria, kenen tarina harjoituksen avulla käsiteltiin. Seuraavassa on esitelty heidän kommenttejaan harjoituksen jälkeen:

- *Mies: Kun joku muu esitti meidän tilanteen, painotus oli lähempänä totuutta kuin itse esittäessä.*
- *Nainen: Teki hyvää nähdä esitys ulkopäin. Ymmärsin "itseäni" katsellessa, etten jaksaisi toisessa samoja piirteitä kuin mitä itsessä on.*
- *Nainen: Huomaa, ettei vika olekaan aina toisessa, vaan omassa asenteessa ja että tulee puututtua aina niihin samoihin negatiivisiin asioihin niiden hyvien sijaan.*
- *Nainen: Rakastan miestäni taas vain enemmän! Minulla on hyvä fiilis.*
- *Nainen: Ymmärsin, miten ihana mies minulla on ja opin toisesta taas uutta.*
- *Nainen: Meinasin tosin taas suuttua uudelleen tilannetta esittäessä, mieheni käytös alkoi kuitenkin uudelleen ärsyttää.*
- *Mies: Oli vaikeaa yrittää esittää vaimoani, kun en kuitenkaan osaa kunnolla samaistua hänen tunnetilaansa enkä tiedä, miten tulistua niin herkästi.*
- *Nainen: Oli kiusaus ryhtyä ylinäyttelemään mieheni käytöstä kun piti esittää häntä.*
- *Mies: Peilaaminen toimi, tuli huomattua että oli siinä "auttamisessa" kyse pätemisen tarpeestakin.*

7.4 Ryhmähaastattelu kurssin päätöskeskusteluna

Seuraavan päivän ryhmähaastatteluun, joka oli myös koko kurssin päätöskeskustelu, olin laatinut kysymyslistan, sillä haastattelin ryhmää sekä koko kurssin osalta että draamamenetelmien osalta. Yksi pari ei yllättäen päässyt osallistumaan koko sunnuntain kurssipäivään, mikä oli harmi tämän toisen haastattelun kannalta, sillä he olivat ainoat joiden tarina käsiteltiin toisen harjoituksen avulla. Olisi ollut hyvä kuulla, oliko heillä ajatuksia draamakokonaisuuden suhteen mutta onneksi sain kuitenkin kuulla heidän ajatuksiaan toisen harjoituksen toimivuudesta edellisenä päivänä.

Kysyin ryhmäläisiltä seuraavia asioita tässä toisessa ryhmähaastattelussa:

- Vastasiko kurssi odotuksia?
- Herättikö jokin kurssin teema erityisen paljon ajatuksia?
- Epäilyttikö jokin asia ennen kurssille tuloa?
- Yllättikö jokin asiaerityisen positiivisesti?
- Syntyikö kurssin aikana mitään erityisiä oivalluksia?
- Syntyikö draamaharjoitusten aikana erityisiä oivalluksia?

Viimeisin kysymys lopulta johdatteli keskustelemaan draamamenetelmien toimivuudesta niin kokonaisuutena kuin erikseen. Haastattelun myötä ryhmässä todettiin, että patsasmenetelmä oli toimivampi kuin peiliharjoitus, joka ei palvellut koko ryhmän etuja vaan antoi enemmän sille parille, jonka tarina sen avulla käsiteltiin. Patsasmenetelmän koettiin olevan parempi muiden osallistujien kannalta senkin vuoksi, ettei siinä tiennyt mikä tarina kuvan takana oikeasti oli, vaan siihen sai heijastaa omia näkemyksiä ja tulkintoja, eli se oli kaikille yhtä avoin. Peiliharjoitus myös koettiin liian pitkäksi, mutta todettiin sen olevan varmaankin hyvä juttu asianomaiselle parille. Ryhmä kuitenkin totesi olleen nyt parempi, että harjoitukset tehtiin tällä tavalla, koska pari jonka tarina käsiteltiin peiliharjoituksessa, ei päässyt osallistumaan enää kurssin viimeiselle päivälle. Oli siis ryhmän mielestä hyvä, että he saivat hieman ylimääräistä käsiteltäviä draamaharjoituksissa.

Ryhmä koki myös ikäväksi sen, ettei yhden parin tarinaa käsitelty ollenkaan ja että se teki kokonaisuudesta hieman epätasapuolisen. Pari, jonka tarinaa ei lainkaan käsitelty totesi kuitenkin ymmärtäneensä, että harjoitusten kautta haettiin uusia näkökulmia ja yleisesti havaintoja siitä, että on monta tapaa toimia samassa tilanteessa ja että toisen tapaa tulee kunnioittaa.

Jotkut ryhmästä pohtivat myös sitä, kuinka nämä menetelmät soveltuvat jollekin toiselle ryhmälle. Itse uskon niiden soveltuvan hyvin, sillä nytkään tämä ryhmä ei ollut erityisellä tarkoituksella valittu, vaan koostui hyvinkin eriluonteisista ihmisistä. Yhdistävänä tekijänä toimi kuitenkin osallistujien nuori ikä, joka oli varmasti merkittävä tekijä harjoitusten toimivuuden ja yhteishengen kannalta. Kurssille myös osallistui henkilö, joka kertoi aluksi inhonneensa ajatusta draamaharjoituksista, mutta oli lopulta erittäin positiivisesti yllätynyt menetelmien toimivuudesta ja innostavuudesta. Uskonkin, että myös jatkossa Virtaa Välillämme -kurssille tulijoita yhdistää sama yhteinen motiivi, jonka tarkoituksena on parantaa ja syventää omaa parisuhdetta. Tämän taas uskon vaikuttavan osaltaan siihen, että kaikkeen kurssin tarjoamaan toimintaan osallistutaan jatkossakin ihan mielellään.

Mitä tulee muihin esittämiini kysymyksiin, koko kurssiin liittyvien odotuksien vastaavuudesta kysyttäessä muutama totesi kokemustensa olleen odotettua paremmat. Teemoista, jotka herättivät ajatuksia erityisen paljon, osa mainitsi seksuaalisuus- teeman sekä suuttumus- ja ristiriidat teemaan kuuluneen oman suuttumuksen käsittelemisen tehtävän. Parhaimmaksi

asiaksi kurssilla mainittiin myös tehtävät, jotka sai tehdä kahdestaan oman parin kanssa sekä niihin liittyvät parin kanssa tehdyt tuotokset.

Asioista, jotka epäilyttivät ennen kurssia, yksi mainitsi hengellisyyden määrän, toinen draamamenetelmiin tarvittavan ryhmäytymisen eli sen, kuinka ryhmäytyminen on onnistunut ennen harjoituksiin ryhtymistä. Kolmatta taas epäilytti se, kuinka parien erilaiset lähtökohdat vaikuttaisivat yhteishenkeen. Moni koki hyväksi sen, että kaikki osallistujat olivat nuoria aikuisia eivätkä esimerkiksi vanhempia, monia avioliittovuosia takanaan omaavia pareja. Itse uskon, että kohderyhmäni homogeenisyys osallistujien iän ja suhteen keston kannalta vaikutti oleellisesti siihen, miten harjoitukseni kurssilla toimivat ja kuinka ne koettiin. Uskon myös, että pitkän avioliiton takanaan omaavien parien ristiriitatilanteet sekä tarpeet saattavat olla tasoltaan erilaisempia kuin kohderyhmäni pareilla. Näin olen heterogeenisemmalla ryhmällä harjoitukset eivät välttämättä olisi toimineet yhtä hyvin kuin ryhmällä, jonka keskinäinen ikä, tarpeet sekä suhteen kesto olivat lähellä toisiaan.

Toisaalta kurssilla koettu vertaistuki koettiin tärkeäksi kuten myös sekin, että ohjaajapareilla oli takanaan pitkä liitto ja kokemuksia mitä jakaa. Joku totesi, että oli hyvä kuulla myös heillä olleen ongelmia joista kuitenkin selvitty. Ohjaajaparit koettiin näin vakavammin otettaviksi kun kaikki ei ole ollut heillä aina vain todella hyvin. Kukaan ei kuitenkaan toivonut, että itse kurssilaisina olisi ollut vanhempia pareja, joten myös tämä tukee näkemystäni siitä, että iältään homogeeninen ryhmä on toimivampi kuin heterogeeninen niin harjoitusteni kuin koko kurssinkin kannalta.

Kaiken kaikkiaan nämä ryhmähaastatteluista saadut tulokset korreloivat hyvin kyselylomakkeen vastausten kanssa syventäen sekä selventäen niitä.

7.5 Havainnointi paljastaa kurssin tunnelman

Havainnoiminen ei ollutkaan niin helppoa kuin aluksi kuvittelin ja lopulta se kävi myös mahdottomaksi silloin, kun minun piti keskittyä ohjaamiseen.

Pystyin kuitenkin aistimaan tunnelman, joka kulloiseenkin hetkeen liittyi, ja havainnot esimerkiksi kurssin ilmapiiristä tukivat kyselylomakkeella ja ryhmähaastattelulla saatuja vastauksia. Tunnelma oli rento ja hilpeä ensimmäisen draamaharjoituksen aikana ja ryhmä oli selvästi aktiivisempi kuin toisessa harjoituksessa. Toisen harjoituksen aikana oli hiljaisempaa niiden osalta, jotka eivät voineet osallistua harjoitukseen, katse harhaili useammalla ja moni näytti olevan ajatuksissaan. Tämä jo osoitti, ettei toinen harjoitus palvellut kaikkien tarpeita.

Pyysin myös yhteistyötahoani ja kurssin vastuuhjaajaa havainnoimaan koko draamakokonaisuutta ja hän kommentoi tilannetta sekä minua ohjaajana näin:

- ”Ryhmä oli lämmin ja kaikki osallistuivat, sait ohjaajana luottamuksen ryhmältä, menetelmät olivat toimivia, patsaista innostuttiin. Otit ohjaustilanteessa osallistujien antamat vinkit huomioon ja teit muutoksia kokonaisuuteen niiden pohjalta heti. Sinulla oli selkeä ja luonteva tapa olla esillä. Muista välttää -ko/-kö -päätteisiä kysymyksiä, älä sisällytä oletuksia niihin vaan kysy sen sijaan, miltä tuntui kuin että tuntuiko..?”

7.6 Ohjauskokonaisuuden onnistuneet valinnat sekä puutteet

Valitsemani draamaharjoitukset toimivat käytännössä kumpikin varsin hyvin ja tarkoituksenmukaisesti, mutta suunnittelemani ja ohjaamani toimintakokonaisuus Virtaa välillämme -kurssilla vaatii muutoksia. Sisällöllisesti patsasharjoitus ei vaadi muutoksia, toisin kuin peiliharjoitus, josta aion poistaa kaksi viimeistä vaihetta.

Tutkimustulokset olivat jokseenkin ristiriitaisia sen osalta, kuinka draamamenetelmät koettiin. Yleisesti oltiin sitä mieltä, että kuvapatsasharjoitus oli helpompi, monipuolisempi ja kaikkia osapuolia enemmän hyödyttävämpi menetelmä kuin Peili-harjoitus. Yksi kurssilaisista jopa koki, että koko kurssissa oli parasta juuri patsasmenetelmä. Tutkimustulosten mukaan kurssilaiset kokivat kuitenkin, että vain yhden parin tarinan käsitteleminen peiliharjoituksen avulla teki sen, etteivät menetelmät olleet tasapuolisia. Peili-harjoituksen kohdalla koettiin myös, että siihen käytettiin liikaa aikaa ja että siinä pohdittiin syvemmin asiaomaisen parin tarinaa kuin kuvapatsasharjoituksessa. Tästä syystä ryhmä koki, että jokin pari hyötyi draamamenetelmistä enemmän kuin toiset. Ryhmähaastattelussa joku toivoikin, että itse olisi saanut valita, kumpaan draamaharjoitukseen mieluummin osallistuisi, koska tunsikin että olisi hyötynyt peiliharjoituksesta enemmän.

Näin ollen oletan, että myös peiliharjoitusta pidettiin hyvänä menetelmänä, mutta itse kokonaisuutta ei, koska menetelmät eivät palvelleet kaikkia tasapuolisesti. Tätä oletusta tukee myös se että pari, jonka tarina käsiteltiin peili-harjoituksen avulla, piti harjoitusta toimivana ja opettavaisena. Tuloksista ilmeni myös, että Peili-harjoituksen kautta oli mahdollista saada uusia näkökulmia suhteeseensa, vaikkei itse harjoitukseen osallistunutkaan.

Kyselystä ilmeni, että kaikki eivät olleet ymmärtäneet kunnolla patsasharjoituksen tarkoitusta eli sitä, mihin sillä pyrittiin. Tämä saattoi vaikuttaa heikentävästi joidenkin parien motivoitumiseen ja innostukseen tämän draamaharjoituksen osalta. Näin ollen jatkossa olisi hyvä lyhyesti kertoa ryhmälle menetelmien tarkoitus ennen harjoitusta, mitä en siis nyt tehnyt omassa tutkimuksessani ja ohjauksessani sen vuoksi, etten halunnut millään tavoin ohjailla tai keskittää ryhmän oppimiskokemuksia johonkin tiettyyn asiaan. Sorruin tähän kuitenkin draamaharjoitusten toiminta- ja purkuvaiheessa.

Tutkimustulosten mukaan liian monen kuvapatsaan tai näytelmän katsominen voisi olla puuduttavaa. Näin ollen toimiva kokonaisuus ei ole mahdollista muodostaa sitenkään, että käytettäisiin vain kuvapatsasmenetelmää, tai näyttelemistä vaativaa Peili-harjoitusta jokaisen parin tarinan käsittelemiseksi. Jos jatkossa järjestettävillä kursseilla pareja olisi viisi, mielestäni toimivin kokonaisuus olisi, että harjoituksissa kuvapatsaita käsiteltäisiin kolme ja näytelmiä kaksi. Tämä sen vuoksi, että patsasmenetelmä koettiin yleisesti paremmaksi ja helpommaksi toimintamuodoksi ja osallistujat myös hyötyvät siitä tasapuolisemmin kuin mitä Peili-harjoituksesta. Kuten eräs kurssilainen totesi ”kuvapatsaat toimivat symboleina suuremmista aiheista”.

Peili-harjoitus oli kuitenkin toimiva ja myös monipuolista menetelmiä kokonaisuuden kannalta sen verran, ettei sitä kannata jättää pois. Tällä tavoin ryhmän mainitsemaa puutumista ja kyllästymistä ei syntyisi niin herkästi, jos tarinat jaettaisiin käsiteltäviksi kahteen eri menetelmään. Jos peili-harjoituksessa tarinoita käsiteltäisiin kaksi yhden sijaan, saattaisi se tasoittaa koettua tunnetta epätasapuolisesta tarinoiden käsittelemisestä. Lisäksi koska aion poistaa kaksi viimeistä vaihetta kokonaan Peili-harjoituksesta, lyhentäisi se koko harjoitusta sen verran, että muu ryhmä ei voisi kokea, että joidenkin parien tarinan käsittelemiseen käytettiin enemmän aikaa kuin muiden.

Poistan kaksi viimeistä vaihetta Peili-harjoituksesta myös sen vuoksi, että tulosten mukaan niitä ei koettu niin tarpeellisiksi koko ryhmän, muttei myöskään itse asianomaisen parin taholta. Tulosten mukaan harjoituksen kolmas roolinvaihto-osuus ei antanut parille yhtä suurta oppimiskokemusta kuin osuus, jossa oli mahdollista nähdä itsensä ulkoapäin muiden esittämänä. Roolinvaihtoa kokeillut pari myös koki kumppaninsa esittämisen vaikeana. Jälkeenpäin ymmärsin tämän johtuneen siitä, että kyseinen tekniikka kuului psykodraamamenetelmiin, joka on varsin vaativa tekniikka psykodraamaohjaajien mielestä niin osallistujien kuin ohjaajankin osalta. Roolinvaihdossa, rooliin menemisessä ja purussa tulisi käyttää paljon enemmän aikaa kuin mitä itse varasin sille omassa harjoituksessani. (H. Hentinen, henkilökohtainen tiedonanto 16.4.2010.)

Lisäksi Peili-harjoituksen viimeinen osuus, jossa sijaisnäyttelijät esittävät ristiriitatilanteen muutosehdotuksen kanssa, voidaan jättää pois. Kyseinen vaihe oli toisaalta myös osallistujien itsensä ehdottama, eikä kuulunut edes alkuperäiseen suunnitelmaani. Pelkkä muutosvaihtoehdosta keskusteleminen asianomaisen parin kanssa riittää sen sijaan, että tilanne näyteltäisiin. Peili-harjoituksen viimeinen vaihe voidaan kuitenkin ottaa varalle, jos aika ja tilanne sen sallivat, esimerkiksi silloin, jos vain yksi pari on valinnut Peili-harjoituksen tarinansa käsittelemiseksi ja jos koko ryhmä on riittävän innostunut tästä harjoituksesta tai osallistuneita pareja on kurssilla vähemmän kuin viisi. Roolinvaihtoa en kuitenkaan suosittele käyttämään, sillä se kuuluu vaativampiin psykodraamatekniikoihin. Ainakin sen kokeilemistä tulisi käyttää hyvin harkiten ja ryhmästä riippuen.

Eräs huomio, joka tutkimuksen myötä myös selvisi, liittyi ennakkotehtävässä antamiini ohjeistuksiin. Eräs kurssilaisista huomautti, että ennakkotehtävässä tulisi ohjeistaa tarkemmin, millaista ristiriitatilannetta haetaan, jotta sitä voisi käyttää draamamenetelmissä. Tämä sen vuoksi, että pari jonka tarinan jätin käsittelemättä sen liiallisen monitahoisuuden vuoksi, olisi mahdollisesti päässyt hyötymään draamamenetelmistä paremmin, jos ennakkotehtävässä olisin ohjeistanut miettimään sellaista riitatilannetta, joka on suhteellisen yksikertainen ja yksiselitteinen. Jatkossa siis tämä tul- laan huomioimaan ennakkotehtävän ohjeistuksessa.

En välttämättä lähtisi ohjaamaan näitä draamallisia harjoituksia suuttumus- ja ristiriidat teemassa, jos pareja olisi enemmän kuin viisi. Kuuden parin tarinoita ei ehdittäisi käsittelemään neljän tunnin aikana ja kaikkien tarinoiden käsitteleminen samalla kertaa koettaisiin muutenkin uuvuttaviksi. Ja kuten tutkimus osoitti, yhdenkin parin tarinan käsittelemättä jättäminen koettiin epäreiluksi ja huonoksi vaihtoehdoksi.

Tutkimuksessani kuitenkin selvisi, että kyseinen pari, jonka tarinaa ei käsitelty ollenkaan, sai draamamenetelmien kautta uusia näkökulmia ristiriitatilanteisiin sekä oppimiskokemuksia ja oivalluksia vain katsomalla muiden patsaita tai näytelmää, sekä osallistumalla yhteisiin keskusteluihin. Oppiminen draaman kautta ei siis edellytä oman tarinan käsittelemistä. Tähän riittää, että pohtii yksin ja yhdessä muiden kanssa esiin tulleita merkityksiä. Mutta kuten sanoin, yhden parin tarinan käsittelemättä jättäminen kuitenkin aiheutti muissa sen verran epätasa-arvon tunteita, joten jatkossa on parempi käsitellä kaikkien tarinat jommallakummalla menetelmällä tasa-arvon nimissä.

8 POHDINTAA JA ARVIOINTIA

Tässä luvussa pohdin ja arvioin sitä, kuinka toiminnalleni ja tutkimukselleni asettamani tavoitteet, odotukset sekä ratkaisut toteutuivat ja toimivat niin kokonaisuuden kuin yksittäisten valintojen kannalta. Arvioin valitsemieni tutkimusmenetelmien toimivuutta sekä pohdin tutkimukseni aiheen soveltamista myös muihin kohteisiin.

8.1 Tavoitteiden saavuttaminen

Opinnäytteen päätarkoituksena oli selvittää, miten käyttämäni draamamenetelmät soveltuvat parisuhdekurssin suuttumus - ja ristiriita -teemaan. Tulosten mukaan menetelmät soveltuivat hyvin tälle kohderyhmälle ja ne toimivat lähes tarkoitettulla ja odotetulla tavalla. Draaman avulla oli mahdollista käsitellä onnistuneesti parisuhteen ristiriitatilanteita. Myös tutkimuksen käytännönosuus eli draamamenetelmien ohjaaminen toteutui il-

man merkittäviä ongelmia ja valitsemani toimintakokonaisuus toimi suhteellisen hyvin siihen nähden, että kyseessä oli vasta uuden toimintamallin kokeilu. Sikäli siis voisin kutsua jo tätä hyväksi saavutukseksi.

Yhtenä osatavoitteena työssäni oli sellaisten draamamenetelmien löytäminen, jotka edistävät parisuhteen yhteisymmärrystä tarjoamalla uusia näkökulmia ristiriitatilanteisiin. Tämä toteutui mielestäni hyvin, sillä parit ilmoittivat oppineensa uutta itsestään, kumppanistaan sekä saneensa uusia näkökulmia käsittelyistä ristiriitatilanteista. Myös toimivan ohjauskokonaisuuden kehittäminen Virtaa välillämme -kurssille toteutui onnistuneesti. Suunnittelemani ohjauskokonaisuus myös tuki hyvin Virtaa välillämme -kurssin omia tavoitteita, joiden tarkoituksena oli harjoitella kuuntelemaan toista, syventää sitoutumista ja arkirakkautta sekä harjoitella tunnistamaan omia tunteitaan (Lankinen 2005). Suunnittelemani draamakokonaisuus myös rikastuttaa menetelmällisesti Virtaa välillämme -kurssitoimintaa.

Valitsemilleni draamamenetelmille olin asettanut kriteereiksi, että ne mahdollistaisivat hauskan, turvallisen ja helpon työskentelyn ristiriitojen käsittelemiseksi. Kriteerinä oli myös, että ne hyödyntäisivät osallistujien aiempia kokemuksia sekä tarjoaisivat mahdollisuuden tarkastella omaa itseä, kumppania ja ristiriitatilanteita eri näkökulmista. Tulosten mukaan kriteerien saavuttamisessa onnistuttiin, sillä menetelmät koettiin toimintaan sopiviksi ja tarkoituksenmukaisiksi, monipuolisiksi, ajatuksia herättäviksi, hauskoiksi ja helposti osallistaviksi. Peili-harjoituksen todettiin auttavan näkemään oman itsensä ja oman ristiriitatilanteen toiselta kantilta, kun taas Patsasmenetelmän kerrottiin antavan oppimiskokemuksia ja uusia näkökulmia myös toisten parien tilanteista.

Tämä puolestaan tuki asettamaani kriteeriä, että menetelmät mahdollistaisivat kokemusten ja erilaisten tulkintojen jakamisen ryhmässä sekä erilaisten oppimiskokemusten ja uusien oivallusten saamisen. Tulosten mukaan oppimista tapahtuu yhteistoiminnallisuuden ja kokemuksellisuuden kautta ja että draaman avulla voi tutkia sekä ymmärtää erilaisia toimintamuotoja, tulkintatapoja sekä merkityksiä. Olin myös asettanut draamamenetelmille hypoteeseiksi, että ne mahdollistavat hyödyntämään erilaisia oppimistyyplejä. Tätä en kuitenkaan varsinaisesti mitannut millään menetelmällä, mutta oletan näin kuitenkin tapahtuneen.

Saatujen oppimiskokemusten merkitys parisuhteelle

Yksi draamamenetelmille asettamani keskeinen tavoite oli synnyttää oppimiskokemuksia. Kyselylomakkeessani en kuitenkaan keskittynyt tutkimaan tarkasti sitä, millaisia oppimiskokemuksista aiheutuneita *merkityksiä* saadut oppimiskokemukset saivat osallistujien mielessä tai parisuhteessa. Kysymykseni pyrkivät selvittämään oppimiskokemuksia yleensä, kuten ”opin itsestäni uutta” tai ”opin kumppanistani uutta” mutteivät saatujen oppimiskokemuksen tarkempaa sisältöä ja niiden merkitystä kokijalleen. Tätä ei toisaalta alun perinkään ollut tarkoitukseni selvittää, vaan tavoitteideni kannalta merkityksellisempää oli tieto, että oppimiskokemuksia

koettiin draamamenetelmien aikana draamalle asettamani tavoitteen mukaisesti.

Ryhmähaastattelussa yritin vielä kysyä näistä saaduista oivalluksista ja oppimiskokemuksista, mutta keskustelu pysyi hyvin yleisellä tasolla koe- tuista ja opituista asioista. Lisäksi pari, joka osallistui ainoana parina peili- harjoitukseen, ei ollut paikalla kertomassa saamistaan oppimiskokemuk- sista ja näkemyksistään draamakokonaisuuden suhteen. Erityisesti heidän peili- harjoituksessa kokemansa asiat olivat uskoakseni heti kerrottavaksi paljon merkittävämmät kuin muiden, sillä heidän tarinaansa syvennyttiin paljon enemmän kuin toisten parien. Käsitykseni tästä perustuu heidän an- tamaansa palautteeseen välittömästi draamallisten harjoitusten jälkeen pi- detyissä purku-osuudessa.

Johtopäätökseni kuitenkin on, että näin lyhyen draamallisen toiminnan seurauksena ei kovin syvällisiä merkityksiä ole mahdollista saada tai niitä ei ainakaan pystytä tunnistamaan heti ja nimeämään näin pian kertaluon- toisten harjoitusten jälkeen. Tämä johtopäätös koskee erityisesti kuvapat- sasharjoitusta. Tulevaisuudessa näiden saatujen yleisten oivallusten merki- tys saattaa kuitenkin muuttua paljon suuremmaksi kuin miksi se nyt osat- tiin nimetä. Ja kuten tutkimus osoitti, jo tämä kertaluontoinen draamalli- nen toimintakokonaisuus paransi parien keskinäistä yhteisymmärrystä, vaikutti saatujen uusien näkökulmien ja oppimiskokemusten syvempiä ja kauaskantoisempia merkityksiä kurssilla pohdittukaan.

8.2 Draamaosuuksien toteutus

Kaiken kaikkiaan valitsemieni draamamenetelmien soveltuminen parisuh- dekurssille toteutui hyvin. Onnistunutta toimintaosuutta edesauttoi, että kaikkia kurssille osallistuneita yhdistivät samankaltaiset tarpeet sekä nuori ikä. Lisäksi draamamenetelmä osuuteni oli sijoitettu sellaiseen kohtaan kurssia, että ryhmäytyminen oli lähtenyt jo hyvin käyntiin, joten sen ansi- oista ryhmä oli jo suhteellisen tuttu toisilleen. Lisäksi uskon onnistuneeseen ohjaukseen vaikuttaneen myös sen, että draamamenetelmien käytöstä kurssilla oli kerrottu (tai varoitettu) jo etukäteen. Ryhmä oli helppo ja toi- mintaan herkästi mukaan lähtevä, joten parempaa testiryhmää ja testiym- päristöä en olisi voinut toivoa.

Pari, jonka tarinaa ei käsitelty draamallisissa harjoituksissa ollenkaan, näyttäsi jääneen lopulta ainoaksi selkeäksi epäkohdaksi toimintakokonai- suudessa. Jälkeenpäin tätä asiaa tarkasteltaessa voisin todeta, että olisi ollut parempi, ettei heitä olisi jätetty ulkopuolelle, sillä moni pari koki tämän jälkeenpäin epäoikeudenmukaisena. ”Pois jätetyn” parin tarina olisi varmasti taipunut kuvapatsaaksi, mutta olimme yhdessä kurssin vastuuoh- jaajan kanssa pohtineet, että kolme tarinaa riittää läpikäytäväksi. Ja kuten moni totesi haastatteluissa, liian monen kuvan läpikäyminen olisi ollut puuduttavaa.

Näin ollen olisi kannattanut tehdä niin, että olisin käyttänyt kahden parin tarinaa Peili-harjoituksessa yhden sijaan. Tämä on toisaalta turhaa spekulatiota sen vuoksi, etten tuolloin vielä tiennyt kuinka paljon aikaa tarvitaan harjoitusten läpi käymiseen. Olin alun perinkin tehnyt tietoisien valinnan, että yhden parin tarina jätetään käsittelemättä. Lisäksi vasta jälkeensä minun oli mahdollista todeta, että Peili-harjoituksessa oli kaksi vaihetta, jotka voi jatkossa jättää pois. Roolinvaihdon jätän pois sen haastavuuden ja psykodraamallisen luonteensa takia ja uuden ratkaisumallin näyttöelämänsä vaiheen sen vuoksi, ettei se ollut kokonaisuuden kannalta välttämätön eikä merkittävä. Nyt tiedän, että huomattavasti lyhyempi aika riittää Peili-harjoituksen läpikäymiseksi ja että olisi mahdollista käydä kahden parin tarinat läpi yhden sijaan. Harjoitukset oli kuitenkin testattava ensin, jotta tämä tieto saatiin selville.

Nyt ohjaamassani kokonaisuudessa olin varannut aikaa niin, että neljän parin tarinat olisi varmasti mahdollista käydä kiireettömästi läpi. Jälkeensä vasta pystyin toteamaan, että aikaa jäi hyvin ja ohjelmaa saa muokattua niin, että kaikkien viiden parin tarinat olisi mahdollista käydä läpi kumpaakin menetelmää hyödyntäen. Tarinat tulisi kuitenkin edelleen jakaa siten, että viiden parin kokoonpanolla kolmesta tarinasta tehtäisiin kuvapatsas ja kahdesta tehtäisiin näytelmä Peili-harjoituksella. Olisi myös kysyttävä etukäteen, kuten omassa ohjauksessani tein, ketkä kaksi paria olisi halukkaita näyttämään oman tarinansa. Sijaisnäyttelijöinä voitaisiin käyttää muitakin pareja kuin niitä, joiden tarinat näytellään, eli näyttämään halunneet parit eivät toimisi kuitenkaan sijaisnäyttelijöinä toisilleen. Tällä tavoin neljä paria viidestä saataisiin osallistettua tähän harjoitukseen, jos halukkaita löytyy.

Muutin itse toimintasuunnitelmaa vielä paikan päällä, mikä osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Tämä osoitti minulle, että ohjaajana olen kykenevä elämään tilanteen mukaan ja tekemään nopeita ratkaisuja ja toimivia uusia suunnitelmia. Olen tyytyväinen siihen, että uskalsin luottaa asiantuntemukseeni ja ammattitaitooni ohjaajana. Nyt minun ei tarvitse pohtia ja harmitella jälkikäteen, että ohjaus olisi voinutkin mennä paremmin muodossa, jota en uskaltanut kokeilla.

Jälkeensä myös havaitsin, että olin onnistunut laatimaan kurssille suunnittelemani draamallisen toimintakokonaisuuden aiheesta omaamani hiljaisen tiedon avulla. Minulla on aiempaa kokemusta draamatyöskentelystä niin ohjaamisen kuin ohjattavanakin olemisen osalta, mutta draamatyöskentelyyn ja sen ohjaamisen periaatteista kertovaan kirjallisuuteen en ole aiemmin perehtynyt. Tietyt periaatteet, jotka draamatyöskentely ja sen suunnittelu toimiakseen vaativat, tuli luettua vasta opinnäytettä kirjoittaessani. Huomasin tehneeni ratkaisuni ja valintani juuri näiden kirjallisuudessa esiin tulleiden toimintaperiaatteiden mukaan varsin oma aloitteisesti ja oikeaoppisesti. Tämä vain lisäsi onnistumisen kokemustani ja varmuuttani ohjaajana.

8.3 Aineistonkeruumenetelmien toimivuus

Erityisen onnistunut valinta tiedonkeruumenetelmissäni oli niiden monipuolinen käyttö. Draama, ryhmähaastattelut, havainnoiminen ja kysely täydensivät toinen toisiaan erinomaisesti. Mitä tulee draamaan tiedon tuottamisen menetelmänä, se toimi aivan kuten olin odottanutkin. Tutkimukseni mukaan draamamenetelmien avulla oli mahdollista antaa kokijoilleen uusia näkökulmia ja oppimiskokemuksia sekä parantaa parien keskinäistä yhteisymmärrystä.

Käyttämäni vertailututkimus, jossa tutkittiin soveltavien draamamenetelmien toimivuutta tiedon tuottajana sekä sovellettavuusmahdollisuuksia, tuki saamiani tutkimustuloksia. DRAMA -hankkeen tutkimustulosten mukaan draamametodien avulla on mahdollista tarjota osallistujilleen kokemuksellisuutta, toiminnallisuutta, uusia perspektiivejä sekä itseen että ympäristöön. Lisäksi ne antavat välineitä yksilöllisten ja yhteisöllisten ristiriitojen näkemiseen ja käsittelemiseen ja ovat toimintatapojensa puolesta nopeasti asioiden ytimeen pääsevä tutkimustapa (Mehto 2008, 24–25). Mehdon (2008, 24–25) mukaan saman innostuksen, kokemuksellisuuden, empatian ja jakamisen tunne voi myös antaa tutkijalle paremman kuvan kohderyhmästä. Näin tapahtui myös omassa tutkimuksessani, joten voisin todeta tutkimukseni vastaavan myös onnistuneesti tämän tutkimuksen tuloksia.

Kuten jo aiemmin totesin, oma esioletus ja esitieto tutkittavasta aiheesta tulisi olla selkeä, jotta pystyisi tiedostamaan paremmin omat motiivit toiminnan taustalla ja näin välttää ohjailua itse haluamaan suuntaan. Huolimatta siitä, että onnistuin pysyttelemään riittävän etäällä ryhmästä ja enemmän kuuntelijan ja havainnoijan roolissa, draamaharjoituksissa olisin voinut esittää vähemmän ohjailevia kysymyksiä. En siis ollut riittävästi teroittanut itselleni, että omat tavoitteeni ja odotukseni tulisi tiedostaa riittävän selkeästi vielä hetkeä ennen ohjausta juuri tällaisten virheiden vuoksi. Vuosi sitten laatimassani tutkimussuunnitelmassa olin selvin sanoin tästä aiheesta todennut: *”Sen sijaan, että pitäisin mielessä tutkimuksen punaisen langan, kuinka saada parit ymmärtämään tosiaan paremmin draamallisin keinoin, saattaisin vahingossa lähteä hakemaan sitä, miten omat odotukseni tapahtumien kulusta toteutuvat.”* Olisi voinut näin olen olla hyvä, että olisin lukenut tämän suunnitelman läpi hetkeä ennen ohjaamista.

Oman läsnäolon dominoiva vaikutus tapahtumien kulkuun pitäisi eliminoida aina mahdollisimman pieneksi, jotta olisi mahdollista nähdä kuinka tilanteet oikeasti etenisivät. Ei siis saisi odottaa liikaa jotain tiettyä tapahtuvan eikä varsinkaan johdatella ryhmää ajattelemaan tietyllä tavalla. Tutkimuksessani oli nimenomaan tarkoitus testata valitsemieni draamametodeja ja katsoa, kuinka ne tällä ryhmällä toimivat. Tarkoituksena oli saada tilanteet toimimaan aidosti omalla painollaan johdattelematta sitä mihinkään suuntaan. Näin olisi mahdollista saada luotettavaa tietoa siitä, kuinka metodit toimivat tällä kohderyhmällä. Uskon kuitenkin, etteivät välillä lipsahtaneet johdattelevat kysymykseni ohjaustilanteessa vaikuttaneet merkittävästi siihen, kuinka tapahtumat etenivät harjoitusten aikana. Uskon,

että ohjaustilanteet toimivat omalla painollaan antaen luotettavaa tietoa niiden toimivuudesta.

Itse haastattelutilanteissa olin riittävän keskittynyt siihen, etten esittäisi johdattelevia kysymyksiä. Pyrin ottamaan nämä seikat huomioon myös kyselylomakkeessani niin, ettei mikään kysymys sisältänyt odotusta mistään. Toisaalta, kyselylomakkeeseen laatimani monivalintavastausvaihtoehdot kuitenkin paljastivat vastaajille omat ennakko-oletukseni. En kuitenkaan usko, että antamieni vastausvaihtoehtojen johdatusvoima olisi ollut merkittävä tulosten kannalta, sillä vastaajilla oli mahdollisuus itse valita vaihtoehdot sekä vastata omin sanoin.

Lisäksi ryhmähaastattelulla keräämäni tiedot täydensivät kyselylomakkeella saatuja tietoja ja auttoivat ymmärtämään sekä selkiyttämään saatuja vastauksia. Menetelmänä ryhmähaastattelu oli erittäin sopiva tälle ryhmälle, sillä aikaa oli vähän ja koetuista asioista oli kulunut niin vähän aikaa, että muu ryhmä varmasti edesauttoi muistamaan kurssiin liittyviä erilaisia seikkoja. Ryhmähaastattelu oli myös helppo toteuttaa senkin vuoksi, että haastattelun muodon ei tarvinnut olla mitenkään jäykkä vaan siinä oli mahdollista edetä tilanteen mukaan. Kysymyksien järjestystä pystyi hyvin vaihtelemaan ja oli mahdollista esittää lisäkysymyksiä. Olin toivonut, että haastattelutilanne synnyttäisi keskustelua ryhmäläisten välille niin, ettei minun itse tarvitsisi siihen osallistua. Näin olisin pystynyt havainnoimaan ja kirjamaan syntyneitä ajatuksia ulkopuolisemmin. Mitään suurta ryhmäkeskustelua ei kuitenkaan syntynyt vaan tilanne eteni pitkälti esittämieni kysymysten mukaan. Onneksi olin laatinut itselleni kysymysrunгон.

Hirsjärven ja Hurmeen (1995, 104) mukaan kokematon haastattelija saattaa epäonnistua mm. haastattelun aloituksessa menemällä suoraan asiaan tai siinä ettei hän anna tarpeeksi aikaa vastauksille, koska pelkää hiljaisuutta. Hän ei myöskään ehkä kuuntele tarpeeksi vastauksia seuraavaa kysymystä varten tai sitten hän antaa haastateltavien vaikeuden tai ujouden vaikuttaa omaan käyttäytymiseensä. Mielestäni en itse sortunut mihinkään näistä Hirsjärven ja Hurmeen (1995) luettelemista ”aloittelijan virheistä”, mihin olen oikein tyytyväinen. Toisaalta haastattelua helpotti ryhmän helppo luonne sekä se, että olin ollut itsekin osa ryhmää koko kurssin ajan. Olin myös ainoa ohjaaja, joka oli paikalla kurssin alusta loppuun.

Havainnointi tiedonkeruunmenetelmänä taas ei tuottanut niin suurta tietomäärää tutkimastani aiheesta kuin aluksi oletin, sillä ohjaaminen ja tilanteen hallinnassa pitäminen veivät lähes kaiken huomioni. Lisäksi minun on myönnettävä, että havainnointi todella vaatii riittävää ammattitaitoa menetelmän hallitsemiseen, sillä hetkinä, jolloin rauhallinen hetki havainnointiin avautui, oli hankalaa havaita juuri mitään. Havainnointi siis vaatii harjaantunutta silmää.

Tieto, jota sain kerättyä havainnoin avulla, liittyi vahvasti siihen, miten koin ilmapiirin ja osallistujien innostuneisuuden tai aktiivisuuden tason menetelmien aikana. Kuten haastatteluista kävi ilmi, havaitsemani hiljaisuus ja poissaolevat olemukset Peili-harjoituksen aikana todella tarkoitti-

vat sitä, että tämän harjoituksen seuraaminen oli koettu puuduttavaksi. Kuvapatsasharjoitus sen sijaan aiheutti selvästi suurempaa kiinnostusta ja aktiivisuutta ryhmässä, mikä oli selvästi havaittavissa. Toisaalta se oli oletettavaakin, sillä ensimmäinen Patsasharjoitus osallisti kaikki tasapuolisesti toisin kuin Peili-harjoitus.

Kyselylomakkeeni oli mielestäni riittävän kattava ja helpporakenteinen. Pysin myös laatimaan sen sellaiseksi, että osallistujat eivät kokisi ahdistusta sen täyttämisestä. Pidin kokonaisuudet selkeinä ja yksinkertaisina ja kohdistin kysymykset mittaamaan tuloksia, joita oli tarkoituskin mitata eli draamamenetelmien ja kokonaisuuden toimimista. Kysymykset olin suunnitellut myös toinen toisiaan tukeviksi. Kyselyn tarkoitus oli myös antaa mahdollisuus anonyymeihin kommentteihin, mikä olikin oleellisen tärkeää riittävän kritiikin saamiseksi suunnittelemistani menetelmistä, kokonaisuudesta sekä omista taidoistani ohjaajana.

Kuten jo aiemmin totesin, kysely ei keskittynyt mittaamaan saatujen kokemusten/oivallusten merkityksiä kokijalleen, eikä niiden aikaan saatuja vaikutuksia suhteelle, mutta tällaisten asioiden esille tuleminen ja tunnistaminen näin pian kokemusten jälkeen ei välttämättä olisi ollut edes mahdollista.

8.4 Tutkimuksen soveltuvuus ja sovellettavuus

Opinnäytetyö soveltui erityisen hyvin tarkoitukseensa ja käyttämiäni menetelmiä ja tuottamaani tietoa niiden toimivuudesta on mahdollista soveltaa myös muihin konteksteihin kuin Virtaa välillämme - parisuhdekursseille. Menetelmät on suunniteltu konfliktitilanteiden tarkastelua varten, ja koska konfliktitilanteet eivät kuulu vain parisuhteeseen on vaihtoehtoja toisenlaisiin toimintaympäristöihin monia. Lisäksi käyttämiäni draamamenetelmien toimivuudesta saatua tietoa sekä menetelmillä tuotettua tietoa voidaan hyödyntää myös jossain muussa draamaan tai konfliktitilanteisiin liittyvässä toiminnassa tai tutkimuksessa.

Olen hahmotellut mielessäni draamallisia harjoituksia koulutuksiin, joiden tarkoituksena on edistää esimerkiksi työhyvinvointia. Draamaharjoitukset voisivat keskittyä esimerkiksi työhaastatteluihin, irtisanomisiin tai asiakaspalveluun liittyviin konfliktitilanteisiin tarjoten välineitä niiden käsittelemiseksi. Olisi vain löydettävä samantyyppinen käsiteltävien aiheiden turvallisuuden varmistustapa kuin tutkimuksessani käytetty ennakkotehtävä.

Jatkossa minua kiinnostaisi tutkia, millaisia merkityksiä käyttämiäni menetelmien aikaansaamat oppimiskokemukset saivat parien elämässä ja millaisia vaikutuksia näillä oppimiskokemuksilla on heidän arjessaan. Lisäksi haluaisin tutkia, miten draamamenetelmillä on mahdollista parantaa suhteen laatua ja sitä, miten se suhteessa ilmenee. Olisi kiinnostavaa myös

tutkia, millaisia *tunne*kokemuksia draamamenetelmillä on mahdollista saada ja millaisia vaikutuksia niillä on oppimiseen.

Haluaisin myös voida tutkia syvemmin ja kauemmin saman ryhmän kanssa erilaisia tilanteita, tunteita ja tulkintoja sekä selvittää, millaisia merkityksiä ja vaikutuksia tällaisella pidempiaikaisella draamatoiminnalla olisi niin yksilöille, yhteisöille, ryhmille kuin pariskunnillekin. Lisäksi minua kiinnostaisi kehittää ja testata myös toisenlaisia draamapainotteisia toimintakokonaisuuksia joko parisuhdekursseilla tai muissa toimintaympäristöissä.

9 LÄHTEET

Ahonen, K. 1994. Draamaopetus ja yhteistoiminnallinen oppiminen. Teoksessa Lehtonen, J. & Tantt- Knapp, H. (toim.) *Draama. Nyt. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja opettajankoulutuslaitos, 88-90.

Blatner, A. 1997. Toiminnalliset menetelmät terapiassa ja koulutuksessa. Psykodraaman ja sosiadraaman tekniikat käytäntöön sovellettuna. Suomentanut Riitta Virkkunen. Suomen morenoinstituutin julkaisusarja nro 2. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. 8. painos. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Esslin, M. 1980. *Draaman perusteet*. Jyväskylä: K.J. Gummerus Osakeyhtiön Kirjapaino.

Heikkinen, H. 2005. *Draamakasvatus. Opetusta, taidetta, tutkimista!* Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Heikkinen, H. 2001. Pohdintaa draamakasvatuksen perusteista. Teoksessa Korhonen, P. & Ostern, A. (toim.) *Katarsis. Draama, teatteri ja kasvatus*. Jyväskylä: Atena kustannus Oy, 84 -86.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1995. *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15. painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Jääskä, P. 1995. Ilmaisukasvatus osana taiteen perusopetusta - ilmaisutaitoa vai teatteri-ilmaisua? Teoksessa Lehtonen, J. & Lintunen, J. (toim.) *Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta 2*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja opettajankoulutuslaitos, 277-278.

Kauppila, R., A. 2007. *Ihmisen tapa oppia. Johdatus sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ketonen, P. 2008. *Tarinatteatteri tiedon keräämisessä*. Teoksessa Mehto, K. (toim.) *Draamamenetelmät ja tieto. Teatterin ja teknologian kohtaamia*. Helsinki: Yliopistopaino, 46.

Klaavu, R. 2005. Virtaako välillämme? Miten parisuhdekurssin tavoitteet täyttyivät osallistujien kokemuksen mukaan. Pieksämäen Diakonia ammattikorkeakoulu. Diakoninen sosiaali, terveys- ja kasvatusalankoulutusohjelma. Opinnäytetyö. Sivusto päivitetty 19.3.2010. Ylläpitäjä Diakonia ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.3.2010. [http://kirjastot.diak.fi/files/diak lib/Pieksamaki2005/klaavuriikka.pdf](http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Pieksamaki2005/klaavuriikka.pdf)

Kujasalo, P. 1994. Draamaopettaja- kasvattaja vai teatteriohjaaja? Teoksessa Lehtonen, J. & Tanttu -Knapp, H. (toim.) Draama. Nyt. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja opettajankoulutuslaitos, 34- 37.

Lankinen, K. 2005. Virtaa välillämme. Kirkon perheasiat. Työkirja.

Lintunen, J. 1995. Kokemuksellinen oppiminen ja pedagoginen draama. Teoksessa Lehtonen, J. & Lintunen, J. (toim.) Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta 2. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja opettajankoulutuslaitos, 109-116.

Malinen, V. & Kumpula, S. 2007. Unelma paremmasta parisuhteesta, navigointiopas aikuissuhteeseen. Väestöliitto. Minerva Kustannus Oy.

Markman, H., Stanley, S. & Blumberg, S. L. 1997. Riitele rakentavasti. Parisuhde paremmaksi. Juva: WSOY- Kirjapainoyksikkö

Mehto, K. 2008. Tutkiva teatteri -metodi ja mahdollisuus. Teoksessa Mehto, K. (toim.) Draamamenetelmät ja tieto. Teatterin ja teknologian kohtaamisia. Helsinki: Yliopistopaino, 6-7.

Mehto, K. 2008. Tutkimus, tausta, metodit. Teoksessa Mehto, K. (toim.) Draamamenetelmät ja tieto. Teatterin ja teknologian kohtaamisia. Helsinki: Yliopistopaino, 11-25.

Miller, S., Miller, P., Nunnally, E., M., & Wackman D., B. 2003. Suhdetaitoja elämän kumppaneille jotka haluavat päästää irti vanhasta ja oppia jotain parempaa. 3. painos. Vammalan Kirjapaino Oy.

Morenolaisen psykodraaman kouluttajayhdistys ry (Mopsi). Koulutusstandardit. n.d. Järjestön kotisivut. Viitattu 19.3.2010. <http://www.mopsi.org/koulutusstandardit.html>

Owens, A. & Barber, K. 1998. Draama toimii. Helsinki: JB-kustannus.

Owens, A. & Barber, K. 2002. Draama suunnistus – prosessidraaman arvionti ja reflektointi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Porio, A. & Porio, I. 1989. Parisuhde paremmaksi. Juva: Wsoy:n graafiset laitokset.

Prashnig, B. 1996. Eläköön erilaisuus - oppimisen vallankumous käytännössä. Paremmen elämisen, oppimisen ja työskentelyn opas. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Pyykkö, A. 1999. Tarinateatteri Mielikuva (toim.) Tarinateatteri. Blayback theatre. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy, 72–79.

Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajalle. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Rooyackers, P. 1994. Draamaleikkikirja. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Rytkönen, O. & Hautsalo, K. 1999. Laadukas parisuhde. Onnea ja vuorovaikutusta. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Salmivaara, I. 1994. Pedagogista draamaa vai teatteria? Teoksessa Lehtonen, J. & Tantt -Knapp, H. (toim.) Draama. Nyt. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja opettajankoulutuslaitos, 27- 29.

Suihko, K. 1995. Pedagoginen draama sosiaalisten roolien oppimisen välineenä. Teoksessa Lehtonen, J. & Lintunen, J. (toim.) Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta 2. Jyväskylä. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja opettajankoulutuslaitos, 141.

Teerijoki, P. 2001. Pragmatismi. Teoksessa Ostern, A.-L. (toim.) Laatu ja merkitys draamaopetuksessa. Draamakasvatuksen teorian perusteita. Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino, 73.

Teerijoki, P. & Lintunen, J. 2001. Kohtaamisia eri tiloissa -osallistavan teatterin näyttämöt. Teoksessa Korhonen, P. & Ostern, A. (toim.) Katarsis. Draama, teatteri ja kasvatus. Jyväskylä: Atena kustannus Oy, 132.

Vaaranen, H. 2007. Parisuhdepalapeli. Nuorten aikuisten parisuhteet. Helsinki: Kotimaa-Yhtiöt/Kirjapaja.

Verkkoluotsi. Pedagoginen käsikirjoitus. Sosio-konstruktiovinen oppimiskäsitys. Chydenius-instituutti. n.d. Viitattu 13.3.2010. http://verkkoluotsi.chydenius.fi/salatutsivut/pedagoginen/oppimiskasitykse/sosio_konstruktiovinen.html

Verkkotutor. Kolb, D. Kokemusperäisen oppimisen malli. 1984. Päivitetty 31.12.2002. Päivittäjä Päivi Mäkinen. Viitattu 12.4.2020. <http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/kokem.htm#Kokemusper%C3%A4isen>

Virtaa välillämme -parisuhdetoimintaa. n.d. Toiminnan kotisivut. Viitattu 10.1.2010. <http://www.virtaavalillamme.fi/index.php>

Vähänikkilä, R. 1995. Draama on viestintää. Teoksessa Lehtonen, J. & Lintunen, J. (toim.) Draama. Elämys. Kokemus. Kirjoituksia ilmaisukasvatuksen alalta 2. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja opettajankoulutuslaitos, 123–127.

b)oppineeni uutta kumppanistani	Kyllä	Ei
c)yhteenkuuluvuudentunteemme lisääntyvän	Kyllä	Ei
d)siteen välillämme vahvistuvan	Kyllä	Ei
e)oppineeni uutta suhteestamme	Kyllä	Ei
f)saanamme välineitä suhteen hoitamiseen	Kyllä	Ei
g)muuta, mitä?		

DRAAMALLISIA HARJOITUKSIA KOSKEVAT ARVIOINTIKYSYMYKSET
LAUANTAIN
SUUTTUMUS- JA RISTIRIIDAT TEEMAN
OSALTA

1.Draamallisten osuuksien luonnetta mittaavat kysymykset

(Valitse kolme sopivinta vastausvaihtoehtoa)

Draamalliset osuudet olivat mielestäni:

a)hauskoja	Kyllä	
b)helppoja	Kyllä	
c)toimintaan sopivia	Kyllä	
d)innostavia	Kyllä	
e)monipuolisia	Kyllä	
f)mielekkäitä	Kyllä	
g)mielenkiintoisia	Kyllä	
h)helposti osallistavia	Kyllä	
i)vaikeita	Kyllä	
j)toimintaan epäsopivia	Kyllä	
k)tylsii	Kyllä	
l)lapsellisia	Kyllä	
m)muuta, mitä?		

2.Draamallisten osuuksien kestoa mittaavat kysymykset

Draamalliset harjoitukset olivat

a)riittävän pitkiä	Kyllä	Ei
b)liian pitkiä	Kyllä	Ei
c)liian lyhyitä	Kyllä	Ei
d)liian nopeatempoisia	Kyllä	Ei
e)muuta, mitä?		

3.Draamallisten osuuksien ohjaustatilanteen laatua mittaavat kysymykset

a)ohjeistus draamaosuuksiin oli selkeää	Kyllä	Ei
b)tila oli riittävän kokoinen harjoituksille	Kyllä	Ei
c)kuuluvuus/näkyvyys oli riittävä harjoitusten aikana	Kyllä	Ei

d)tilan lämpötila oli sopiva	Kyllä	Ei
e)muuta huomioitavaa:		

4. Draamallisten menetelmien osallistamiskykyisyyttä mittaavat kysymykset

a)harjoitukseen oli helppo osallistua	Kyllä	Ei
b)harjoituksia oli helppo seurata	Kyllä	Ei
c)harjoitukset innostivat jatkamaan ja pysymään mukana	Kyllä	Ei
d)harjoitukseen osallistumista vaikeuttaneet seikat:		

e)harjoitukseen osallistumista helpottaneet seikat:

f)muuta huomioitavaa:

5. Draamallisten menetelmien ohjaajan taitoja mittaavat kysymykset

a)ohjaaja oli selkeä ja johdonmukainen	Kyllä	Ei
b)ohjaaja otti huomioon kaikki ryhmäläiset tasapuolisesti	Kyllä	Ei
c)ohjaaja oli tehtävässään asiallinen ja ammattimainen	Kyllä	Ei
d)lisäkommentteja edellisiin kysymyksiin:		

e)Parasta ohjaajan työskentelyssä oli:

f)Kehittämisen varaa ohjaajan työskentelyssä oli:

6. Draamallisten menetelmien tavoitteiden toteutumista mittaavat kysymykset

(Valitse kolme kokemusta parhaiten vastaavaa vaihtoehtoa)

Ristiriita ja suuttumus-teeman draamallisten osuukien vuoksi koen:

a)saaneeni uusia näkökulmia ristiriitatilanteisiin	Kyllä
b)oppineeni itsestäni uutta	Kyllä
c)oppineeni kumppanistani uutta	Kyllä
d)oppineeni uutta suhteestamme	Kyllä
e)oppineeni tunnistamaan omia taustalla vaikuttavia tunteitani ja motiivejani ristiriitatilanteissa	Kyllä
f)pystyvänä ilmaisemaan itseäni paremmin	Kyllä
g)kumppanini pystyvän ilmaisemaan itseään paremmin	Kyllä

- h)kumppanini ymmärtävän minua paremmin
- i)muuta, mitä?

Kyllä

7.Kokonaisarviointi draamallisista osuuksista

a)Parasta menetelmissä oli:

b)Huonointa menetelmissä oli:

c)Kehittämisehdotuksia menetelmiin:

8. Kokonaisarviointi kurssista

a)Koko kurssissa oli parasta:

b)Minkä olisin toivonut olevan toisin?

C)Kehittämisehdotuksia kurssiin:

d)Muuta:

Kiitoksia vastauksistanne ja yhteistyöstä! :)

OMA ESITTELYNI JA ENNAKKOTEHTÄVÄ ENNEN KURSSIA

Hei!

Olen 24-vuotias ohjaustoiminnan artemi-opiskelija Hämeen ammattikorkeakoulusta ja olen tekemässä opintojeni viimeistä vaihetta eli opinnäytetyötäni. Aiheekseni olen valinnut draaman käytön parisuhdekursseilla. Tutkin draamamenetelmien soveltuvuutta parisuhdekursseilla ja kuinka niiden avulla saisi edistettyä parien keskinäistä yhteisymmärrystä. Erityisesti olen kiinnostunut siitä, kuinka ristiriitatilanteita voisi tarkastella rakentavasti, turvallisesti ja hauskasti draaman keinoin. Tavoitteenani draaman kautta ovat:

- **tarjota uusia näkökulmia ja tapoja tulkita asiaa/ongelmaa**
- **kehittää taitoa tarkastella asioita toisesta perspektiivistä**
- **kehittää kykyä ymmärtää ja oivaltaa omia motiiveja ja taustaa tilanteiden takana**
- **taitoa ymmärtää toista ja toisen näkökulmaa**
- **toisen näkökulman kunnioittamista**
- **omien näkökulmien esille tuomista rakentavalla tavalla**

Olen valinnut draamamenetelmiksi Virtaa Välillämme -kurssille sellaisia harjoituksia, jotka olisivat

- **tarkoitukseen soveltuvia**
- **mielekkäitä**
- **innostavia**
- **helppoja**
- **matala kynnyys osallistua**
- **monipuolisia**
- **hauskoja**
- **turvallisia ja**
- **tavoitteellisia**

Valitsin tämän aiheen siksi, että vuosi sitten mietin paljon omaa parisuhdettani, sen kehittymistä ja siihen liittyvistä erilaisista ristiriitatilanteista selviytymistä. Halusin, että voisinkin jollakin tapaa omia kokemuksiani ja oivalluksiani hyödyntäen auttaa muitakin nuoria ihmisiä, jotka ovat painiskelleet suhteessaan samojen asioiden kanssa kuin minäkin. Niitä oivalluksia, joita itse olen saanut parin vuoden aikana omassa suhteessani, haluaisin yrittää antaa draaman tarjoamien mahdollisuuksien kautta muillekin.

Olen osallistunut itse kahteen eri tämän seurakunnan järjestämään parisuhdekurssiin keväällä 2009 ja pidin niistä todella paljon. Oli hienoa, kun oman kumppanin kanssa sai puhua aiheista, joita ei ihan heti olisi tullut mieleen ottaa esille. Lisäksi se, että näille keskusteluille oli varattu oma ohjattu aikansa ja tilansa, oli hieno juttu.

Osallistun Virtaa Välillämme -kurssiin kaikkina kolmena päivänä niin ohjaajana kuin ohjattavanakin. Kurssin lopuksi haastattelen ja kerään palautetta kurssille osallistuneilta draamapainotteisista ohjauksistani, oppimiskokemuksista sekä kehittämisideoista. Annan myös mukaan kotona täytettävän kyselylomakkeen, valmiiksi kirjekuoreen laitettu-

na postimerkkeineen, jotta minulle elintärkeä palaute ja vastaukset löytäisivät myös takaisin :)

Ennen kurssin alkua annan jokaiselle parille pienen ennakkotehtävän mietittäväksi, ohjeet löytyvät alta.

Talviterveisin:
Heta Jonsson

Ennakkotehtävä:

1. Miettikää jokin kokemanne ristiriitatilanne, jonka haluaisitte jakaa kurssilla
- Ristiriitatilanteen tulisi olla selvitetty (tarkoitus ole ryhtyä puimaan vanhoja selvittämättömiä riitoja)
2. Kumpikin osapuoli kirjoittaa oman kokemuksensa paperille, ja miettii valitusta ristiriita-tilanteesta seuraavia kysymyksiä:
  - Miten ristiriitatilanne sai alkunsa?
  - Kuka tai mikä aiheutti sen?
  - Vaikuttiko jokin itse tilanteeseen liittymätön asia ristiriita-tilanteen syntymiseen?
  - Miltä sinusta tuntui ristiriitatilanteen aikana?
  - Mitä ajattelit toisesta osapuolesta?
  - Kuka tai mikä päätti riitatilanteen?
3. Keskustelkaa kirjoituksistanne yhdessä, kiinnittäkää huomiota siihen, poikkeako jokin kohta omassa kirjoituksessa toisen näkemyksessä paljonkin
4. Tilanteita saa myös kirjoittaa useamman ylös samalla periaatteella kuin ensimmäisen, jos siltä tuntuu 😊
5. Ottakaa kirjoittamanne **kuvaukset** ja pohdinnat tilanteesta **mukaan kurssille**

Kiitokset ja kurssilla nähdään !

VIRTAA VÄLILLÄMME -KURSSIN OHJELMARUNKO JA AIKATAULUTUS

Virtaa välillämme parisuhdekurssi helmikuu 2010

Perjantai klo:18–21.00

Teema tunteiden tunnistaminen (kokonaiskesto n. 3h):

Ohjaajaparin ja teeman esittely 5min
 Isäntäparin informaatio käytännön asioista 5min
 Pelisäännöt 10min
 Virittävä tehtävä 30min
 Alustus 15min
 Välipala 20min
 Alkulämmittely n.5min
 Teematehtävä; tunneharjoitus 70min
 Keskustelu 15min
 Päätös 10min

Lauantai klo: 10.00–17.00

Teema rakastumisesta rakkauteen (lyhennetty versio, kesto n.2h):

Teeman esittely 5min, Virittävä tehtävä 10min, Alustus 15min, Ryhmäytymisharjoitus 10min, Teematehtävä n.85min, Lounastauko 60min

Teema suuttumus ja ristiriitojen ratkaisu (Hetan draamallinen ohjauskokonaisuus, kesto 4h):

Alustus	13.00–13.15
Lämmittelyharjoitus	13.15–13.45
Kuvapatsasharjoitus 3x20min	13.45–14.45
Tauko	14.45–15.15
Peiliharjoitus	15.15–16.00
Anteeksiantamisharjoitus	16.00–16.30
Purku	16.30–17.00

Sunnuntai klo: 10.00–17.00

Teema intohimo, seksuaalisuus ja hellyys n.3h:

Teeman esittely 5min, Virittävä tehtävä 20min, Alustus 15min, Lämmittelyharjoitus 10min, Teematehtävä 50min, Välipala 20min, Teematehtävä jatkuu 20min, Keskustelu ja parikeskustelu 30min, Päätös 5min

Teema arkirakkaus kesto n.3h

Uuden ohjaajaparin ja teeman esittely 10min, Lämmittelyharjoitus, Virittävä tehtävä 30min, Alustus 15min, Teematehtävä 50min, Välipala 20min, Teematehtävä jatkuu 30min, Keskustelu 15min, Päätöskeskustelu 30min

DRAAMALLINEN OHJAUSVAIHTOEHTO VIRTAA VÄLIL- LÄMME -KURSSILLE – uusi ohjauskokonaisuus suuttumus ja ristiriidat -teemaan

Suunnittelija Heta Jonsson, ohjaustoiminnan artonomi (AMK)

1. Toiminnan lähtökohdat

Taustatiedot:

- Draamallinen toimintakokonaisuus suuttumus ja ristiriitojen ratkaisu – teemaan on esitettävä viiden parin ryhmällä Virtaa välillä kurssilla 2010. Työ tehtiin toiminnalliseksi opinnäytetyöksi Hämeen ammattikorkeakoululle (HAMK) ja suunniteltu draamakokonaisuus on työn valmis produkti. Opinnäytetyön nimi on *Draama parisuhteen apuna – Draamallisten menetelmien käyttö parisuhdekursilla*.
- Toimintakokonaisuus on suunniteltu kurssille, jossa on osallistujina **viisi** paria, mutta pienillä muutoksilla sen käyttöä on mahdollista soveltaa myös neljän tai kuuden parin kanssa.

Kohderyhmän ominaispiirteet on huomioitu myös tässä toimintakokonaisuudessa seuraavasti:

- Kurssille osallistuvia pareja yhdistää tarve vahvistaa suhdetta omaan kumpaniinsa sekä saada välineitä suhteen hoitamiseen sekä tasapainoisen että yhteisen hyvän ylläpitämiseen
- Ennen jokaista kurssia parit haastatellaan ja heidän ilmaisemansa tarpeet sekä suhteen tila käyvät ilmi näistä haastatteluista
- Kurssin tavoitteena on antaa pareille tehtäviä ja aiheita, jotta he voivat itse oivaltaa ja oppia. Ohjaajien tarkoituksena ei ole jakaa ohjeita ja neuvoja, vaan tarjota vertaistukea
- Ammattilaisilla ja tittelleillä ei ole merkitystä näillä kursseilla, joten ne jätetään jokaisen omaan tietoon, ellei joku välttämättä tahdo näitä asioita jakaa muille kurssilaisille
- Kurssilla noudatetaan ehdotonta luottamusta; mitä kurssilla kerrotaan ja jaetaan jää myös sinne

2. Draamaohjaamisen tavoitteet

Toiminnan päämäärät:

- Kehittää osallistujien kykyä ymmärtää toista osapuolta ristiriitatilanteissa, antaa uusia näkökulmia ristiriitatilanteisiin, oppia uutta itsestä
- Kehittää parien suhtautumista ristiriitoihin sekä ristiriitojen rakentavaa käsittelyä
- Kehittää taitoa kunnioittaa toista ja toisen mielipiteitä
- Kehittää taitoa ymmärtää omaa käyttäytymistä ja itseilmaisua
- Hauska ja opettavainen työskentelymuoto tärkeän ja vaikeankin aiheen käsittelemiseksi

Toiminnan kokonaistavoite ryhmän (ja yksilön) kannalta:

- Uuden oppiminen, ymmärtävämpi, tasapainoisempi ja positiivisempi suhtautuminen ristiriitoihin sekä toisen erilaisuuteen
- Yhteisymmärryksen parantuminen pariskuntien välillä
- Parisuhteen laadun parantuminen
- Onnistunut ryhmäytyminen, josta seuraa rento, turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri
- Toisilta oppiminen, vertaistuki

Tavoitteiden ja toimintastrategioiden kohtaaminen:

- Aihe koskee yhtä parisuhteen tärkeimmistä osa-alueista, sillä ymmärtämättömyys tästä aiheesta ongelmien kasautuessa saattaa johtaa suhteen päättymiseen - > valitut menetelmät antavat mahdollisuuden tämän riskin pienentämiseen
- Valitut ohjausmenetelmät tukevat kollektiivista oppimista, (yhteistoiminnallisuus, vertaistuki, toisilta oppiminen, yhteisesti koettujen aiheiden jakaminen)
- Menetelmät tarjoavat hauskan ja turvallisen tavan käsitellä tärkeää ja vaikeaa aihetta
- Menetelmät antavat monipuolisesti uusia näkökulmia ristiriitatilanteisiin
- Menetelmillä on mahdollista osallistaa kaikki paikalla olijat

3. Draamatoiminnan ohjeistus

Ohjaajan tulee ottaa ohjauksessaan huomioon seuraavia asioita:

- Antaa tilaa osallistujien omille ajatuksille, oivalluksille ja tulkinnoille
- Ei tarjoa omia näkemyksiään ja tulkintojaan ohjaustilanteessa
- Pysyä riittävästi taustalla ja olla samalla tasolla osallistujien kanssa
- Olla selkeä ja johdonmukainen ohjeistuksessa
- Pysyä aikataulussa
- Oltava avoin muutoksille ryhmäläisiltä tulevan palautteen mukaan

Toiminnan kulku:

Draamakokonaisuuden aikataulu, kokonaiskesto 4h:

- Alustus	13.00–13.15
- Virittävä tehtävä*	13.15–13.45
- Kuvapatsasharjoitus 3x20min	13.45–14.45
- Tauko	14.45–15.15
- Rekonstruktioharjoitus**	n.15.15–16.00
- Lyhyt tauko	10 min!
- Anteeksiantamisharjoitus***	n. 16.00–16.30
- Purku	n. 16.30–17.00

*Muokattu versio VV -kurssin alkuperäisestä toimintamallista

**45min oli yhden parin tarinan käsittelyyn liian pitkä aika, joten kannattaa käsitellä kahden parin tarina tässä ajassa (2x22min)

***Muokattu versio VV -kurssin alkuperäisestä toimintamallista

- Alustuksen (PowerPoint-esitys ym.) jälkeen siirrytään lämmittelyharjoitukseen, jonka jälkeen päästään varsinaisiin draamaharjoituksiin
- Ohjaajan tulee selostaa lyhyesti, mitä draamaharjoituksissa tehdään ja mikä on niiden tarkoitus.
- Aloitetaan kuvapatsasmenetelmällä, jonka avulla käsitellään max. kolmen parin tarinat. Tauon jälkeen siirrytään Peili-harjoitukseen, jonka avulla käsitellään jäljelle jääneiden pariin tarinat (1-2 paria).
- Peili-harjoituksen jälkeen pidetään lyhyt tauko, jonka jälkeen siirrytään anteeksiantamisharjoitukseen (joka ei ole enää draamaharjoitus). Tämä tehtävä voidaan antaa myös kotitehtäväksi, jos aika loppuu kesken.
- Anteeksiantamisharjoituksen jälkeen pidetään draamaharjoitusten purku.

Ohjaajan ohjeet:

- Draamamenetelmien avulla käsiteltävät tarinat tulee olla pohdittuna ja kirjoitettuna ylös jo etukäteen ennen kurssia lähetetyllä ennakkotehtävällä. Tarinat ovat siis pariin oikeasti kokemia ja jo selvitettyjä tilanteita.
- Ristiriitatarinat tuodaan ohjaajalle ennen suuttumus ja ristiriidat teemaa, jotta ohjaaja ehtii tutustua niihin (n.15-20min riittänee niiden läpilukemiseen).
- Ennen toimintaan ryhtymistä on valittava, mitkä tarinat käsitellään kuvapatsasmenetelmällä ja mitkä jäävät käsiteltäviksi Peili-harjoituksen avulla.
- Valinta tapahtuu siten, että ohjaaja kysyy pareilta, ketkä haluisi esittää tarinansa näyttelemällä (Peili-harjoitus). Jos näyttelemään halukkaita pareja on useampia kuin kaksi, tehdään arvonta ja jos kaikille on ihan sama, ohjaaja tekee valinnan.
- Ohjaajan tulee tehdä kuitenkin selväksi, että kyse ei ole mistään haastavasta näyttelemisestä, jotta pystyttäisiin välttämään se, ettei kukaan halua näytellä. Tämä siksi, että kumpaakin menetelmää olisi hyvä käyttää, jotta kokonaisuus olisi riittävän monipuolinen ja vaihteleva.
- Loppujen pariin tarinoita käytetään kuvapatsasmenetelmässä, joka ei siis vaadi näyttelemistä, ja joka aloittaa draamalliset harjoitukset.

Ohjaustilan järjestely ja materiaalit:

- Tilan tulee olla sopivan intiimi mutta kuitenkin riittävän iso liikkumiseen
- Tuolien siirtelyn tulee olla esteetöntä ja ne on voitava asettaa ympyrän muotoon
- Tilassa tulee olla jokin seinä tai muu taso, jolle voi heijastaa PowerPoint esityksen tai kalvoja
- Tarvitaan tietokone, videotykki, kyniä ja erivärisiä papereita, Virtaa välillämme työkirja sekä lämmittelyharjoitukseen symboliesineet (valmiit esineet Virtaa välillämme välineistä)

Tavoitteiden saavuttamisen arviointi:

- Ohjaaja voisi jakaa kyselylomakkeet kaikille osallistujille draamamenetelmien tavoitteiden ym. toteutumisesta, jotka tuotaisiin takaisin viimeistään kurssin viimeisellä kerralla
- Ohjaajan olisi hyvä kirjoittaa muistiin kurssilaisten kertomia kokemuksia draamamenetelmistä ja oppimiskokemuksista heti paikanpäällä -> voidaan hyödyntää menetelmien kehittämisessä tai mainostuksessa

4. Harjoitusten ja muun toiminnan ohjeistus

- Ennakkotehtävä

Lähetetään n. kuukautta ennen kurssia. Ennakkotehtävän tarkoitus on varmistaa, että draamamenetelmillä käsiteltävät ristiriitatarinat ovat turvallisia uudelleen esille otettaviksi, että kumpikin osa-puoli on samaa mieltä tapahtumista ja että tarina on varmasti jo käsitelty.

HUOM! On hyvä muistuttaa, että jo käsiteltykin ristiriitatilanne saattaa alkaa suuttuttamaan uudestaan, joten tähän on hyvä varautua

Tehtävä:

1. Miettikää jokin kokemanne ristiriitatilanne, jonka haluaisitte jakaa kurssilla.
Ristiriitatilanteen tulisi olla selvitetty, tarkoitus ei ole ryhtyä puimaan vanhoja selvittämättömiä riitoja. Tilanteen tulisi olla myös mahdollisimman yksinkertainen sekä lyhyt (ei siis sisällä liian monitahoisia syysuhteita).
2. Kumpikin osapuoli kirjoittaa oman kokemuksensa paperille, ja miettii valitusta ristiriita-tilanteesta seuraavia kysymyksiä:
  - Miten ristiriitatilanne sai alkunsa?
  - Kuka tai mikä aiheutti sen?
  - Vaikuttiko jokin itse tilanteeseen liittymätön asia ristiriita-tilanteen syntymiseen?
  - Miltä sinusta tuntui ristiriitatilanteen aikana?
  - Mitä ajattelit toisesta osapuolesta?
  - Kuka tai mikä päätti riitatilanteen?
3. Keskustelkaa kirjoituksistanne yhdessä, kiinnittäkää huomiota siihen, poikkeako jokin kohta omassa kirjoituksessa toisen näkemyksessä paljonkin
4. Tilanteita saa myös kirjoittaa useamman ylös samalla periaatteella kuin ensimmäisen, jos siltä tuntuu.
5. On ehdottoman tärkeää Ottaa kirjoittamanne **kuvaukset** ja pohdinnat tilanteesta **mukaan kurssille!**

▪ **Alustus 10-15min**

Alustava puhe, jossa käydään lyhyesti läpi ristiriitatilanteisiin ja niiden syntymiseen liittyviä asioita. Voidaan käyttää PowerPoint esitystä tai puhua vapaamuotoisemmin. Valmis alustusmateriaali löytyy Virtaa välillämme kurssin työkirjasta.

▪ **Virittävä tehtävä 30min**

- Ohjaaja kertoo, että seuraavassa harjoituksessa käsitellään tapoja, joilla ihmiset reagoivat omaan tai kumppanin suuttumukseen. Tarkoituksena on herättää ajatuksia siitä, kuinka meillä kaikilla on erilaisia tapoja käyttäytyä ristiriitatilanteissa
- Harjoitus etenee siten, että ryhmäläisten tulee alkaa kävellä mielivaltaisesti tilassa ohjaajan huudellessa erilaisia symbolisanoja, jotka liittyvät ristiriitatilanteissa reagoimiseen (symbolisanat löytyvät VV-kurssin työkirjasta). Kunkin ohjaajalta kuullun symbolisanan jälkeen ryhmäläisten tulee ottaa parikseen itseään lähimpänä seisova henkilö ja keskustella tämän kanssa annetusta sanasta minuutin ajan (eli mitä heille tulee sanasta mieleen liittyen annettuun aiheeseen, esim. korvatulpat =sulkee korvansa kumppaninsa sanoilta). **Kesto 10min.**
- Ohjaajan huudettua n. 10 symbolisanaa ryhmäläisiä pyydetään istuutumaan. Ohjaaja asettaa esille Virtaa välillämme kurssin omia esineitä, joista kukin symbolisoi jotakin tapaa reagoida suuttumustilanteissa. Ohjaaja näyttää muutamaa esinettä ja kertoo, mitä symbolit merkitsevät (kts. työkirja).
- Tämän jälkeen ryhmäläisiä pyydetään valitsemaan esineistä jokin omaa toimintatapaa kuvastava symboliesine ja pohtimaan valituista toimintatavoista jonkun toisen parin vastakkaisen sukupuolen kanssa (kuten normaalin vv-kurssin mallin mukaan). **Kesto n.10min**
- Viimeisessä vaiheessa keskustellaan vielä oman parin kanssa omista tavoista käsitellä suuttumustilanteita. **Kesto n.10min**

▪ **Ensimmäinen draamaharjoitus, kuvapatsaat (2-3x20min)**

- Kerrotaan aluksi lyhyesti, mitä tullaan tekemään kummassakin harjoituksessa ja mikä on harjoitusten tarkoitus (=saada uusia näkökulmia draamamenetelmien kautta ristiriitatilanteisiin, oppia uutta itsestä ja toisesta)
- Tehdään valinta keiden tarina käsitellään ensimmäisessä ja keiden toisessa harjoituksessa. Pareilta itseltään kysytään toiveet. Max. kolmen parin tarina voidaan käsitellä patsasharjoituksella ja max. kahden peiliharjoituksen avulla. Jos syntyy kilpailua, arvotaan TAI jos kukaan ei ehdottomasti halua näytellä on käytettävä pelkkää patsasmenetelmää (mikä saattanee tehdä toiminnasta puuduttavaa).
- Tämän jälkeen pyydetään menetelmään valittuja pareja pohtimaan 5min keskenään, millaisen kuvapatsaan he muodostaisivat omasta tarinastaan (tässä ei siis näytellä, vaan esitys on liikkumaton pantomiimi). Muille ryhmäläisille ei kerrota, mistä ”kuvassa” on kysymys,
- Kun parit ovat valmiit, ensimmäinen pari voi aloittaa ja asettua patsaaksi keskelle ”näyttämöä” niin että kaikki näkevät hyvin.

- Muiden ryhmäläisten tulee tulkita kuvaa oman näkemyksensä mukaan, eli pohtia mitä kuvassa näkevät ja kertoa ajatuksistaan muille
- Tämän jälkeen ryhmässä olijat voivat oman tulkintansa mukaan ryhtyä muuttamaan kuvaa sellaiseksi, kuinka *he* haluaisivat tilanteen nähdä. Tämä tapahtuu ”patsaita” liikuttamalla ja kääntelemällä.
- Kun uusia näkemyksiä ja muutosehdotuksia ei enää yleisöltä tule, voi patsaan tehnyt pari kertoa, mistä tilanteessa oli oikeasti kyse. Puhutaan myös siitä, miltä patsaana oleminen tuntui tai miltä muista tuntui katsoa patsasta.
- Tämän jälkeen siirrytään toisen parin patsaaseen ja tehdään samoin kuin edellä. Jokaisen patsaan läpikäymiseen käytetään n. 20min!!

▪ Toinen draamaharjoitus, ”Peili” (1-2x20min)

- Tähän näyttelemistä vaativaan harjoitukseen valitaan max. kaksi parien kertomista tarinoista. On siis tärkeää, että pari on halukas jakamaan tarinansa tarkempaa ”syyniä” varten ja että heidän tarinansa on riittävän yksinkertainen ja helppo aiheinen. Tämä sen vuoksi, että on mahdollista että tilanteen esittäminen uudelleen herättää negatiivisia tunteita ja tästä tulee ehdottomasti mainita!
  1. Kun näyttelemään halukkaat parit ovat löytyneet, valitaan sijaisnäyttelijä pari (voi olla sekaparikin). Heidän tulee olla kykeneviä myös improvisoimaan ja ennen kaikkea halukkaita näyttelemiseen, kuten ”pääesiintyjienkin”
  2. Pari kertoo tarinansa muille pareille lyhyesti, mitä tapahtui ja miksi. He voivat myös lyhyesti kertoa omista tuntemuksistaan ko. ristiriitailanteen aikana ja niistä taustalla vaikuttavista asioista, jotka tilanteeseen johtivat. Tämän jälkeen pari NÄYTTELEE oman tarinansa. Sijaisnäyttelijät katsovat tarkasti, mitä tapahtuu
  3. Kun esitys on ohi, sijaisnäyttelijät esittävät seuraavaksi saman esityksen heti perään siltä osin, kuinka esitys suurin piirtein heidän muistinsa mukaan meni
  4. Viimeisessä vaiheessa keskustellaan siitä, miltä tämän esityksen näkeminen ulkoapäin tuntui asianomaisesta parista, miltä sen näkeminen tuntui muista pareista sekä sijaisnäyttelijöiden tuntemukset

▪ Anteeksiantamisharjoitus n.15min

1. Alustava tehtävä parin kanssa
Keskustele kumppanisi kanssa tavoista, joita **itse** käytätte pyytäessänne anteeksi ja mitä tapoja toivoisitte toisen käyttävän tämän pyytäessä anteeksi
2. Itsenäinen tehtävä
Valitse listan symbolisista tavaroista sellainen (tai keksi oma), joka kuvaa parhaiten tapaa, jolla itse toivoisit itseltäsi pyydettyä/annettavan anteeksi:
  - * anna anteeksi- puhekupla: pyytää sanallisesti anteeksi
  - * käsine: koskettaa sanoitta kumppania
  - * nenäliina: kuivaa kyöneleet
  - * kartta tai kompassi: etsii yhteistä suuntaa

*kynä ja paperi:	kirjoittaa toiselle tunteistaan ja ajatuksistaan
*avain:	etsii ratkaisua
*peitto:	tarjoaa turvaa ja ottaa syliin
*voileipä:	tekee toiselle pieniä palveluksia
*kuulokkeet:	kuuntelee toista tarkasti
*kalenteri:	haluaa löytää yhteistä aikaa selvittää asia
*oma aika-lahjakortti:	antaa toiselle tilaa olla itsekseen
*aurinko:	leikkiä hyväntahtoisesti

3. Lopputehtävä parin kanssa

Keskustele kumppanisi kanssa siitä, mitä tapaa sinä toivoisit toisen käyttävän ristiriita -tilanteen selvittämiseksi

HUOM! Tämän tehtävän voi antaa myös kotitehtäväksi, jos aika ei riitä

▪ **Purku n.15min**

- Ryhmäläisille jaetaan kynä ja paperia, paperiin tulee kirjoittaa sana/adjektiivi ja/tai piirtää kuva, joka kuvaa omaa olotilaa harjoitusten jälkeen
- Tämän jälkeen kaikkia osallistujia pyydetään miettimään tarkalleen sitä kohtaa, missä draamatyöskentelyn aikana heidän mielestään tapahtui jokin merkityksellistä. Joistakin valinnoista voidaan keskustella tai osallistujia voidaan rohkaista kertomaan, miksi kyseinen tilanne oli heille merkityksellinen. Samassa yhteydessä, kun joku vastaa tähän kysymykseen, hän näyttää muille paperille kirjoittamansa sanan/adjektiivin ja/tai kuvan olotilastaan
- Jos aikaa on, olisi hyvä keskustella yleisesti siitä, miltä draamamenetelmät tuntuivat ja mitä ne antoivat osallistujille

HUOM!

Peili-harjoitukseen on mahdollista käyttää toista variaatioita silloin, kun käsiteltyjä tarinoita on vain yksi ja jos ryhmä vaikuttaa tästä harjoituksesta innostuneelta.

Lisäehdotus Peili-harjoitukseen olisi, että lopussa esitettäisiin vielä vaihtoehto, jossa tilanne ei päättyisikään riitaan. Muutosehdotuksen tekee asianomainen pari itse, eli he päättävät, millainen toimintamalli olisi heidän mielestään ”pelastanut” tilanteen joutumasta riitaan. Tämä variaatio ei ole millään lailla riskialtis, mutta riippuu jälleen tilanteesta ja ajasta, kannattaako sitä käyttää.